

Arviointikertomus

2025

Helsinki

Helsinki

Sisällys

- 4 Tarkastuslautakunnan tervehdys**
- 6 Tiivistelmä**
- 8 Tarkastuslautakunnan toiminta**
- 11 Sitovien toiminnan tavoitteiden arviointi**
- 15 Konsernille asetetut tavoitteet**
- 18 Vastuullinen talous kestävän kasvun perustana**
 - 19 Kaupungin talous
- 26 Kunnianhimoista ilmastovastuuta ja luonnonsuojelua**
 - 27 Itämeren suojelu
 - 32 Elinkaaren hallinta hankinnoissa ja rakentamisessa
- 36 Helsingin kaupunginosien omaleimaisuutta ja turvallisuutta vaalitaan**
 - 37 Segregaation ehkäisemisen talousarviotavoitteet
 - 42 Kaupungin häiriö- ja kriisiviestintä
- 46 Toimiva ja kaunis kaupunki**
 - 47 Asumiskustannusten hillintä Helsingin kaupungin asunnot Oy:ssä
 - 52 DigiHelsinki Oy:n palvelujen laadun ja henkilöstötavoitteiden toteutuminen
- 56 Maailman paras ja yhdenvertaisin paikka oppia**
 - 57 Oppivelvollisuuden laajentumisen vaikutukset
- 62 Taide ja kulttuuri ovat hyvän elämän mahdollistaja**
 - 63 Kulttuuripalvelujen strategisten tavoitteiden toteutuminen
- 68 Yhdenvertainen ja kansainvälinen Helsinki**
 - 69 Koululaisten iltapäivätoiminta ja Harrastamisen Suomen malli
- 74 Helsingiläisten hyvinvointi ja terveys paranevat**
 - 75 Omaishoitajien tukeminen ikääntyneiden palveluissa
 - 80 Päihde- ja mielenterveyspalvelut lastensuojelun laitoshoidossa
 - 85 Lasten ja nuorten suun terveydenhuolto
- 90 Älykästä Helsinkiä johdetaan tiedolla ja digitalisaatiota hyödyntäen**
 - 91 Terveydenhuollon digitaaliset palvelut
- 96 Tarkastuslautakunnan vuonna 2023 antamien suositusten vaikuttavuuden arviointi**
- 100 Liitteet**
- 102 Lyhenteet ja sanasto**

Tarkastuslautakunnan tervehdys

Tarkastuslautakunnan arviointitoiminnan tarkoituksena on tuottaa valtuustolle tietoa kaupungille asetettujen tavoitteiden toteutumisesta ja kaupungin toiminnan tuloksellisuudesta. Tässä vuosittain tehtävässä arviointikertomuksessa on esitetty tarkastuslautakunnan havaintoja ja suosituksia, joita valtuusto, kaupunginhallitus, muut toimielimet, keskushallinto ja toimialat voivat hyödyntää kaupungin toiminnan kehittämisessä. Kaupunginhallitus raportoi loppuvuodesta valtuustolle, mihin toimenpiteisiin suositusten johdosta on ryhdytty.

Valtuusto nimesi kesäkuussa 2025 toimikauden 2025–2029 tarkastuslautakunnan, joka hyväksyi vuoden 2025 arviointisuunnitelman elokuussa. Vuoden 2025 arviointiaiheiden valintaa ja arviointien toteutusta on ohjannut Helsingin kaupunkistrategia 2021–2025. Samalla arvioinneissa on huomioitu myös vuosien 2025–2029 kaupunkistrategia.

Arviointiaan varten lautakunta on jakautunut kahteen toimikuntaan. 1. toimikunnan vastuualueina ovat keskushallinto ja kaupunkiympäristön toimiala. Arvioinnit osoittivat esimerkiksi, että Helsinki on suojellut Itämeren toteuttamalla vapaaehtoisia Itämerihaasteen toimenpideohjelmia. Vesienhallinnan kokonaisuuden koordinointi on edennyt hitaasti, ja sille suositellaan nimeämään vastuutahot. Helsingin kaupungin asunnot Oy (Heka) on hillinnyt asumiskustannusten kasvua, mutta mahdollisuudet vaikuttaa korko- ja lämmityskustannuksiin ovat rajalliset talouden suhdanteiden ja energian hinnanvaihteluiden vuoksi.

**Voit tutustua arviointikertomukseen
ja sen taustamuistioihin osoitteessa
www.arviointikertomus.fi**

Lautakunnan 2. toimikunnan vastuualueina ovat kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala sekä sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala. Arvioinnin perusteella lasten ja nuorten harrastus- ja vapaa-ajan toimintaa on edistetty kaupungin tavoitteiden mukaisesti, mutta kaikkia perheitä ei tavoiteta. Vuonna 2021 voimaan tulleen oppivelvollisuuden laajentumisen tavoitteet ovat toteutuneet pääosin hyvin. Oppivelvollisten ohjausta ja tukea on vahvistettu, mutta ohjauksen resurssit eivät ole riittävät opiskelijoiden tuen tarpeen kasvun vuoksi.

Tarkastuslautakunnan havaintoihin voi tutustua perehtymällä tähän arviointikertomukseen ja uudistuneeseen arviointikertomus.fi-sivustoon. Sivustolla ovat luettavissa myös arviointiaihekohtaiset taustamuistiot.

Käsillä on vuosien 2025–2029 tarkastuslautakunnan toimikauden ensimmäinen arviointikertomus. Tarkastuslautakunta esittää kiitokset tehdyistä arviointiaihe-ehdotuksista ja monipuolisesta yhteistyöstä arviointien toteuttamiseksi. Hyviä lukuhetkiä arviointikertomuksen parissa!

Yhteistyöterveisin
Helsingin kaupungin tarkastuslautakunta

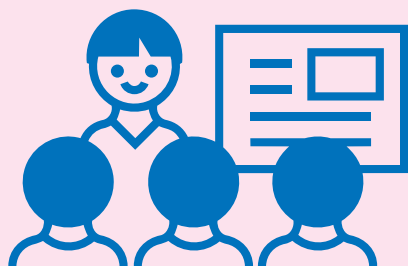
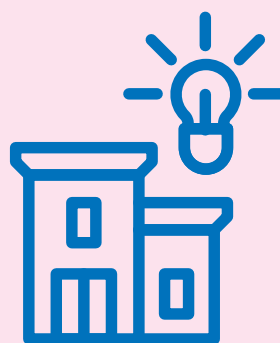

Tiivistelmä

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet, ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tässä esitetään poimintoja vuotta 2025 koskevien arviointien tuloksista ja lautakunnan suosituksista.

Heka on pystynyt rajoittamaan asumiskustannusten nousua, mutta talouden suhdanteet ja energian hinnanvaihtelu vaikeuttavat korko- ja lämmityskulujen hillintää.

Helsingin kaupungin asunnot Oy:n hallinnoimien Ara-vuokra-asuntojen asumiskustannuksia on onnistuttu hillitsemään. Vuokrien merkittävä nousu on saatu tasaantumaan. Asumiskustannusten nousun hallintaa vaikeuttavat kuitenkin talouden suhdannevaihtelut sekä Hekan rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa kaupungin uudistuotantoon ja tonttien vuokraan, energian hintaan sekä asukasvalintaprosessiin. Tarkastuslautakunta suosittelee Hekan ja kaupunkiympäristön toimialan asukasvalinnan yhteistyön tiivistämistä vuokrausasteen nostamiseksi.

Oppivelvollisuuden laajentumisen tavoitteet ovat toteutuneet, ja nuorten pääsy toisen asteen koulutukseen on parantunut.

Oppivelvollisten ohjausta, toisen asteen koulutukseen kiinnittymistä ja toisen asteen koulutuksen vaikuttavuutta on edistetty. Lähes kaikki oppivelvolliset tavoitetaan. Kotimaankielisten ja vieraskielisten välillä on kuitenkin eroja toisen asteen koulutukseen siirtymisessä ja siihen osallistumisessa. Tarkastuslautakunta suosittelee vahvistamaan ohjausta ja tukea niille oppivelvollisille, joiden osallistuminen koulutukseen on keskimääräistä heikompa.

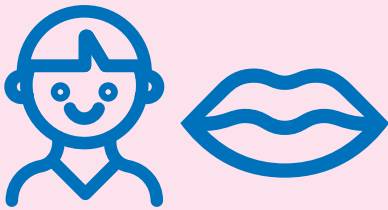
DigiHelsingin palvelun laatu toteutuu osittain omistajastrategian tavoitteiden mukaisesti.

Kaupungin tytäryhtiö DigiHelsinki Oy aloitti toimintansa 1.1.2023. Sen tuottamat peruspalvelut toimivat hyvin, mutta digitaalisten palveluiden kehittäminen asiakastarpeita vastaaviksi vaatii edelleen työtä. Arvioinnin perusteella kaupungin ja DigiHelsingin välisessä vastuunjaossa on täsmennettävää. Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupungin ja DigiHelsingin välistä vastuunjakoja selvennetään erityisesti tietoturva-asioissa.

Kaupunki toteuttaa häiriö- ja kriisiviestintää asianmukaisesti.

Kaupunkistrategian tavoitteena on huolehtia laajasta kaupunkitasoisesta varautumisesta ja luoda pohja monimuotoiseen toimintakykyyn eri tilanteissa. Häiriö- ja kriisiviestinnän prosessi on asianmukainen, mutta tarkastuslautakunta suosittelee, että harjoitukset järjestetään säännöllisesti suunnitelmien mukaisesti.

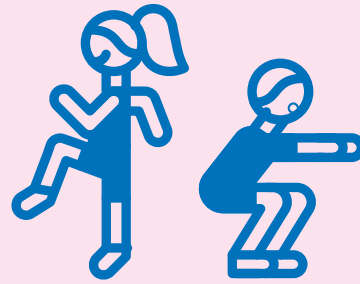

Lasten ja nuorten suun terveydenhuolto toteutuu pääosin lainsäädännön ja kaupungin linjausten mukaisesti.

Kaupunki on tarjonnut lapsille ja nuorille määräaikaistarkastuksia enemmän kuin laissa on edellytetty. Osaa tukea tarvitsevista ei ole kuitenkaan saatu ennaltaehkäisevien palvelujen piiriin. Suun terveydenhuolto on tehnyt riittävästi moniammatillista yhteistyötä neuvoloiden kanssa, mutta yhteistyö koulu- ja opiskeluterveydenhuollon kanssa on ollut vähäistä. Tarkastuslautakunta suosittelee tekemään toimenpiteitä, jotka lisäävät yläkouluikäisten nuorten sekä opiskelijoiden osallistumista suun terveystarkastuksiin.

Lastensuojelun laitoshoidossa olevien mielenterveys- ja päihdepalvelut eivät ole kaikilta osin riittävät.

Lastensuojelun laitoshoidossa olevien lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuutta on vahvistettu. Lisäksi lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluketjua on kehitetty. Lastensuojelulaitoksiin sijoitetut nuoret eivät kuitenkaan saa kaikilta osin riittäviä mielenterveys- ja päihdepalveluja, eikä osa nuorista ole hoidon kannalta tarkoituksenmukaisessa paikassa. Tarkastuslautakunta suosittelee jatkamaan yhteistyötä ja ratkaisujen etsimistä HUSin kanssa lastensuojelun laitoshoidon sijoitettujen lasten ja nuorten tarpeen mukaisten mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuuden varmistamiseksi.

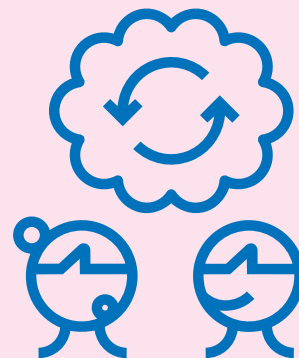

Lasten ja nuorten harrastus- ja vapaa-ajan toimintaa on edistetty kaupungin tavoitteiden mukaisesti.

Osallistumista koululaisten iltapäivätoimintaan ja Harrastamisen Suomen malliin on vahvistettu. Harrastamisen Suomen mallin harrastuskerrat ovat lähes kaksinkertaistuneet. Kaikkia perheitä ei tavoiteta viestinnästä ja palveluohjauksesta huolimatta. Lautakunta suosittelee vahvistamaan palveluohjausta vähän harrastavien koululaisten ohjaamiseksi harrastuksiin sekä jatkamaan toimenpiteitä iltapäivätoimintaan osallistumisen lisäämiseksi.

Ikääntyneiden omaishoidon tuen palvelutarjonta on pääosin tavoitteiden mukaista, mutta omaishoitajat käyttävät vain noin puolet lakisääteisistä vapaistaan.

Omaishoidon tuen palveluita on kehitetty viime vuosina. Lakisääteisten vapaiden pitäminen on lisääntynyt. Kuitenkin merkittävä osa vapaapäivistä jää käyttämättä, koska osa omaishoitajista kokee, että omaishoidettavalle on vaikea löytää sopivaa ja laadukasta hoitoa vapaan ajaksi. Tarkastuslautakunta suosittelee lisäämään viestintää tarjolla olevista omaishoidon tuen palveluista ja niihin hakeutumisesta sekä ohjausta palvelujen piiriin.

Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunnan tehtävät ja kokoonpano

Tarkastuslautakunta on suoraan kaupunginvaltuuston alainen lakisääteinen toimielin, jonka tehtävänä on huolehtia Helsingin kaupungin ja kaupunkikonsernin hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä sekä kuntalain mukaisen tavoite-, tuloksellisuus- ja tarkoituksenmukaisuusarvioinnin suorittamisesta. Lautakunta valmistelee kaupunginvaltuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä valvoo kuntalaissa määritellyn sidonnaisuusilmoitusvelvollisuuden noudattamista. Tarkastuslautakunta on kaupungin toimivasta johdosta ja muusta organisaatiosta riippumaton toimielin.

Kaupunginvaltuusto nimesi 2.8.2021 tarkastuslautakunnan toimikaudeksi 2021–2025, ja työskentely jatkui kesäkuuhun 2025 saakka. Kaupunginvaltuusto nimesi 2.6.2025 tarkastuslautakunnan toimikaudeksi 2025–2029. Lautakunnassa on yhdeksän jäsentä ja jokaisella on henkilökohtainen varajäsen. Lautakunnan arviointeja valmistellaan kahdessa toimikunnassa, joiden kokoonpanot on esitelty seuraavalla sivulla. Toimikuntien vastuualuejako on arviointikertomuksen liitteessä.

Tarkastusvirasto avustaa tarkastuslautakuntaa valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisen ja toiminnan tuloksellisen ja tarkoituksenmukaisen järjestämisen arvioinnissa sekä sidonnaisuusilmoitusten valvonnassa. Lisäksi tarkastusvirasto avustaa kaupungin tilintarkastajaa lakisääteisessä tilintarkastuksessa.

Vuonna 2025 tarkastusviraston päällikkönä ja tarkastuslautakunnan esittelijänä toimi tarkastusjohtaja Timo Terävä. Arviointitoiminnasta vastasi arviointipäällikkö Timo Cantell, tarkastustoiminnasta tarkastuspäällikkö Arto Ahlqvist ja sidonnaisuusilmoitusten valvonnasta hallintopäällikkö Vilma Lamminpää. Tarkastuslautakunnan sihteerinä toimi Vilma Lamminpää. Tarkastusvirastossa työskenteli yhteensä 17 henkilöä.

Arviointitoiminta

Kuntalaissa määritellyn tehtävänsä mukaisesti lautakunta arvioi vuosittain, ovatko valtuuston kaupungille ja kaupunkikonsernille asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet toteutuneet, ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Arviointiin liittyvät havainnot ja suositukset esitetään tässä arviointikertomuksessa.

Arviointikertomuksen taustamuistioihin voi tutustua osoitteessa www.arviointikertomus.fi.

Arviointikertomus on kaupunginvaltuuston käsiteltävänä 17.6.2026. Ennen kertomuksen valtuustokäsittelyä tarkastuslautakunta pyytää kaupunginhallitukselta ja muilta toimielimiltä tarvittavat lausunnot ja toimittaa ne valtuustolle tiedoksi. Kaupunginhallituksen tulee antaa loppuvuodesta valtuustolle selvitys siitä, mihin toimenpiteisiin toiminnasta vastaavat henkilöt ja tilivelvolliset ovat ryhtyneet arviointikertomuksen johdosta.

Tarkastuslautakunnan arviointityötä tehdään suunnitelmallisesti. Talousarviossa on linjattu, että vaihtuvista arviointiaiheista suurimman osan tulee kytkeytyä kaupunkistrategiaan, ja valtuustokauden aikana arviointiaiheet kohdistuvat strategiaan kaikkiin pääkohtiin.

Arviointikertomuksen sisällysluettelo perustuu pääosin vuosien 2021–2025 kaupunkistrategian painopistealueisiin. Vuosittain toistuvia arviointiaiheita ovat sitovien toiminnan tavoitteiden arviointi, talouden arviointi ja suositusten vaikuttavuuden seuranta. Vuosittain vaihtuvat arviointiaiheet päätetään kunkin vuoden arviointisuunnitelmassa.

Vuoden 2025 arviointisuunnitelma valmisteltiin tarkastuslautakunnan ja tarkastusviraston yhteistyönä. Toimikauden 2021–2025 lautakunta valmisti ja hyväksyi suunnitelman 13.5.2025. Uusi lautakunta käsitteli ja hyväksyi arviointisuunnitelman 12.8.2025. Suunnitelman valmistelussa otettiin huomioon valtuutettujen, valtuustoryhmien ja kaupungin johdon esittämät arviointiaihe-ehdotukset sekä kuntalaisten Kerro kantasi -palvelussa esittämät ehdotukset.

Arviointikertomusta valmisteltiin vuoden aikana kahdessa toimikunnassa, jotka käsitelivät kokouksissaan arviointien toteuttamissuunnitelmat, arviointimuistiot ja arviointikertomuksen tekstiluonnokset. Lisäksi toimikunnat tekivät kahdeksan arviointikäyntiä keskuhallintoon, toimialoille ja konserniyhteisöön. Lisäksi 2. toimikunta vieraili Me-säätiössä. Pääosan käytännön arviointityöstä toteuttavat tarkastusviraston työntekijät. Arviointi perustuu kriteereihin, joiden lähteinä voivat olla esimerkiksi lainsäädäntö, kaupunkistrategia tai muut aihetta koskevat kaupungin linjaukset. Arviointin tietoperustan muodostavat tyypillisesti asiakirjat, haastattelut, kirjalliset tietopyynnöt ja tilastotiedot. Arviointikertomuksessa esitetyt johtopäätökset ja suositukset perustuvat arviointiaineistoista tehtyihin havaintoihin.

Toimikuntien arviointityötä koordinoivat toimikuntien sihteerit. Lautakunnan 1. toimikunnan sihteerinä toimi johtava tuloksellisuustarkastaja Petri Jäske ja 2. toimikunnan sihteerinä johtava tuloksellisuustarkastaja Liisa Kähkönen. Johtava tuloksellisuustarkastaja Aija Kaartinen vastasi arviointityön menetelmällisestä tuesta ja koulutuksesta. Arviointipäällikkö ja johtavat tuloksellisuustarkastajat vastaavat arviointityön laadunvarmistuksesta. Sisäisen laadunvarmistuksen lisäksi arviointimuistioiden ja arviointikertomustekstien sisällön oikeellisuus tarkistutetaan arviointikohteilla.

Kuviossa 1 esitetään, miten tarkastuslautakunnan arviointityö ajallisesti etenee.

Tarkastustoiminta

Helsingin kaupungin tilikausien 2023–2024 sekä optiovuosien 2025 ja 2026 tilintarkastuksesta vastaa KPMG Oy Ab. Päävastuullisena tilintarkastajana toimi

JHT, KHT Jorma Nurkkala 31.8.2025 asti ja JHT, KHT Juha Huuskonen 1.9.2025 alkaen. Tilintarkastaja antoi lautakunnalle kolme raporttia vuoden 2025 tilintarkastuksesta ja esitteli tarkastuksen havaintoja lautakunnan kokouksissa. Tilintarkastuskertomus ja julkinen yhteenvetoraportti vuoden 2025 tilintarkastuksesta käsitellään valtuustossa 17.6.2026.

Sidonnaisuusilmoitusten valvonta

Kuntalain mukaan määrätyillä luottamushenkilöillä ja viranhaltijoilla on velvollisuus ilmoittaa julkisesti sidonnaisuuksistaan. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on valvoa ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuuston tiedoksi. Lautakunta merkitsi tiedoksi luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden antamat sidonnaisuusilmoitukset kokouksissaan 13.5. ja 21.10.2025. Valtuuston käsittelyssä ilmoitukset olivat 21.5. ja 5.11.2025.

Tarkastuslautakunnan kokoonpano 2025–2029

1. toimikunta

Pj. Wille Rydman
(25.3.2026 asti)
Varajäsen Jussi Lindgren

Pj. Teija Makkonen
(26.3.2026 alkaen)
Varajäsen Jussi Lindgren

Jonas Eiring
Varajäsen Ida Slöör

Eija-Riitta Korhola-Dunderfelt
Varajäsen Mika Ebeling

Petra Malin
Varajäsen Hannu Koponen

Benjamin Silvani
Varajäsen Minna Salminen

2. toimikunta

Vpj. Terhi Peltokorpi
Varajäsen Sonja Lautamatti

Mikael Jungner
Varajäsen Iida Haglund

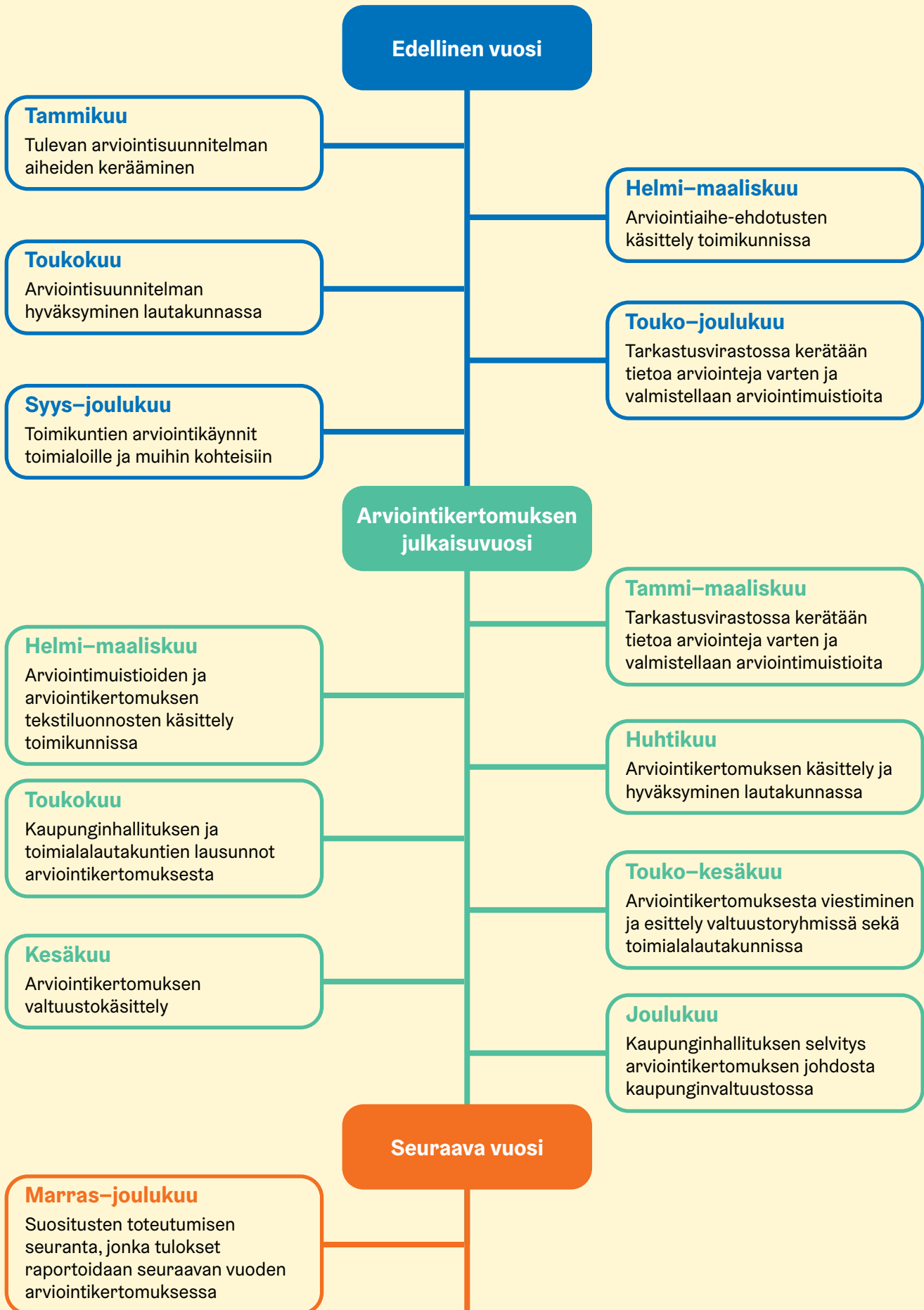

Kimmo Niemelä
Varajäsen Heidi Jaari

Iiris Suomela
Varajäsen Jussi Junni

Kuvio 1. Tarkastuslautakunnan arviointityön vuosikello.

Sitovien toiminnan tavoitteiden arviointi

Hieman aiempaa pienempi osa tavoitteista toteutui

Vuoden 2025 talousarviossa oli yhteensä 23 kaupunginvaltuuston hyväksymää toimialoille, liikelaitoksille ja virastoille asetettua sitovaa toiminnan tavoitetta. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan niistä 14 eli 61 prosenttia toteutui. Toteumaprosentti oli kolme prosenttiyksikköä matalampi kuin viime vuonna. Myös tilinpäätöksessä arvioitiin 14 tavoitetta toteutuneiksi. Tilinpäätöksessä arvioitiin yhdeksän sitovaa toiminnan tavoitetta toteutumattomiksi, mikä on sama arvio kuin tarkastuslautakunnalla. Toisin kuin useina aiempina vuosina, kaikkien tavoitteiden ja mittareiden toteumat pystyttiin tarkastuslautakunnan mukaan arvioimaan. Tilinpäätösraportoinnissa esitetyillä toteumilla ja tarkastuslautakunnan arviolla toteumista ei myöskään ollut eroa.

Kaupunginvaltuusto on käsitellyt ja hyväksynyt tavoitteiden poikkeamat kokouksessaan 11.3.2026.

Mittareiden toteumaprosentti oli hieman pienempi kuin viime vuonna

Tavoitteiden toteutumista kuvaavia mittareita oli yhteensä 44. Niistä 70 prosenttia toteutui (kuviot 2), mikä on pienempi osuus kuin vuonna 2024 (74 prosenttia).

Kasvatuksen ja koulutuksen sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialojen kaikki tavoitteet toteutuivat

Talousarvion noudattamisohjeiden mukaan sitova tavoite katsotaan toteutuneeksi, jos kaikki sen talousarviossa määritellyt mittarit toteutuvat. Yhdenkin mittarin toteutumattomuus tarkoittaa sitä, ettei tavoite toteudu. Toimialojen tavoitteilla on vaihteleva määrä mittareita. Mikäli tavoitteelle on asetettu runsaasti mittareita ja yksikin jää toteutumatta, tavoite ei toteudu.

Kuviosta 3 nähdään, että kasvatuksen ja koulutuksen sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialojen kaikki tavoitteet toteutuivat. Tosin kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla tavoitteita on kaksi ja kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla vain yksi. Kaikilla toimialoilla tavoitteista

toteutui vähintään puolet. Keskushallintoon sisältyy neljä liikelaitosta ja kaupunkiympäristön toimialaan liikenneliikelaitos (HKL), joka edelleen virallisesti vastaa metroliikenteestä.

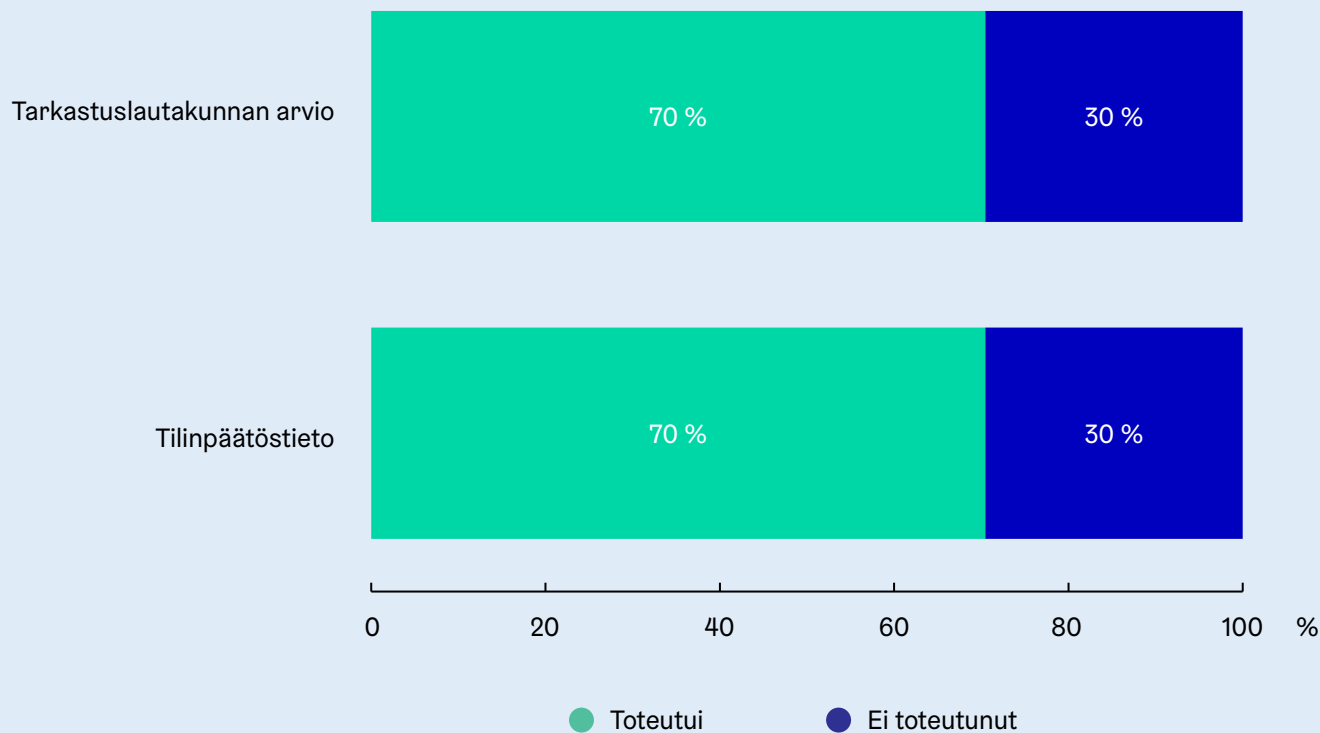
Tavoite kokonaisinvestointien kestävästä mitoittamisesta valtuustokauden aikana toteutui

Kaupunginkansliassa sitovia tavoitteita oli kolme, ja niistä toteutui yksi. Tavoitteilla oli kuusi mittaria, joista toteutui kolme. Toteutumatta jäi vähintään yhden yksityisen investorin omistusasuntokohteen rakentamisen käynnistyminen kaupunkiuudistusalueella. Kaupunginkanslian mukaan omistus- ja sijoitusasuntojen kysyntä on edelleen vähäistä, ja sääntelemättömän tuotannon osuus aloituksista on pieni. Myös mittari Vuokralla omaksi -mallin rakennushankkeen ensimmäisen alueryhmän kokouksen pitämisestä jäi toteutumatta. Selvitysten perusteella mallia ei nähty toimivana asukkaiden ja kaupungin riskien näkökulmasta, joten sitä ei edistetty.

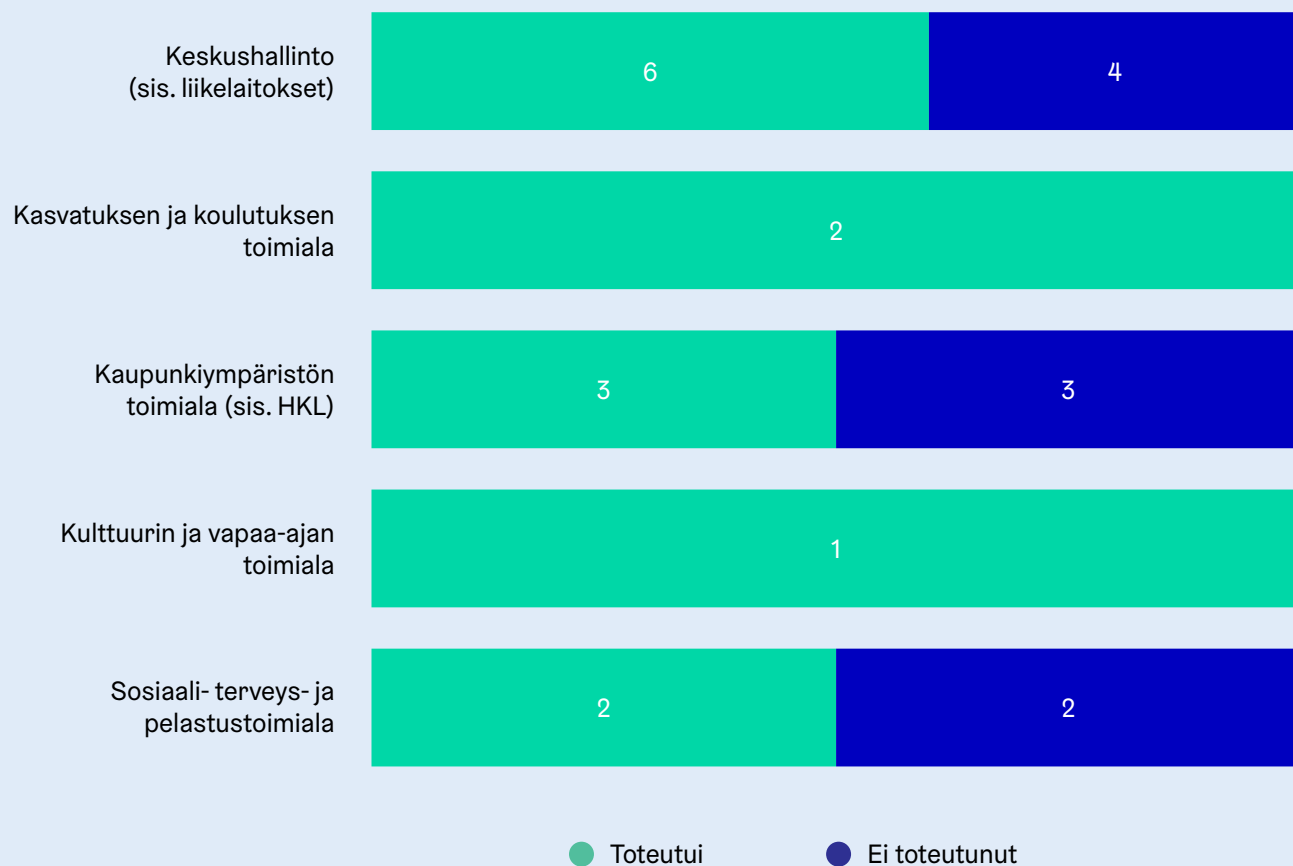
Kaupunginkanslian taloustavoitteista käyttömenojen kasvun vastuuperiaate ei toteutunut vuonna 2025. Kaupunginkanslian mukaan menokasvun ylittymisen pääsyyksi oli työmarkkinatuen kuntaosuuden kustannusten kasvu, mikä on seurausta valtakunnallisesta heikentyneestä työllisyystilanteesta. Toinen syy ylitykselle kaupunginkanslian mukaan oli kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tavoitetta suurempi menokasvu. Sen sijaan kaupunginkanslian tavoite kokonaisinvestointien mitoittamisesta rahoituksellisesti kestäväälle tasolle valtuustokauden aikana toteutui. Suurin sallittu kumulatiivinen alijäämä valtuustokauden aikana oli 1 157 miljoonaa euroa, toteutunut kumulatiivinen alijäämä oli 775 miljoonaa euroa. Vuositasolla tarkasteltuna tavoite toteutui joka vuosi, lukuun ottamatta vuotta 2025.

Palvelukeskusliikelaitoksella ja rakentamispalveluliikelaitoksella (Stara) oli molemmilla yksi sitova tavoite, joka liittyi asiakaskokemukseen. Näistä Staran tavoite ei toteutunut. Taloushallintopalveluliikelaitoksella oli kaksi sitovaa toiminnan tavoitetta, joista kummallakin yksi mittari. Sekä taloudellisen tuloksen että asiakasyytyväisyyden tavoitteet toteutuivat. Tarkastusviraston molemmat sitovat tavoitteet toteutuivat.

Kuvio 2. Toimialojen, liikelaitosten ja virastojen sitovien tavoitteiden mittareiden toteutuminen vuonna 2025, prosenttia.

Kuvio 3. Sitovien tavoitteiden toteutuminen toimialoittain vuonna 2025, lukumäärä.

Ilmastopoliitiikan tavoite toteutui

Kaupunkiympäristön toimialan kolmesta sitovasta tavoitteesta toteutui yksi. Mittareita oli yhdeksän, ja niistä toteutui kuusi. Tavoite kasvihuonekaasupäästöjen vähenemisestä, energiatehokkuuden paranemisesta ja kiertotalouden vahvistamisesta toteutui. Tavoite kaupungin kasvamisesta tasapainossa lähiluonnon kanssa ei toteutunut, koska mittari kaupungin oman asuntotuotannon rakentamisaloituksista ei toteutunut. Kaupunginvaltuustolle annettu selvitys ei ottanut kantaa siihen, miksi mittari ei täytynyt. Tavoite kaupunkilais- ja asiakaskokemuksen paranemisesta ei toteutunut, koska asiakastyytyväisyyskyselyjen tulokset eivät olleet riittävän korkeita. Selvityksessä kaupunginvaltuustolle toimiala ei esittänyt syitä sille, miksi mittareiden tuloksia ei saavutettu.

Kaupunkiympäristön toimialaan sisältyy myös HKL, jonka kolmesta tavoitteesta kaksi toteutui. Tavoitteet liittyen ajamattomien lähtöjen määrään ja talouden tasapainoon toteutuivat. Sen sijaan metroluonteen tytyväisten asiakkaiden osuus jäi niukasti alle tavoitellun tason. Siitä lähtien kun Pääkaupunkiseudun kaupunkiliikenne Oy perustettiin vuoden 2022 alussa, HKL on vastannut vain metron liikennöinnistä ja infrastruktuurista.

Asunnottomuuden kasvu jatkui

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan neljästä tavoitteesta toteutui kaksi. Tavoitteiden kahdestatoista mittarista toteutui kahdeksan, toteutumatta jäi neljä. Tavoitetasonsa saavuttaneita mittareita olivat esimerkiksi asiakkaiden suositteluindeksin taso sekä talousarvion mukaisen toimintakatteen ja tuloksen toteutuminen. Myös pelastustoiminnan vasteaikojen mittari saavutti tasonsa. Kiireettömän lääkärikäynnin odotusajan ja asunnottomien määrän mittarit eivät saavuttaneet tavoitetasoaan. Esimerkiksi asunnottomien määrä kasvoi ja oli vuonna 2025 yli kolminkertainen tavoitetasoon nähden.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kaksi tavoitetta toteutuivat, ja kolme mittaria saavuttivat tavoitetasonsa. Mittarit koskivat lasten lukutaidon vahvistamista varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa sekä mahdollisuuksien lisäämistä toisen asteen opiskelijoille opiskella ristiin lukio- ja ammattikouluopintoja.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla oli yksi sitova toiminnan tavoite, jolla oli yksi mittari. Tavoite ja mittari

toteutuivat. Mittarina olivat lapsiperheille ja ikääntyneille kaupunki uudistusalueilla järjestettävien tapahtumien ja toimintojen käyntikerrat.

Tavoitteiden dokumentoinnissa oli puutteita

Kaupunginkanslian, toimialojen ja liikelaitosten sitovien toiminnan tavoitteiden dokumentoinnissa ohjeiden mukaisesti oli laajasti erilaisia puutteita. Pienimpiä näistä olivat esimerkiksi dokumenttien laatijoiden nimien puuttuminen. Osassa dokumentteja oli vanhoja tai vääriä tietoja, ja osaa tarvittavista dokumenteista ei ollut tallennettu ohjeen mukaiseen raportointipaikkaan. Kaikki tarvittavat dokumentit ja korjatut tiedot saatiin kuitenkin pyydettyä, ja tavoitteiden toteutuminen pystyttiin arvioimaan luotettavasti. Ainoastaan palvelukeskusliikelaitoksen ja Staran tavoitteiden dokumentoinnit olivat täysin ohjeiden mukaisia.

Johtopäätökset

Vuoden 2025 talousarvion sitovista toiminnan tavoitteista toteutui 61 prosenttia ja mittareista 70 prosenttia. Sitovat tavoitteet toteutuivat erityisen hyvin kasvatuksen ja koulutuksen sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialoilla, joilla tosin oli yhteensäkin vain kolme tavoitetta. Tarkastuslautakunnan arvio tavoitteiden ja mittareiden toteutumisesta vastasi tilinpäätösraportointia.

Kahden kaupunkiympäristön toimialan tavoitteen toteutumattomuuden syitä ei tarkastuslautakunnan arvion mukaan ollut selvitetty riittävästi kaupunginvaltuustolle. Sitovien toiminnan tavoitteiden dokumentoinnissa oli laajasti puutteita.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Kaupunkiympäristön toimialan tulee

- ▶ esittää toteutumattomien sitovien toiminnan tavoitteiden selvityksissään kaupunginvaltuustolle syyt tavoitteiden toteutumattomuudelle.

Kaupunginkanslian, toimialojen ja liikelaitosten tulee

- ▶ kiinnittää huomiota sitovien toiminnan tavoitteiden dokumentointiin ohjeiden mukaisesti.

Konsernille asetetut tavoitteet

Talousarviossa asetettiin tavoitteet kahdeksalle merkittävälle tytäryhteisölle

Helsingin kaupungilla on 75 tytäryhteisöä. Tytäryhteisöjen omistajastrategioissa vuonna 2025 oli asetettu yhteensä 311 tavoitetta, joista 23 tavoitetta oli asetettu markkinaehtoisille tytäryhteisöille ja 288 tavoitetta muille tytäryhteisöille. Kaupungin vuoden 2025 talousarviossa on vahvistettu omistajastrategioissa määritellyt tavoitteet mittareineen kahdeksalle merkittävimmälle tytäryhteisölle.

Talousarvion 2025 mukaan kaupunkikonsernin merkittävimmät tytäryhteisöt ovat DigiHelsinki Oy, Helen Oy, Helsingin Asumisoikeus Oy, Helsingin kaupungin asunnot Oy, Helsingin Satama Oy, Kiinteistö Oy Auroranlinna, Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy ja Seure Henkilöstöpalvelut Oy. Merkittävimpien tytäryhteisöjen määrittelyssä on otettu huomioon yhteisön taloudellinen ja toiminnallinen laajuus, aktiivinen toimijuus, yhteisön omistajastrateginen merkitys kaupunkikonsernille sekä se, että yhtiöllä on kattavia palvelusopimuksia Helsingin kaupungin kanssa.

Tavoitteiden toteutumista ja yhteisöjen etenemistä haluttuun kehityssuuntaan seurataan säännöllisesti osana tytäryhteisöjen raportointia ja muuta seuranta-a. Tuloksista raportoidaan konsernijaostolle muun muassa yhteisöraporttien yhteydessä 1–2 kertaa vuodessa. Kaupunginvaltuustolle raportoidaan talousarviossa vahvistettujen tavoitteiden toteutumisesta vuosittain konsernitilinpäätöksen yhteydessä. Konserniohjeen mukaan mittareiden vuotuisten tavoitearvojen asettaminen on tytäryhteisöjen hallitusten tehtävänä ja vastuulla. Mikäli tavoitetasoa ei ole erikseen määriteltä, tavoite on, että tulokset ovat säilyneet vähintään edellisen vuoden tasolla.

Merkittävimpien tytäryhteisöjen tavoitteista toteutui yli puolet

Kaupungin talousarviossa 2025 merkittävimmille kahdeksalle tytäryhteisölle oli vahvistettu yhteensä 39 omistajastrategian mukaista tavoitetta ja näille 66 mittaria. Tilinpäätöksen mukaan tavoitteista yli puolet, 56 prosenttia, toteutui. Arvioinnissa katsottiin, että yhtä tavoitetta ja sen mittaria ei voitu arvioida, joten toteutuneita tavoitteita oli 21 eli 54 prosenttia. Pientä osaa tavoitteista, niiden mittareista tai mittareiden toteuma-arvoista oli vaikea tulkita. Yhtiöiltä saatujen lisäselvitysten pohjalta ne tulkittiin tässä arvioinnissa toteutuneiksi, lukuun ottamatta Helsingin Sataman mittaria asettaa tavoite aluetaloudellisten vaikutusten mittaamiselle. Yhtiö ei pitänyt tavoitearvon asettamista

tarkoituksenmukaisena, joten arvioinnissa tulkittiin, ettei tavoitetta ja sen mittaria voida arvioida. Osa tytäryhteisöjen mittareista sisälsi kaksi eri mitattavaa asiaa. Kuviossa 4 on kuvattu tavoitteiden toteutumisen tytäryhteisöittäin.

Seure Oy:n viidestä tavoitteesta yksikään ei toteutunut. Toteutumatta jäivät asiakastytyväisyyteen, kustannustehokkuuteen sekä ilmasto- ja ympäristövaikutuksiin liittyvät tavoitteet. Kilpailukyvyen edistämiseen ja vastuulliseen työnantajuuteen liittyvät tavoitteet jäivät toteutumatta siitä syystä, että vuonna 2025 ei tehty aiheista analyysia tai kyselyä, joilla toteuma olisi voitu todentaa.

Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy:n viidestä tavoitteesta toteutui vain yksi. Tavoite koski yhtiön vakavaraisuutta. Toteutumatta jäivät asiakastytyväisyys- ja henkilöstötytyväisyystavoitteet, kustannustehokkuus ja tuotantovarmuustavoite sekä ilmasto- ja ympäristövaikutusten vähentämistavoite.

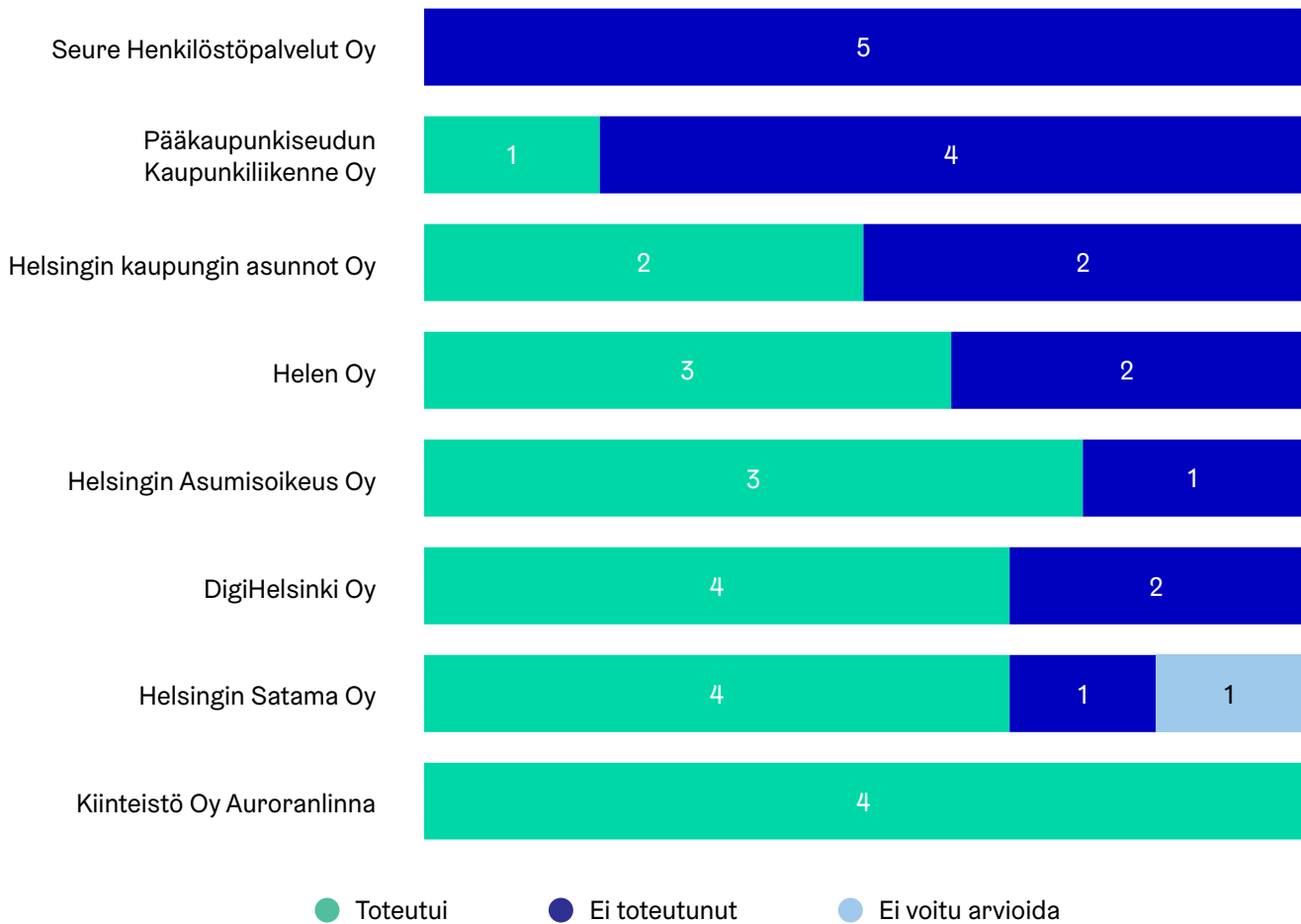
Helsingin kaupungin asunnot Oy:n neljästä tavoitteesta toteutui kaksi. Toteutumatta jäivät tavoitteet kiinteistöomaisuuden tehokkaasta hallinnasta ja asiakastytyväisyydestä. Mittareista alle tavoitearvon jäivät yhtiön vuokratason pysyminen kohtuuhintaisena, säännöllisen asiakastytyväisyystutkimuksen tulos sekä asiakastytyväisyyden NPS-tulos. Tavoitteet ilmasto- ja ympäristövaikutusten vähentämisestä ja riittävästä vakavaraisuudesta toteutuivat.

Helen Oy:n viidestä tavoitteesta toteutui kolme. Tavoitteet koskivat tehokasta pääoman käyttöä, tyytyväisiä asiakkaita ja riittävää vakavaraisuutta. Toteutumatta jäivät tavoitteet hiilineutraalisuudesta ja kustannustehokkaasta toiminnasta. Hiilineutraalisuuden mittareista kuitenkin seitsemän toteutui, toteutumatta jäi vain Helsingissä kulutetun kaukolämmön määrälle asetettu tavoite.

Helsingin Asumisoikeus Oy:n neljästä tavoitteesta toteutui kolme: kiinteistöomaisuuden taloudellinen ja tehokas hallinta, ilmasto- ja ympäristövaikutusten vähentäminen sekä riittävä vakavaraisuus. Asiakastytyväisyyteen liittyvä tavoite jäi toteutumatta.

DigiHelsinki Oy:n kuudesta omistajastrategian mukaisesta tavoitteesta toteutui neljä. Tavoitteista jäivät toteutumatta kustannustehokkuus ja asiakastytyväisyys. Toteutumattomuus johtui siitä, että mittareista ensimmäisen tason ratkaisusta eli asian ratkaisu ensimmäisellä kontaktilla sekä asiakastytyväisyyden arvo jäivät tavoitellusta.

Kuvio 4. Merkittävimpien tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutuminen 2025, lukumäärä.

Helsingin Satama Oy:n kuudesta tavoitteesta toteutui tilinpäätöksen mukaan viisi. Tavoitteista neljä koski taloutta, yksi asiakastyytyvää ja yksi ympäristöä. Sataman aluetaloudellisten vaikutusten edistämiseen liittyvästä tavoitteesta jouduttiin pyytämään lisätietoja. Yhtiön tarkoituksena oli asettaa taloudellisen ja työllistävän kokonaisvaikutuksen arvioinnin mittareille tavoitearvot, mutta yhtiö ei nähnytkaan tätä tarpeelliseksi. Tavoite ei myöskään ole mukana Helsingin Sataman uudessa omistajastrategiassa. Arvioinnin perusteella katsottiin, että yhden toteutuneeksi ilmoitetun tavoitteen ja sen mittarin toteutumista ei voitu arvioida, eli toteutuneita tavoitteita oli arvioinnin mukaan neljä ja mittareita kahdeksan.

Kiinteistö Oy Auroranlinnan kaikki neljä tavoitetta toteutuivat. Tavoitteet olivat kiinteistöomaisuuden tehokas käyttö, ilmasto- ja ympäristövaikutusten vähentäminen, tyytyväiset asiakkaat ja riittävä vakavaraisuus.

Kaikkille mittareille oli asetettu tavoitearvot talousarviossa

Kaupungin talousarvion valmisteluohjeiden mukaan talousarvion tavoitteiden tulee olla mahdollisimman selkeitä ja yksiselitteisiä. Talousarvion sitovan ja muun toiminnan tavoitteen toteutumisen edellytyksenä

on, että tavoitteen kaikki mittarit toteutuvat. Mittari toteutuu, kun sen tavoitearvo on saavutettu. Mittareille asetetaan lähtö- ja tavoitearvot. Lähtöarvona käytetään edellisen tilikauden toteumaa. Yhdellä mittarilla voi olla vain yksi tavoitearvo, eli mittari ei voi jakautua useisiin alamittareihin, joilla on erilaisia tavoitearvoja.

Tarkastuslautakunta suositteli vuoden 2024 arviointikertomuksessaan kaupunginkanslia kiinnittämään huomiota siihen, että tytäryhteisöjen talousarviossa vahvistetut tavoitteet määritellään selkeästi ja mittarit yksiselitteisesti siten, että niiden toteutuminen on mahdollista todeta. Tytäryhteisöjen tavoitteiden ja mittareiden asettaminen on kehittynyt suositusten mukaisesti. Kaikkien tavoitteiden mittareille on talousarviossa asetettu tavoitearvo.

Vuoden 2024 arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta suositteli myös, että talousarviossa vahvistetut tytäryhteisöjen tavoitteiden mittarit sisältävät kukin vain yhden mitattavan asian. Jotkut mittarit sisälsivät edelleen kaksi mitattavaa asiaa.

Joissakin yksittäisissä tapauksissa tilinpäätöksessä raportoitu mittari, sen tavoitearvo tai toteuma oli kuvattu niin epätarkasti, että yhtiöiltä pyydettiin asiasta lisätietoa, jotta toteumasta voitaisiin vakuuttua.

Esimerkiksi tavoitteen Ilmasto- ja ympäristövaikutusten vähentäminen mittariksi on usein määritelty Hiilineutraalisuus- tai ympäristöohjelman toteutettujen toimenpiteiden määrä / kaikkien toimenpiteiden määrä (x/x). Ulkopuolisen on vaikea todentaa mittarien toteutumista, koska käytössä ei ole tarkempaa tietoa siitä, mitä muualla esitetyt tavoitteet ja toimenpiteet ovat. Ainoastaan Helen Oy ja Helsingin Satama Oy olivat kuvanneet yksityiskohtaisemmat mittarinsa tilinpäätösraportoinnissa. Tytäryhteisöjen omistajastrategioiden päivityksen yhteydessä alkuvuonna 2026 ilmasto- ja ympäristövaikutusten vähentämiseen liittyviä tavoitteita ja mittareita on täsmennetty.

Johtopäätökset

Kaupunginvaltuuston hyväksymässä talousarviossa vahvistettiin omistajastrategian mukaisia tavoitteita kahdeksalle merkittävälle tytäryhteisölle.

Merkittävimpien kahdeksan tytäryhteisön eli Digi-Helsinki Oy:n, Helen Oy:n, Helsingin Asumisoikeus Oy:n, Helsingin kaupungin asunnot Oy:n, Helsingin Satama Oy:n, Kiinteistö Oy Auroranlinnan, Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy:n ja Seure Oy:n 39 tavoitteesta toteutui yli puolet. Tilinpäätöksen perusteella toteutuma oli 56 prosenttia, tämän arvioinnin perusteella 54 prosenttia. Sataman aluetaloudellisten vaikutusten tavoitearvon asettamiseen liittyvä tavoite todettiin tilinpäätösraportoinnissa toteutuneeksi, mutta arvioinnissa tulkittiin, ettei tavoitteen toteutuma voida arvioida, koska tavoitetasoa ei ollut asetettu. Tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan valtuustolle konsernitilinpäätöksen yhteydessä.

Tytäryhteisöjen tavoitteiden ja mittareiden asettaminen on kehittynyt tarkastuslautakunnan vuonna 2024 antamien suositusten mukaisesti. Joidenkin yksittäisten tavoitteiden ja niiden mittarien toteutumista on edelleen vaikea arvioida.

Vastuullinen talous kestävän kasvun perustana

Kaupungin talous

Helsingin kaupungin talouden kokonaisuus on jakautunut vuodesta 2023 alkaen muihin kuntiin vertautuvaan kunta-Helsinkiin ja hyvinvointialueisiin vertautuvaan valtion rahoittamaan sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialaan. Kaupungin tilinpäätöksessä esitetään myös näiden yhdistelmä eli koko Helsingin kaupunki. Tässä arvioinnissa tarkastellaan erikseen kunta-Helsingin ja sen konsernin taloutta sekä sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan taloutta.

Vuonna 2025 keskeisin kaupungin talouteen vaikuttava muutos oli lakisääteisten työvoimapalvelujen ja niihin liittyvien tehtävien järjestämisvastuun siirtyminen valtiolta kunnille. Helsingin kaupungin Työllisyyspalveluliikelaitos aloitti toimintansa 1.1.2025. Kaupungille siirtyi valtiolta noin 650 työntekijää.

Kunta-Helsingin talous

Strategian taloustavoitteiden ja talousarvion toteutuminen

Käyttömenojen kasvu ylitti vastuuperiaatteen

Kaupunkistrategiassa 2021–2025 tavoitteena oli käyttömenojen kasvun vastuuperiaate. Tämä oli myös kaupunginkanslian sitova tavoite. Vuosittaiset talousarviot eivät sen mukaan saa ylittää määriteltyä vastuuperiaatteen mukaista menotasoa. Käyttötalousmenojen kasvu sidotaan kustannustason ja väestönkasvun muutoksiin sekä kaupunkiorganisaatiolle asetettuun tuottavuustavoitteeseen, joka oli 0,5 prosenttia vuosina 2023–2025. Kustannustason muutosta kuvaa peruspalvelujen hintaindeksi. Väestönkasvua kuvaavat kasvatuksen ja koulutuksen toimialan sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan nuorisopalveluiden ikäryhmäkohtainen väestönkasvu ja muutoin väestön kokonaisuutos.

Tilinpäätöstietojen perusteella tavoite ei toteutunut (taulukko 1). Vastuuperiaatteen mukaiset menot kasvoivat vuonna 2025 noin 161 miljoonaa euroa eli 6,9 prosenttia. Sallittu menokasvu olisi ollut 3,8 prosenttia eli 89 miljoonaa euroa. Menokasvun ylitys johtui suurelta osin työmarkkinatuen kuntaosuuden kustannusten kasvusta heikon työllisyystilanteen takia. Lisäksi kasvatuksen ja koulutuksen toimiala ylitti vastuuperiaatteen mukaisen menokasvun. Strategiakaudella vastuuperiaate toteutui vuosina 2022 ja 2023, mutta vuosina 2024 ja 2025 tavoite ei toteutunut.

Vuosikate toteutui talousarviota parempana

Kunta-Helsingin toimintamenot olivat noin 3,26 miljardia euroa ja alittivat talousarvion 42 miljoonalla eurolla. Menot kasvoivat edellisestä vuodesta 292 miljoonaa euroa eli 9,8 prosenttia. Toimintamenojen kasvuun vaikuttivat työllisyyden hoidon tehtävien siirtyminen kaupungille sekä työttömyysturvan kuntien rahoitusvastuun muutokset. Ilman TE-palvelujen kustannusten vaikutusta toimintamenot kasvoivat 6,4 prosenttia vuodesta 2024. Toimintatulot olivat 1,38 miljardia euroa ja toteutuivat 58 miljoonaa euroa talousarviota parempina. Vuosikate toteutui talousarviota parempana, ollen 539 miljoonaa euroa. Vuosikate kuitenkin heikkeni 25 prosenttia vuodesta 2024. Tilinpäätöksen ylijäämä oli 138 miljoonaa euroa.

Verotulot olivat 1,85 miljardia euroa ja toteutuivat 41 miljoonaa euroa talousarviota pienempinä. Verokertymään vaikuttivat heikentynyt työllisyystilanne ja suhdannekehitys. Kunnallisverokertymä oli yhteensä 1,06 miljardia euroa vuonna 2025, mikä oli 24 miljoonaa euroa talousarviota vähemmän. Kunnallisveron tuotto pieneni noin 13 miljoonaa euroa edellisvuodesta. Helsingin kunnallisveroprosentti pidettiin edellisvuoden tasolla 5,3 prosentissa. Yhteisöverokertymä oli 431 miljoonaa euroa, mikä oli 3,5 prosenttia vuotta 2024 vähemmän. Kiinteistöverokertymä oli 362 miljoonaa euroa. Valtionosuudet olivat 427 miljoonaa euroa ja toteutuivat noin 125 miljoonaa euroa edellistä vuotta suurempina johtuen työllisyyden hoidon siirron kompensatiosta.

Taulukko 1. Vastuuperiaatteen mukainen käyttömenokasvu vuonna 2025.*

	TA 2025	TP 2025
Väestönkasvun prosenttimuutos	1,2	1,7
Peruspalveluiden hintaindeksi, prosenttimuutos	3,4 (9/2024)	2,6 (VM 12/2025)
Tuottavuuden parantamisen tavoite, prosenttiyksikköä	-0,5	-0,5
Strategiatavoitteen mahdollistama menokasvuprosentti	4,1	3,8
Strategiatavoitteen mahdollistama menokasvu, miljoonaa euroa		88,7
Vastuuperiaate	TP 2024	TP 2025
Strategiatavoitteen mukaiset toteutuneet menot, miljoonaa euroa	2 333**	2 494
Toteutunut menokasvu, miljoonaa euroa		161
Toteutunut kasvuprosentti		6,9

*Lähde: Kaupunginkanslia.

**Talousarviorakenteen muutokset huomioitu.

Kasvanut työttömyys näkyi työmarkkinatuen kuntaosuuden määrärahan ylityksenä

Kunta-Helsingin vuoden 2025 talousarvion käyttö-talouso-sassa oli yhteensä 26 sitovaa määrärahaa tai toimintakatetta. Näistä 20 eli 77 prosenttia toteutui joko budjetoidun mukaisena tai budjetoitua paremmin. Kuusi sitovaa määrärahaa ylittivät toiminta-menonsa. Kaupunginvaltuusto on myöntänyt ylitys-oikeudet määrärahojen ylityksille.

Suurimpia ylityksiä olivat kaupunginhallituksen käyttö-varat, joka ylittyi 28 miljoonalla eurolla ja työmarkkina-tuen kuntaosuus, joka ylittyi 19 miljoonalla eurolla. Kau-punginhallituksen käyttövarojen ylitys oli 81 prosenttia, ja työmarkkinatuen kuntaosuuden ylitys oli 18 prosent-tia talousarviomäärärahasta. Kaupunginhallituksen käyttövarojen ylitys johtui Suomen arkkitehtuuri- ja designmuseosäätiön pääomittamisesta 58 miljoonalla eurolla. Talousarviokohdalle varataan vuosittain määräraha yllättäviin ja ennakoimattomiin menoihin, jotka eivät liity yksittäisen toimialan tai kaupungin-kanslian tavanomaiseen toimintaan. Työmarkkinatuen kuntaosuuden ylitys johtui työttömyyden ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden kasvamisesta vuonna 2025. Kaikkiaan työmarkkinatuen kuntaosuutta maksettiin 126 miljoonaa euroa.

Kaupunkistrategian investointeja ohjaava valtuustokauden tavoite toteutui

Kaupunkistrategiassa 2021–2025 oli asetettu tavoit-teeksi, että toiminnan ja investointien rahavirta voi valtuustokauden aikana olla alijäämäinen enintään yhteensä julkisen talouden suunnitelmassa ja kun-tatalousohjelmassa paikallishallinnolle asetetun alijäämätavoitteen verran. Kaupunginkanslian sitovana tavoitteena vuonna 2025 oli, että kokonaisinvestoinnit mitoitetaan rahoituksellisesti kestäväälle tasolle toi-minnan ja investointien rahavirran sekä lainakannan kasvun näkökulmasta. Tavoitteen mittari on talousarvi-ossa konkretisoitu siten, että toiminnan ja investointien rahavirta saa olla alijäämäinen enintään -0,5 prosenttia suhteessa Helsingin BKT:hen valtuustokauden aikana. Tilinpäätöksen mukaan tämä tavoite toteutui valtuusto-kauden aikana kumulatiivisesti ja oli 382 miljoonaa euroa parempi kuin suurin sallittu alijäämä. Tarkastel-taessa pelkästään vuotta 2025 toteutunut alijäämä oli 72 miljoonaa euroa liian iso. Toiminnan ja investointien rahavirta vuonna 2025 oli 375 miljoonaa euroa ali-jäämäinen. Tavoitteen mukainen alijäämä, kaupungin osuus BKT:stä sekä joukkoliikenneinvestointeihin kohdistuvat kaupungin takausvastuut, olisi voinut olla enintään 303 miljoonaa euroa vuonna 2025.

Kaupunginkanslian arvioissa talouden tulevasta kehityksestä todetaan, että kunta-Helsingin talouden, toiminnan ja investointitason sopeuttamisessa tulee lähivuosina olemaan ongelmia. Aiemmin Helsinki pystyi kattamaan investoinnit pääasiassa tulorahoituksella. Toiminnan ja investointien rahavirran ollessa alijäämäinen joudutaan kasvavat investoinnit rahoittamaan pitkäaikaisella lainalla.

Kunta-Helsinki teki vuonna 2025 investointeja 874 miljoonalla eurolla, kun Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy:n investointeja ei oteta huomioon. Koko kunta-Helsingin ja Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy:n investoinnit vuonna 2025 olivat yhteensä 1 051 miljoonaa euroa. Suurimmat investointikohteet olivat rakennukset 337 miljoonaa, projektialueiden infrarakentaminen 121 miljoonaa sekä kadut ja liikenneväylät 104 miljoonaa euroa.

Investointiosassa oli yhteensä 21 sitovaa määrärahakohdtaa. Yhtä lukuun ottamatta kaikki sitovat investointimäärärahat alittuivat. Eniten määrärahaa jäi käyttämättä projektialueiden infrarakentamisen investoinneissa, jossa toteuma oli 23 miljoonaa talousarviota pienempi.

Staran alijäämä oli jälleen budjetoitua suurempi

Liikelaitoksille asetettuja sitovia toiminnan tavoitteita on käsitelty osana tämän arviointikertomuksen sitovien tavoitteiden toteutumista. Liikelaitosten sitovien tavoitteiden joukossa oli kaksi taloudelliseen tulokseen liittyvää tavoitetta, joista molemmat toteutuivat. Liikenneliikelaitoksen (HKL) tavoitteena oli, että tilikauden tulos on positiivinen, ja toteuma oli 1,5 miljoonaa euroa. Vuoden 2022 alusta alkaen HKL on vastannut vain metron liikennöinnistä ja infrastruktuurista, kun Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy perustettiin. Taloushallintopalveluliikelaitoksen tilikauden tulokseen liittyvä tavoite toteutui. Tilikauden ylijäämä oli 622 000 euroa.

Muille liikelaitoksille ei ollut asetettu taloudelliseen tulokseen liittyvää sitovaa tavoitetta. Palvelukeskusliikelaitoksen liikealijäämän osuus liikevaihdosta ylitti talousarvion. Ylijäämä oli noin 2,4 miljoonaa euroa, mikä on lähes miljoona euroa parempi tulos kuin vuonna 2024. Tulosta selittää esimerkiksi palkankorotusten toteutuminen vasta loppuvuonna, vaikka ne huomioitiin talousarviossa koko vuodelle. Rakentamis- ja palveluliikelaitos Staran tilikauden liikealijäämä oli 3,9 miljoonaa euroa, mikä oli hieman yli neljä miljoonaa euroa suurempi alijäämä kuin talousarviossa ennakoitiin. Vuonna 2025 liikealijäämä oli miljoona euroa parempi kuin vuonna 2024. Alijäämäistä tulosta selittää esimerkiksi hankkeiden koon pieneneminen. Pienet työkohteet ovat isoja suhteellisesti kalliimpia perustamis- ja purkukustannuksiltaan.

Vuoden 2025 alussa aloittaneen työllisyyspalveluliikelaitoksen tilikauden ylijäämä oli 7,7 miljoonaa euroa,

mikä on yli seitsemän miljoonaa euroa enemmän kuin talousarviossa ennakoitiin. Toimintakustannukset olivat arvioitua pienemmät, minkä lisäksi korvaukset valtiolta olivat ennakoitua suuremmat.

Talouden tunnuslukujen kehitys

Talouden tunnusluvut heikentyivät

Vuosikate osoittaa sen tulorahoituksen, joka juoksevien menojen jälkeen jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainojen lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen tunnusluku tulorahoituksen riittävyyden arvioimisessa. Erityisesti Helsingissä, jossa investointitaso on korkea, rahoituslaskelman tarkastelu tuloslaskelman rinnalla on olennaista, sillä rahoituslaskelmasta selviää, miten investoinnit on rahoitettu. Vuosikatteen lisäksi toiminnan ja investointien rahavirta onkin tärkeä kaupungin talouden tilannetta kuvaava tunnusluku.

Taulukosta 2 havaitaan, että kaupungin vuosikate asukasta kohden on ollut varsin hyvä, vaikka se heikentyi vuosina 2024 ja 2025. Vuonna 2025 investoinneista 62 prosenttia rahoitettiin tulorahoituksella eli ilman lainaa. Investointien tulorahoitusprosentti heikkeni edellisvuosista.

Vuonna 2025 kunta-Helsingin toiminnan ja investointien rahavirta oli -321 miljoonaa euroa, kun vuonna 2024 se oli -94,8 miljoonaa euroa. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä kertoo, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Luvun ollessa negatiivinen, menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa. Taulukko 2 osoittaa, että negatiivinen kertymä kasvoi merkittävästi vuonna 2025. Lainanhoitokate ja kassan riittävyys ovat yhä hyvällä tasolla, vaikkakin heikkenneet edellisestä vuodesta. Kunta-Helsingin omavaraisuus ja suhteellinen velkaantuneisuus pysyivät edellisvuoden tasolla.

Kuvio 5 osoittaa, että investointimenot kasvoivat vuonna 2025, samalla kun vuosikate heikkeni selvästi aikaisempiin vuosiin nähden. Vuoteen 2024 saakka vuosikate on kattanut investoinnit pääosin hyvin, joukkoliikenneinvestointeja lukuun ottamatta.

Kunta-Helsingin vastuut ja lainakanta kasvoivat

Kaupungin lainakanta kääntyi kasvuun vuonna 2025. Myös taseen ulkopuoliset vastuusitoumukset jatkoivat kasvuaan. Vastuusitoumukset ovat lainakantaa suuremmat (kuvio 6). Vastuusitoumukset ovat kaupungin konserniyhteisöille annettuja lainojen takauksia. Toimitilojen vuokravastuut puolestaan pienenivät. Helsingin kaupunkistrategiassa 2025–2029 todetaan, että vastuiden kasvu tulee saada pysähtymään.

Taulukko 2. Kunta-Helsingin tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja taseen tunnuslukujen kehitys 2023–2025.*

Kunta-Helsinki	2023	2024	2025
Vuosikate, euroa/asukas	1 208	1 045	775
Vuosikate, prosenttia poistoista	223,3	188,5	137,3
Investointien tulorahoitusprosentti	99	87,8	62,2
Toiminnan ja investointien rahavirta, miljoonaa euroa (kertymä vuosilta 2023–2025)	23	-72	-392
Lainanhoitokate	10,2	8,3	7,2
Kassan riittävyys, päivää	111	91	80
Omavaraisuusaste, prosenttia	82,5	83,2	83,3
Suhteellinen velkaantuneisuus, prosenttia	65,6	60,7	59,8

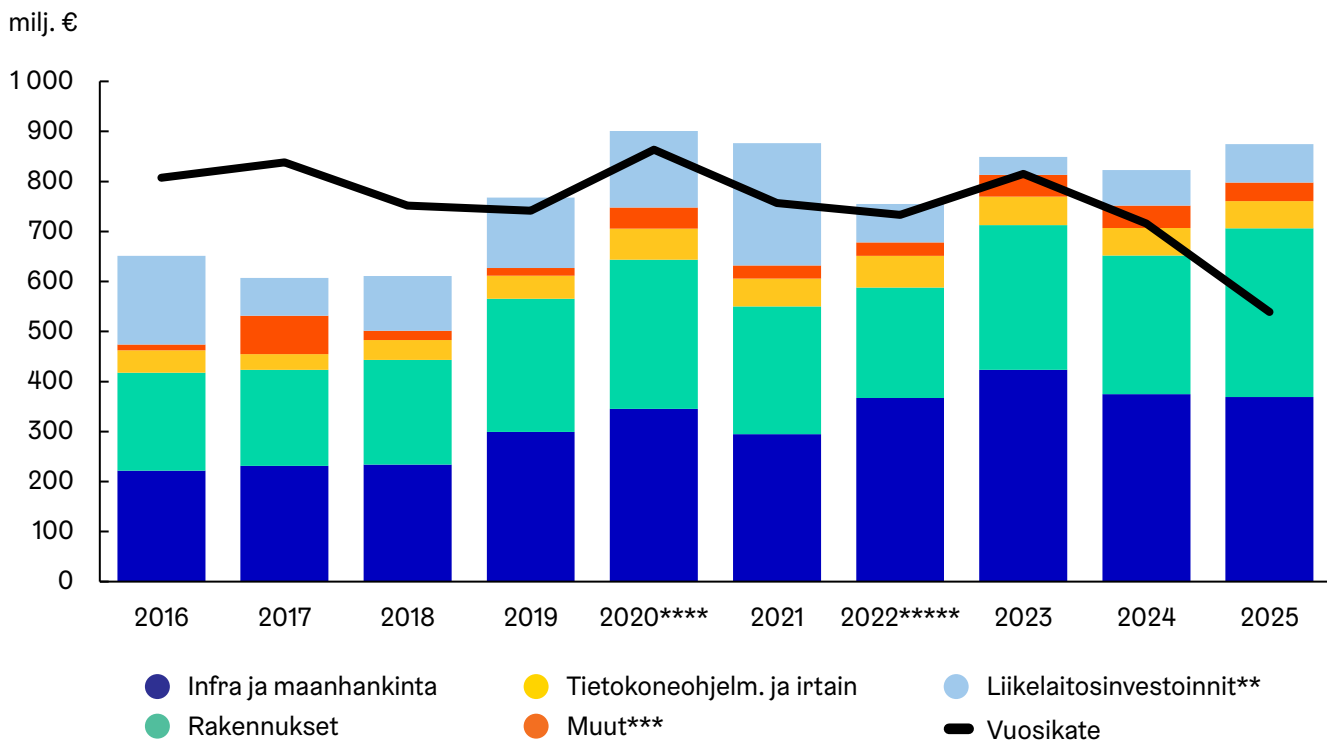
* Lähde: Helsingin kaupungin tilinpäätös 2025.

Taulukko 3. Kunta-Helsingin konsernin tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja taseen tunnuslukujen kehitys 2023–2025.*

Kunta-Helsinki-konserni	2023	2024	2025
Vuosikate, euroa/asukas	2 069	1 996	1 771
Vuosikate, prosenttia poistoista	145,0	144,4	126,3
Lainanhoitokate	3,0	3,1	2,9
Investointien tulorahoitus, prosenttia	64,6	56,8	57,9
Toiminnan ja investointien rahavirta, miljoonaa euroa (kertymä vuosilta 2023–2025)	-2 183	-2 857	-3 465
Kassan riittävyys, päivää	72	62	58
Lainat ja vuokravastuut euroa/asukas	12 340	13 759	14 446
Omavaraisuusaste, prosenttia	60,3	59,5	58,1
Suhteellinen velkaantuneisuus	133,6	148,5	159,8

* Lähde: Helsingin kaupungin tilinpäätös 2025.

Kuvio 5. Vuosikatteen riittävyys investointimenoihin 2016–2025, miljoonaa euroa.*

* Lähde: Kaupunginkanslia.

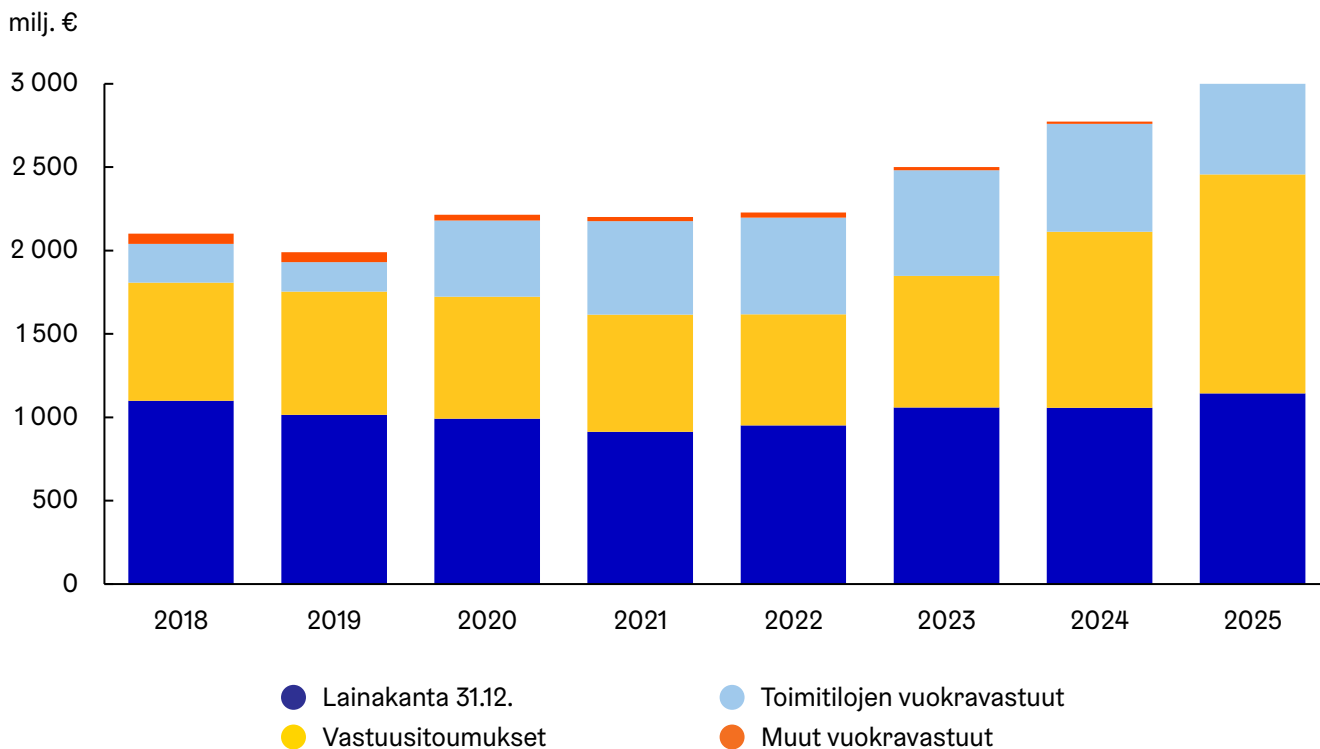
** Pääosin joukkoliikenneinvestointeja.

***Arvopaperit, muu pääomatalous ja rahastot.

****Vuoden 2020 investointimenot tehty vertailukelpoiseksi ilman Kaupunkiympäristötalon pääomitus (130 M€).

***** Vuoden 2022 investointimenot tehty vertailukelpoiseksi ilman Kaupunkiliikenne Oy:n osakkeiden merkintää (265 M€).

Kuvio 6. Kunta-Helsingin lainakannan, takausten ja vuokravastuiden kehitys 2018–2025, miljoonaa euroa.*

* Lähde: Kaupunginkanslia.

Kunta-Helsingin konsernin tulos heikkeni

Kunta-Helsingin konserni muodostuu Kunta-Helsingistä ja sen tytäryhteisöistä. Konsernin tunnusluvut ovat vertailukelpoisia muiden kuntakonsernien tunnuslukujen kanssa.

Kunta-Helsingin konsernin vuoden 2025 tulos oli noin 256 miljoonaa euroa, mikä on noin 162 miljoonaa euroa vuotta 2024 heikompi. Konsernin tuloksen heikkeneminen johtui pääosin kunta-Helsingin tuloksen heikkenemisestä. Taulukosta 3 havaitaan, että konsernin talouden tunnusluvut heikkenivät vuosista 2023 ja 2024. Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä oli edelleen negatiivinen vuonna 2025 ja jatkoi heikkenemistä. Helen-konsernin vuosien 2023–2025 korkean investointitason vaikutus toiminnan ja investointien rahavirran alijäämäisyyteen on suuri. Konsernin lainakanta ja vuokravastuut jatkoivat kasvuaan. Helsingin kaupungin asunnot Oy:n lainakanta kasvoi 224 miljoonaa euroa. Yhtiön lainanhoitokulut tulevat kuitenkin käytännössä maksetuiksi vuokratuloilla vuokratulojen asukkailta. Myös Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy:n lainakanta kasvoi 164 miljoonaa euroa.

Johtopäätökset

Kunta-Helsingin talous toteutui talousarviota parempana ollen 138 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Talous kuitenkin heikkeni vuodesta 2024. Verotulot laskivat heikon työllisyystilanteen takia, ja uusina tehtävinä

kaupungille siirtyneet työllisyyspalvelut toivat puolestaan lisäkustannuksia kaupungille. Käyttömenojen kasvu ei pysynyt kaupunkistrategian 2021–2025 vastuuperiaatteen määrittelemissä rajoissa. Investointien rahoitukseen liittyvä toiminnan ja investointien rahavirtaa koskeva tavoite toteutui valtuustokaudella tavoitteen mukaisena. Investoinneista pystyttiin rahoittamaan tulorahoituksella 62 prosenttia vuonna 2025.

Kaupungin talouden tila on edelleen hyvä, mutta kunta-Helsingin talous on toiminnan ja investointien rahavirralla mitattuna alijäämäistä. Tämä tarkoittaa sitä, että alijäämä ja kasvavat investoinnit joudutaan rahoittamaan pitkäaikaisella lainalla tai kassavaroja vähentämällä.

Helsingin investoinnit Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy mukaan luettuna vuonna 2025 olivat 1 051 miljoonaa euroa, josta Kaupunkiliikenteen osuus on 177 miljoonaa euroa. Selkeästi eniten investointeja tehtiin rakennuksiin, lähes 340 miljoonaa euroa. Vaikka investointitaso on korkea, talousarviossa budjetoitua investointimäärärahaa on jäänyt käyttämättä. Kunta-Helsingin lainakanta kääntyi kasvuun vuonna 2025. Taseen ulkopuoliset vastuut ja erityisesti konserniyhteisöille annetut vastuusitoumukset ovat kasvaneet jo usean vuoden ajan. Myös Kunta-Helsingin konsernin lainakanta jatkoi kasvuaan. Vain kuusi talousarvion käyttötalouden sitovaa määrärahaa ylitti toimintamenoja.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan talous

Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala saavutti kahden edellisvuoden tapaan tasapainoisen taloudellisen tuloksen. Taulukosta 4 havaitaan, että talouden tila on hyvä, eivätkä hyvinvointialuelain mukaiset talouden arviointimenettelyn kriteerit toteudu Helsingissä. Taulukossa 5 on esitetty toiminta- ja investointimenojen kehityksen ohella eräitä talouden tunnuslukuja.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimintamenot olivat 3,1 miljardia euroa, ja ne toteutuivat noin 82 miljoonaa euroa talousarviota pienempinä. Merkittävimpiä syitä menojen alittumiseen olivat budjetoitua pienemmät palvelujen ostot sekä HUS-yhtymän palvelujen käytön alitus. Toimintamenot rahoitettiin pääasiassa lähes 3 miljardin euron valtionrahoituksella. Toimintatulot olivat noin 289 miljoonaa euroa ja rahoitustuotot noin 11 miljoonaa euroa. Vuosikate kasvoi edellisvuodesta ja oli 177 miljoonaa euroa. Tilikauden ylijäämä, noin 169 miljoonaa euroa, kasvatti omaa pääomaa. Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan ylijäämästä suurin osa on edellisten vuosien suurista valtakunnallisista hyvinvointialueiden alijäämistä johtuvaa

jälkikäteistarkistusta, joka poistuu hyvinvointialueiden talouden tilan parantuessa.

Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla toteutetaan vuosiksi 2023–2026 hyväksytyä muutosohjelmaa talouden tasapainottamiseksi. Toimialan sitovana tavoitteena talousarviossa 2025 oli muun muassa, että toiminta on taloudellisesti kestävä. Tavoitteen mittarina oli toimintakate ja tulos, ja tavoitearvona oli, että nämä toteutuvat talousarvion mukaisena tai parempana. Mittari toteutui talousarviota parempana.

Valtiovarainministeriö leikkasi maksatuspäätöksellään 24.6.2025 Helsingin saamaa rahoitusta vuoden 2025 valtionrahoituksesta. Helsingin rahoitusosuus pieneni 0,3 miljoonaa euroa ja oli 2,9 miljardia euroa. Vireillä on hyvinvointialueiden rahoituslain muutos, joka vähentää edelleen valtionrahoitusta Uudellamaalla, erityisesti Helsingissä. Myös nykyisen rahoituslain puitteissa valtionrahoitus on pienenemässä päätettyjen lisäleikkausten ja hyvinvointialueiden parantuneen kokonaistuloksen vuoksi.

Taulukko 4. Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan konsernin tunnusluvut* ja hyvinvointialuelain mukaisen arviointimenettelyn edellytykset.

	2023	2024	2025	Arviointimenettelyn edellytys
Kertynyt ylijäämä, miljoonaa euroa	32	62	241	alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa
Vuosikate, prosenttia poistoista	153,9	154,3	417,0	alle 80 prosenttia kaksi tilikautta peräkkäin
Lainanhoitokate	5,0	4,5	10,3	alle 0,8 kaksi tilikautta peräkkäin tai myönnetty lainanottovaltuus tai lisärahoitusta

* Lähde: Helsingin kaupungin tilinpäätös 2025.

Taulukko 5. Sosiaali- terveys- ja pelastustoimen talouden muita tietoja ja tunnuslukuja.*

Kunta-Helsinki	2023	2024	2025
Toimintamenot, miljoonaa euroa	-2 800	-2 934	-3 074
Valtion rahoitus	2 601	2 670	2 951
Investointimenot, miljoonaa euroa	-12,7	-8,2	-10,6
Vuosikate, miljoonaa euroa	40	38	177
Toimintatuotot toimintakuluista, prosenttia	8,2	9,0	9,4
Vuosikate, euroa/asukas	59	56	254
Kertynyt ylijäämä, euroa/asukas	43	85	326

* Lähde: Helsingin kaupungin tilinpäätös 2025.

Kunnianhimoista ilmastovastuuta ja luonnonsuojelua

Itämeren suojelu

Onko Helsinki edistänyt Itämeren suojelua Itämeri-toimenpideohjelmien mukaisesti?

Helsinki on pääosin edistänyt Itämeren suojelua Itämerihaasteen toimenpideohjelmien mukaisesti, mutta osa kauden 2024–2028 suunnitelmasta ei todennäköisesti toteudu aikataulussa.

Arvioinnin pääkysymys:

Suojeleeko Helsinki Itämerta kaupunkistrategian mukaisesti?

Osakysymykset:

1. Onko Helsinki toteuttanut tai edistänyt Itämerihaasteen kauden 2024–2028 toimenpiteitä?
2. Onko kauden 2019–2023 toteutumatta jääneiden toimenpiteiden toteuttamista jatkettu tai lopettaminen perusteltu?

Arviointi rajattiin kaudelle 2024–2028 suunnitelluista toimenpiteistä niihin, jotka oli tarkoitus aloittaa mahdollisimman pian kauden alussa. Lisäksi arvioinnin kohteena olivat sellaiset Itämerihaasteen kauden 2019–2023 toimenpiteet, jotka eivät olleet toteutuneet kauden lopussa tai joiden toteutumista ei pystytty arvioimaan.

Lisäksi selvitettiin, miten Helsinki on toteuttanut tai edistänyt Helsingin roskaantumisen hillinnän toimenpideohjelman meren suojeluun liittyviä toimenpiteitä.

Kaupunkistrategian 2021–2025 mukaan Helsingillä on suuri vastuu Itämeren tilasta ja sen suojelusta, ja Helsinki voi vaikuttaa omien luontoalueidensa tilaan monimuotoisuutta tukevalla tavalla. Strategian mukaan Helsinki vaalii Itämerta ja sen rantoja sekä vähentää päästöjä Itämereen. Vastaavia tavoitteita on esitetty myös vuosien 2017–2021 ja 2025–2029 kaupunkistrategioissa.

Itämerihaaste on Helsingin ja Turun kaupunkien vuonna 2007 käynnistämä ohjelma, jossa useiden eri organisaatioiden muodostama verkosto toteuttaa Itämeren suojelua. Verkostoon kuuluu esimerkiksi kuntia, yrityksiä ja järjestöjä, joilla on kullakin omat toimenpideohjelmansa. Käynnissä oleva kausi 2024–2028 on neljäs Itämerihaasteen kausi.

Helsingillä ja Turulla on yhteinen Itämeri-toimenpideohjelma, jonka päätökset tekee kaupunkien yhteinen työvaliokunta. Työvaliokuntaa johtavat ympäristön-suojelusta vastaavien yksiköiden päälliköt. Molemmissa kaupungeissa toimii myös sisäinen työryhmä, joka suunnittelee kaupunkikohtaisen toteutuksen. Suurin osa toimenpiteistä koskee kumpaakin kaupunkia, mutta jotkut vain Helsinkiä tai Turku. Helsinkiä koskevan toimenpideohjelman koordinoinnista, seurannasta ja osan toimenpiteiden toteuttamisesta vastaa Itämerihaasteen koordinaattori. Itämerihaasteen tarkoituksena on, että toimenpiteet jäävät osaksi kaupunkien Itämerityötä haastekauden päätyttyä.

Arvioinnin aineistona käytettiin Itämerihaasteen ja roskaantumisen hillinnän toimenpideohjelman seuranta-tietoja. Arvioinnissa hyödynnettiin myös tietoja, jotka saatiin tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan kaupunkiympäristön toimialalle tekemällä arviointikäynnillä. Arviointia varten tehtiin haastatteluja ja tiedusteluja kaupunkiympäristön toimialalle, kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalle, kaupunginkansliaan meren suojeluun liittyvien tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisesta vastaaville asiantuntijoille sekä Helsingin Sataman asiantuntijoille. Lisäksi hyödynnettiin asiakirja-aineistoa. Arviointiaineisto on pääosin kerätty marras–joulu-kuussa 2025.

Itämerihaasteen 2024–2028 ensimmäisen vaiheen toimenpiteistä viisi on toteutumassa

Helsinki on edistänyt kaikkia niistä Itämerihaasteen kauden 2024–2028 toimenpiteistä, joiden piti suunnitelman mukaan alkaa mahdollisimman pian toimenpideohjelmakauden alussa. Toimenpiteen on katsottu edistyneen, jos jotakin sen osaa on konkreettisesti toteutettu.

Yksi toimenpiteistä on valmis: kaupunki on vuonna 2024 uusinnut vuokrapeltojen vuokrauskriteeristön siten, että siinä otetaan vesiensuojelu aikaisempaa paremmin huomioon. Lisäksi neljä toimenpidettä on edistynyt niin hyvin, että ne ovat joko toteutuneet tai suurella todennäköisyydellä toteutumassa toimenpideohjelmakauden loppuun mennessä. Nämä toimenpiteet ovat:

- ▶ Toteutetaan kaupunkien Itämeri-identiteettiä lisäävä teema-alue Itämerikatua.
- ▶ Kartoitetaan ekologisesti arvokkaita alueita ja edistetään niiden suojelua.
- ▶ Edistetään vesivastuullisuuden huomioimista kaupungin hankinnoissa.

- ▶ Markkinoidaan Helsinkiä ja Turkuä Itämerikaupunkeina.

Itämeri-identiteettiä lisäävä teema-alue on Helsingissä toteutumassa Makasiinirannan asemakaavoituksessa. Tarkistetusta asemakaavaehdotuksesta päätetään todennäköisesti vuonna 2026. Makasiinirannan alueella pyritään hallitsemaan hulevesien laatua kattopuutarhojen tai hulevesiä viivyttävien viherkattojen avulla. Hulevesi on sade- ja sulamisvettä, joka virtaa maan pintaa, rakennusten kattoja ja muita pintoja pitkin. Lisäksi kaavaan on varattu istutusalue, johon hulevesiä johdetaan. Itämeri ja saaristoluonto tuodaan esiin rannan uusien viheralueiden käsittelyssä ja kasvillisuudessa.

Ekologisesti arvokkaita vesialueita on kartoitettu, ja tiedot niistä on viety Helsingin karttapalveluun. Kaikkia alueita ei kuitenkaan ole kartoitettu kattavasti. Työtä on tarkoitus jatkaa alueiden suunnittelun yhteydessä sitä mukaa, kun eri alueille tehdään uusia luontoselvityksiä. Kaikki paikallisesti ekologisesti merkittävät vedenalaiset meriluontoalueet (PEMMA-alueet) ovat mukana Helsingin luonnonsuojelualueohjelmassa vuosille 2025–2038, ja niiden pinta-alasta 86 prosenttia on joko jo suojeltu tai mukana suojeltavissa kohteissa.

Vesivastuullisuus tarkoittaa sitä, että vettä käytetään ympäristön kannalta kestävästi ja samalla sosiaalisesti ja kulttuurisesti oikeudenmukaisesti sekä taloudellisesti kannattavasti. Vesivastuullisuuden toteutumista on edistetty useissa kaupungin hankinnoissa ottamalla käyttöön vesivastuullisuutta edistäviä hankintakriteereitä esimerkiksi puhdistusaineiden, työvaatteiden, ICT-laitteiden, toimisto- ja julkitilakalusteiden, nurmenhoitoaineiden sekä ruokien hankinnoissa. Lisäksi haitallisia kemikaaleja pyritään vähentämään varhaiskasvatuksen hankinnoissa green deal -sopimuksen mukaisesti. Green deal -sopimus on valtion ja esimerkiksi kuntien tai yritysten välinen vapaaehtoinen ja määräaikainen sitoumus kestävä kehityksen ja ympäristötavoitteiden edistämiseksi.

Helsinkiä on markkinoitu Itämerikaupunkina erityisesti Itämeripäivän yhteydessä. Itämeripäivä on tapahtuma, jonka aikana eri tahot voivat järjestää merellisiä tapahtumia tai tehdä mereen liittyviä tekoja.

Kahden hulevesiä koskevan toimenpiteen toteutuminen vuoteen 2028 mennessä on epätodennäköistä

Kahden hulevesiä koskevan toimenpiteen toteutuminen vuoteen 2028 mennessä näyttää epätodennäköiseltä. Toinen toimenpiteistä on uusien keinojen käyttöönotto hulevesistä aiheutuvan kuormituksen vähentämiseksi. Tämä tehtävä on hyvin laaja, eikä sille ole määritelty varsinaista tavoitetasoa tai mittareita. Tämän arvioinnin mukaan on hyvin epätodennäköistä, että kaikki toimenpiteen osa-alueet toteutuisivat.

Hulevesistä aiheutuvaa kuormitusta on pyritty vähentämään toteuttamalla useita hulevesien imeyttämisen ja puhdistamisen kokeiluja. Toimenpideohjelmassa edellytettyä kokeilujen ja raporttien tulosten kokoamista esimerkiksi karttapalveluun ei kuitenkaan ole edistetty vuosina 2024–2025. Suunniteltua hulevesien määrän ja laadun säännöllistä seurantaä ei olla toteuttamassa hulevesikohteiden seurantana, vaan osana pienvesien laadullisen tilan seurantaä. Hulevesikaivojen suodattimien käytön kehittämisestä ja hulevesikuormituksen vähentämisen tärkeydestä viestimisestä ei saatu tietoa arviointiin. Näitä keinoja oli myös tarkoitus käyttää hulevesistä aiheutuvan kuormituksen vähentämiseen.

Uusien keinojen käyttöönotto hulevesistä aiheutuvan kuormituksen vähentämiseksi vaatisi arviointiin saatujen tietojen mukaan toteutuakseen ulkopuolista rahoitusta, mutta mahdollisia rahoituslähteitä ei ollut vielä kartoitettu vuoden 2025 joulukuussa. Toimenpiteen kokonaisuuden hallinta on myös epäselvää. Arvioinnissa haastateltujen asiantuntijoiden mukaan myös Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymän (HSY) tulisi olla toimenpiteen vastuutahona, jotta se voisi toteutua. Näin ei kuitenkaan ole määritelty toimenpideohjelmassa.

Toinen tämän arvioinnin mukaan todennäköisesti toteutumatta jäävä toimenpide, vesienhallinnan kokonaisuuden koordinoinnin kehittäminen, on edistynyt hitaasti. Tämä johtuu siitä, että kaupunkiympäristön toimialan johto ei ole nimennyt vesienhallinnan kokonaisuuden koordinoinnille selkeää vastuutahoa toimialan sisäلتä. Maankäyttö ja kaupunkirakenne -palvelukokonaisuus sekä kaupunkitila- ja maisemasuunnittelu -palvelu ovat kuitenkin vuonna 2025 sopineet työjaosta kaavoitukseen liittyvässä hulevesien suunnittelussa. Hulevesien hallintaan erikoistuneita vakansseja on perustettu ja niihin on rekrytoitu tai oltiin vuonna 2025 rekrytoimassa henkilöitä. Tarkastuslautakunta on nostanut kaupungin sisäisen koordinaation puutteen hulevesien hallinnassa esiin jo vuonna 2024 arviointiaiheessaan Sään ääri-ilmiöihin sopeutuminen ja varautuminen. Tarkastuslautakunta totesi vuoden 2024 arviointikertomuksessa, että kaupunginkanslian ja kaupunkiympäristön toimialan tulee yhdessä varmistaa, että tulviin ja hulevesiin liittyvää sopeutus- ja varautumistyötä tehdään koordinoitusti.

Neljän toimenpiteen toteutettavuutta ei voitu arvioida

Kauden 2024–2028 toimenpiteistä neljän toteutettavuutta ei pystytty arvioimaan. Nämä toimenpiteet ovat:

- ▶ Kehitetään hulevesien huomioon ottamista yleiskaavatasolta toteutukseen ja ylläpitoon asti.
- ▶ Lisätään itämerivaikutusten huomiointia kaavoituksessa ja muussa maankäytön suunnittelussa.

- ▶ Vähennetään valuma-aluelähtöisesti kuormitusta.
- ▶ Kehitetään Itämerihaasteen verkostotoimintaa.

Arviointiin ei ollut saatavissa tietoa siitä, minkä verran hulevesien määrän ja laadun hallintasuunnitelmia on tehty asemakaavojen yhteydessä vuosina 2024–2025, koska asiaa ei ole seurattu. Tarkoituksena on myös koota eri suunnittelutasojen vesiensuojeluun liittyvät kaavamääräykset asemakaavoittajien käyttöön. Arviointihavaintojen mukaan asemakaavoittajien käytössä oleviin hulevesiä koskeviin määräyksiin ei kuitenkaan ole tehty merkittäviä päivityksiä vuosina 2024–2025. Osaan kunnallisteknisistä yleissuunnitelmista on tehty kirjauksia hulevesien määrällisestä hallinnasta, ja asemakaavoissa on tehty hulevesisuunnitelmia tarpeen mukaan.

Itämerivaikutusten huomiointi kaavoituksessa ja muussa maankäytön suunnittelussa on edistynyt. Suunnitelmassa ei kuitenkaan ole selvästi määritelty, missä laajuudessa toimenpidettä pitäisi toteuttaa, jotta se olisi valmis. Tarkoituksena on myös muun muassa laatia ja jalkauttaa vesien hallintaa koskevaa ohjeistusta koko suunnitteluketjulle. Suunnitteluketju käsittää kaavoituksen, toteutussuunnittelun, rakennusvalvonnan sekä kunnossapidon. Ohjeistuksia on laadittu, mutta niiden jalkauttaminen oli vielä kesken keväällä 2026.

Kuormituksen vähentäminen valuma-aluelähtöisesti on tämän arvioinnin mukaan edistynyt. Toimenpiteen toteutettavuutta vuoteen 2028 mennessä ei ollut mahdollista arvioida, koska suunnitelmassa ei ole määritelty, missä laajuudessa sitä pitäisi toteuttaa. Kuormitusta on vuoden 2025 loppuun mennessä pyritty vähentämään lähinnä selvittämällä ja korjaamalla Marjaniemen uimarannan hygieenistä laatua heikentäviä seikkoja. Toimenpiteelle ollaan määrittelemässä tavoitetaso vuosien 2026–2027 aikana. Täysimittainen valuma-aluelähtöisen kuormituksen vähentäminen vaatisi Itämerihaasteen koordinaattorina vuonna 2025 toimineen asiantuntijan mukaan todennäköisesti ulkoista hankerahoitusta.

Itämerihaasteen verkoston kehittäminen on tämän arvioinnin mukaan edistynyt, mutta toimenpiteen toteutettavuutta vuoteen 2028 mennessä ei voitu arvioida, koska sen mittareista ei ollut arviointijankokhtana riittävästi tietoa. Itämerihaasteen verkostotoiminnan kehittymistä olisi tarkoitus seurata laadullisin tiedoin, esimerkiksi verkostolta saadun palautteen perusteella. Arvioinnin käytettävissä ei ollut tietoa palautteen laadusta. Itämerihaasteen jäsenmäärää on kasvatettu verrattuna edelliseen toimenpidekauteen. Myös kansainvälistä yhteistyötä on tehty sekä osallistuttu hankkeisiin ja hankehakuihin. Vuonna 2025 ei ollut vielä mahdollista arvioida, onko kansainvälinen toiminta lisääntynyt kaudella 2024–2028 verrattuna aikaisempaan toimenpideohjelmakauteen.

Itämerihaasteen 2019–2023 toimenpiteiden toteuttamista on jatkettu

Kaudella 2019–2023 Helsinkiä koskevia toimenpiteitä oli 92, joista 64 raportoitiin toteutuneiksi kauden aikana. Neljä toimenpidettä raportoitiin vaikeasti mitattaviksi ja 24 ei ollut toteutunut tai niiden toteutumisesta ei ollut tietoa. Tässä arvioinnissa arvioitiin edellä mainittujen yhteensä 28 toimenpiteen jatkamista tai perusteluja niiden lopettamiselle. Toimenpiteiden toteuttamista vaikeuttivat muun muassa niiden liian suuri määrä suhteessa toteutusaikaan, vastuiden jakautumisen epäselvyys, toimenpiteiden epäselvä muotoilu toimenpideohjelmassa ja mittareiden puute.

Tässä arvioinnissa tarkastelluista kauden 2019–2023 toimenpiteistä yhteensä 11 on toteutunut kokonaan tai osittain kauden aikana, ja yhden toteuttaminen on kesken. Itämerihaasteen tuloksena muun muassa pienvedet otetaan huomioon luonnonhoidon suunnittelussa, kaupungin työmaavesiohjeiden noudattaminen on varmistettu ja hulevesien hallintaohje on ajan tasalla. Pientelakoiden haitallisten aineiden kartoittaminen oli vielä meneillään vuoden 2025 lopussa. Yhteensä 12 tässä arvioiduista kauden 2019–2023 toimenpiteistä oli toteutumatta vielä keväällä 2026. Yhden toimenpiteen toteutumisesta tai jatkamisesta ei saatu tietoa arviointiin.

Arvioiduista toimenpiteistä viittä ei ollut tarvetta jatkaa, tai niiden jatkaminen ei ollut mielekäästä. Näitä olivat esimerkiksi teollisten lannoitteiden käytön vähentäminen, vesistöjen ja sedimenttien mikroroskaantumisen selvittäminen yhteistyössä muiden organisaatioiden kanssa sekä saariston pienvesien kartoittaminen. Lannoitteiden turhan käytön vähentämiseksi on asiantuntijoiden näkemyksen mukaan tehty kaikki tehtävissä oleva, ja jätevesien mikromuovikuormituksen selvittäminen osoittautui liian kalliiksi. Asiantuntijan näkemyksen mukaan saaristojen kaikkia pienvesikohteita ei ollut järkevää kartoittaa kerralla, vaan kartoitus kannattaa tehdä sitä mukaa, kun alueille tehdään uusia suunnitelmia. Helsinki on jatkanut muiden 23 Itämerihaasteen kauden 2019–2023 toimenpiteen toteuttamista niiltä osin, kuin se on katsottu järkeväksi. Näiden toteuttaminen jatkuu osana Itämerihaasteen uutta kautta, kaupungin normaalina toimintana tai eri vastuutahon toteuttamana.

Roskaantumisen hillinnän toimenpideohjelma

Helsingin roskaantumisen hillinnän toimenpideohjelman 2022–2025 suoraan Itämereen liittyviä tavoitteita olivat hulevesien mukana kulkeutuvan roskan ja mikromuovin huomioiminen, meritäyttöjen aiheuttaman roskaantumisen hillintä sekä hulevesien ja tuulen mukana työmailta kulkeutuvan roskan vähentäminen. Itämereen liittyviä toimenpiteitä oli kaksi.

Roskaantumisen hillinnän toimenpide, joka koski rakennuttajille järjestettävää ympäristökoulutusta, toteutui osittain. Rakennuttajille järjestettiin koulutus kustannustehokkaista kiertotalousratkaisuksista, mutta koulutus ei käsitellyt kaikkia aiheita, joita sen piti toimenpiteen kuvauksen perusteella käsitellä.

Toinen Roskaantumisen hillinnän toimenpideohjelman Itämereen liittyvä toimenpide oli ympäristökoulutuksen toteuttaminen Helsingin venekerhoille ja pursiseuroille. Veneilijöitä oli tarkoitus kouluttaa veneilyn vaikutuksista ympäristöön, kuten vedenalaisesta melusta, roskaantumisesta ja liikkumisen jäljistä luonnossa. Toimenpideohjelman loppuraportin mukaan toimenpide toteutettiin vuonna 2024, jolloin aiheesta järjestettiin muun muassa työpaja ja julkaistiin kolme videota.

Roskaantumisen hillitsemiseksi on helmikuussa 2026 hyväksytty uusi toimenpideohjelma vuosille 2026–2029. Toimenpiteiden toteutumista voi seurata reaaliajassa vuonna 2026 avattavalla Ympäristövahti-verkkosivustolla.

Johtopäätökset

Helsinki on pääosin suojellut Itämeren kaupunkistrategian mukaisesti.

Helsinki on edistänyt kaikkia sellaisia Itämerihaasteen kauden 2024–2028 toimenpiteitä, joiden piti alkaa heti toimenpidekauden alussa. Kaksi hulevesiä koskevaa toimenpidettä on kuitenkin edistynyt niin vähän vuosien 2024–2025 aikana, että niiden toteutuminen vuoteen 2028 mennessä on epätodennäköistä. Hulevesien aiheuttaman kuormituksen vähentämistä koskevalta laajalta toimenpiteeltä puuttuu sekä rahoitusta että olennaisia vastuutahoja, muun muassa HSY ja kokonaisuuden hallinnasta vastaava taho. Vesienhallinnan kokonaisuuden koordinointi on edennyt hitaasti, koska kaupunkiympäristön toimiala ei ole nimennyt sille vastuutahoa.

Neljän Itämerihaasteen kauden 2024–2028 toimenpiteen toteutettavuutta ei pystytty arvioimaan. Osalle

toimenpiteistä ei ole määritelty tavoitetasoa, jolloin ei voitu arvioida, milloin toimenpide olisi valmis. Lisäksi osalle toimenpiteistä ei ollut määritelty riittäviä seurantamittareita, joiden perusteella olisi voinut arvioida, miten toimenpide on edistynyt.

Viisi Itämerihaasteen kauden 2024–2028 toimenpiteistä on edistynyt niin hyvin, että ne ovat joko toteutuneet tai todennäköisesti toteutuvat vuoden 2028 loppuun mennessä.

Helsinki on jatkanut tai jatkaa Itämerihaasteen kauden 2019–2023 toteutumatta tai kesken jääneitä toimenpiteitä. Viiden toimenpiteen jatkamista ei pidetty järkevänä. Muita toimenpiteitä jatketaan sellaisenaan tai muokattuna siten, että ne ovat toteuttamiskelpoisia. Toimenpiteitä jatketaan osana kaupungin normaalia toimintaa tai Itämerihaasteen uutta toimenpidekautta.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalvelujen tulee

- ▶ asettaa kaikille kauden 2024–2028 Itämerihaasteen toimenpiteille tavoitetasot sekä mittarit, joilla toimenpiteiden toteutumista voidaan seurata.
- ▶ varmistaa, että toimenpiteille on määritelty sellaiset vastuutahot, jotka voivat konkreettisesti edistää kyseisiä toimenpiteitä.
- ▶ lisätä yhteistyötä HSY:n kanssa niiden Itämerihaasteen toimenpiteiden toteuttamiseksi, joissa HSY:n panos on tarpeellinen.

Kaupunkiympäristön toimialan tulee

- ▶ nimetä selkeät vastuutahot vesienhallinnan kokonaisuuden koordinoinnin kehittämiseksi.

Elinkaaren hallinta hankinnoissa ja rakentamisessa

Onko elinkaarikustannusten laskentaa edistetty kaupungin hankinnoissa ja rakentamisessa?

Arvioinnissa ei saatu kokonaiskuvaa siitä, onko elinkaarikustannusten laskentaa lisätty. Rakentamisessa tehdään kuitenkin elinkaariarviointia aiempaa enemmän.

Arvioinnin pääkysymys:

Onko elinkaarikustannusten laskentaa sekä vaihtoehtolaskelmien tekoa edistetty kaupungin hankinnoissa hankintastrategian mukaisesti?

Osakysymykset:

1. Onko elinkaari- ja vaikuttavuuslaskelmia hyödyntäen toteutettujen hankintojen osuus kasvanut vuodesta 2020 vuoteen 2025?
2. Onko elinkaarikustannuksia selvitetty erityisesti niissä hankinnoissa, joissa käytön, ylläpidon ja käytöstä poiston kustannuksien osuus on suuri suhteessa valmistus- tai rakennusvaiheen kustannuksiin, tai ympäristövaikutukset ovat merkittävät?

Elinkaariarvioinnilla tarkoitetaan menetelmää, jolla arvioidaan tuotteiden elinkaaren aikaisia ympäristö- ja muita kustannuksia. Elinkaarikustannuslaskennassa tämä määrällinen informaatio muutetaan elinkaaren aikaisiksi kustannuksiksi, säästöiksi ja tuotoiksi. Elinkaarikustannusten hallintaan kannustavat laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista sekä vuoden 2025 alusta voimaan astunut rakentamislaki.

Helsingin hankintastrategiassa 2020 tavoitellaan elinkaarikustannuslaskennan lisäämistä erityisesti niissä hankinnoissa, joissa käytön, ylläpidon ja käytöstä poiston kustannuksien osuus on suuri suhteessa valmistus- tai rakennusvaiheen kustannuksiin. Kiertotalouden ja hiilineutraaliuden tavoitteet ovat olleet osa strategian tavoitteita jo pitkään. Kaupunkistrategiassa 2025–2029

Helsinki keskittyy talo- ja infrarakentamisen ja julkisten hankintojen päästöjen vähentämiseen sekä rakentamisen kiertotalouden edistämiseen. Elinkaaren hallinta on tavoitteissa tarkoittanut erityisesti ympäristövaikutuksia, mutta elinkaarikustannuksilla tarkoitetaan myös laajemmin taloudellista elinkaarta tai tuotteen tai palvelun käytön elinkaarta.

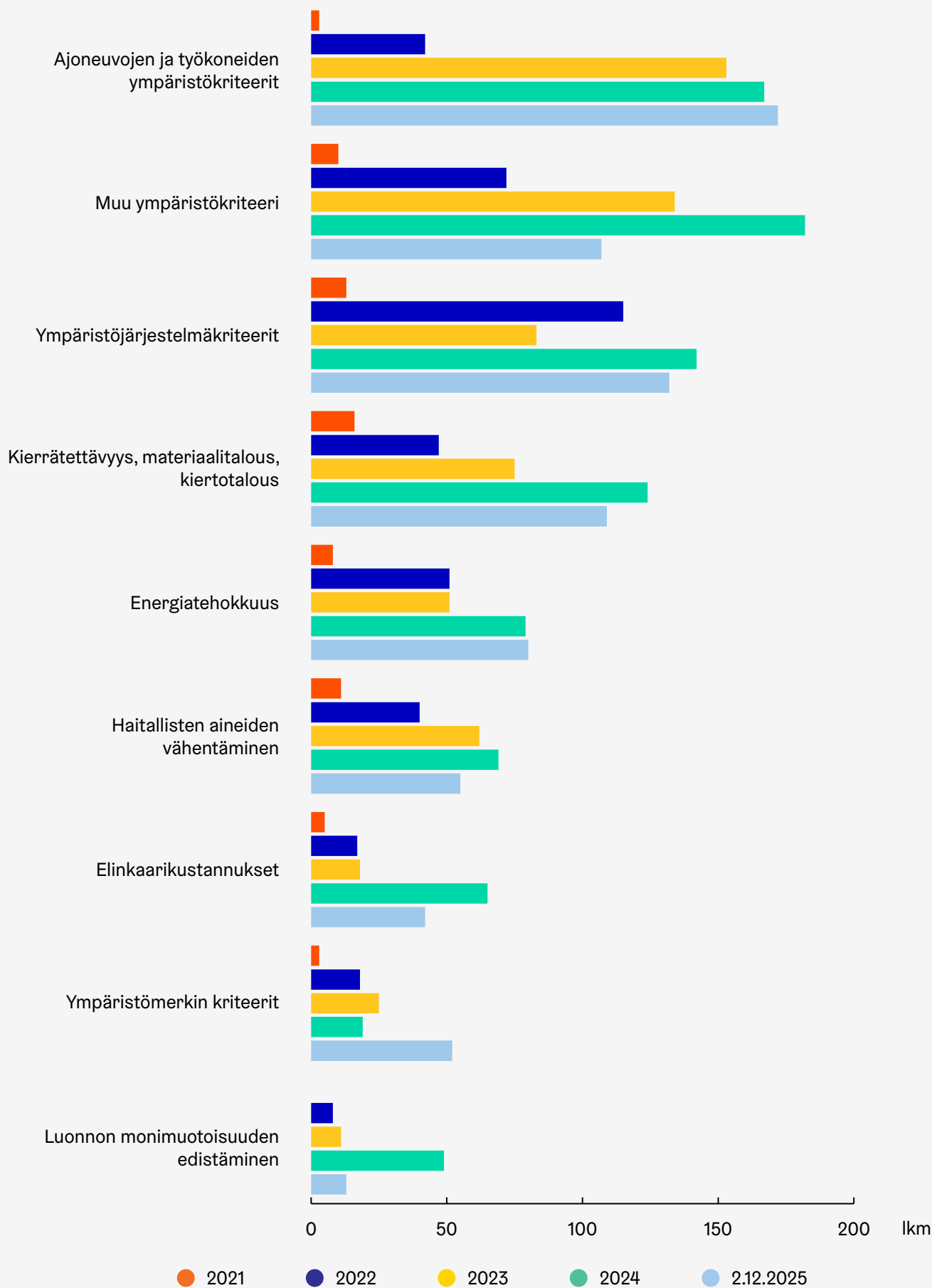
Arvioinnissa haastateltiin kaupunginkanslian hankinat ja kilpailuttaminen -yksikön ja kaupunkiympäristön toimialan ympäristö- ja hankintapalvelujen edustajia. Sopimushallintajärjestelmää käytettiin apuna sellaisten hankintojen tunnistamisessa, joissa oli ilmoitettu käytettävän elinkaarikustannuksia. Arvioinnissa tehtiin kysely vastuuhenkilöille, jotka olivat merkinneet järjestelmään elinkaarikustannuslaskentaa sovellettavan hankinnassa, sekä haastateltiin kahdeksaa henkilöä, joilla oli vastuullaan merkittävä määrä hankintoja. Lisäksi tietoa saatiin tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan käynnillä kaupunkiympäristön toimialalla. Aineiston keruu ajoittui pääosin loka-marraskuulle 2025.

Vastuullisuus- ja ympäristökriteerien käyttö hankinnoissa on kasvanut

Kaupungin sopimushallintajärjestelmään kirjataan, käytetäänkö hankinnassa vastuullisuuskriteereitä. Sopimushallintajärjestelmässä elinkaarikustannukset on kirjattu yhdeksi ympäristökriteeriksi. Kuviosta 7 havaitaan, että ympäristökriteereiden käyttö hankinnoissa on kasvanut erityisesti vuosina 2022–2024 verrattuna aiempiin vuosiin.

Arvioinnissa havaittiin, että hankintastrategian mittari, jolla mitataan elinkaari- ja vaikuttavuuslaskelmia hyödyntäen toteutettujen hankintojen määrää, ei ole todennettavissa luotettavasti sopimushallintajärjestelmästä. Erilaiset ajattelutavat ja käytännöt eri palveluissa heijastuvat kriteerien kirjaamiseen ja siten tietojen luotettavuuteen, käytettävyyteen ja vertailtavuuteen. Arvioinnissa ilmeni, että hankintavaihe on elinkaariarvioinnin tai elinkaarikustannuslaskennan kannalta myöhäinen. Jos elinkaarikustannuslaskentaa hyödynnetään, se toteutetaan palvelun tai tuotteen hankinnan tai rakentamisen suunnitteluvaiheessa.

Kuvio 7. Ympäristökriteerien käyttö voimassa olevissa hankintasopimuksissa 2021–1.12.2025, lukumäärä.*

* Lähde: Helsingin kaupungin sopimushallintajärjestelmä. Tilanne ajankohtana 2.12.2025.

Arvioinnin perusteella elinkaariarviointi ja elinkaari-kustannuslaskenta ymmärretään kaupungin palveluissa moniulotteisena ja laajana ilmiönä, mutta niitä sovelletaan varsin vaihtelevasti. Rakennus- ja kiinteistöalalla käsitteet ovat vakiintuneet. Osassa palveluita käsitteet liittyvät ympäristövaikutuksiin. Osalle elinkaari saattaa merkitä esimerkiksi rakennusten pitkäikäisyyttä ja pitkäikäisyyden mahdollistavia asioita, kuten huollettavuutta ja muunneltavuutta. Osa ymmärtää käsitteet hankintasopimuksen aikaisen elinkaaren näkökulmasta.

Monet kaupungin hankinnoissa ja rakentamisessa käytettävistä ympäristövastuullisuuteen liittyvistä ohjelmista ja hankkeista, kuten kiertotalousohjelma ja päästöttömien työmaiden green deal -sopimus, liittyvät elinkaareen. Tästä syystä voidaan ajatella, että osa sopimushallintajärjestelmään kirjatuista hankinnan tai rakentamisen ympäristökriteereistä kuvaa myös jossain määrin tuotteen elinkaarta. Helsingin ympäristöraportin 2024 mukaan hankintojen ympäristövastuuta on Helsingissä parannettu jo päättyneen kuusivuotisen EU-hankkeen Kohti hiilineutraaleja kuntia ja maakuntia (Canemure) piloteilla elintarvike- ja ruokapalveluissa, talonrakentamisessa, infrarakentamisessa ja työvaatehankinnoissa. Helsingin kaupunkia voidaan pitää edelläkävijänä päästöttömän työmaan kehittämisessä.

Hankintastrategiaa ollaan parhaillaan uudistamassa hankintaperiaatteiksi, ja niissä on mahdollista määrittellä tarkemmin, kuinka tietoisia hankinnoista vastaavien tulee olla hankinnassa käytetystä elinkaarikustannuskriteeristä. Parhaillaan on käynnissä hankintojen

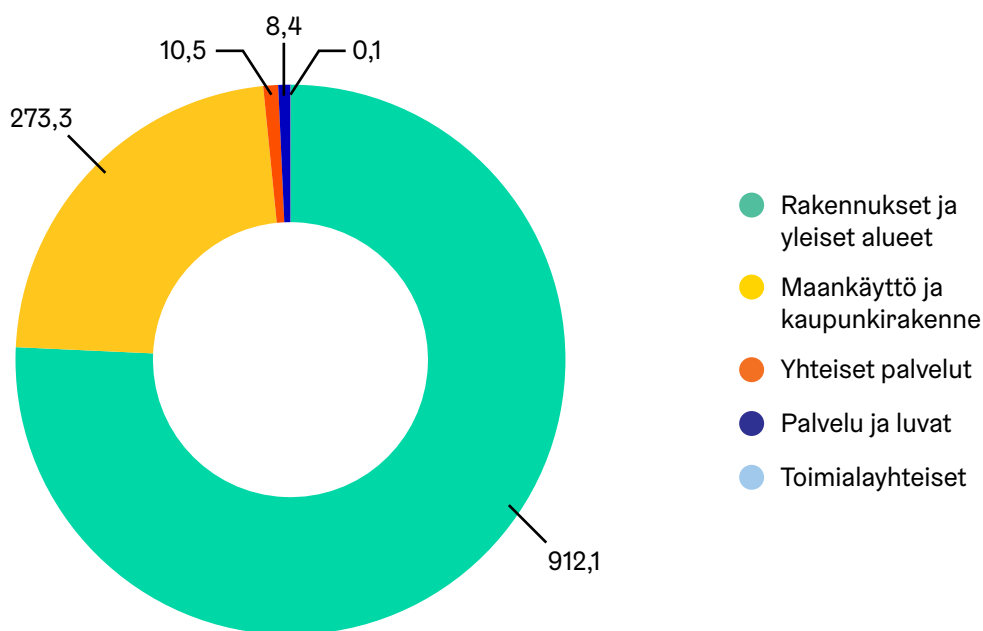
hallinnan tietojärjestelmäprojekti hankintatiedon keskittämiseksi. Muutos parantaa hankinnan eri vaiheista saatavan tiedon hallintaa ja voi auttaa seuraamaan vastuullisuuskriteereitä nykyistä luotettavammin.

Rakentamista tarkasteltiin esimerkkinä elinkaaren hallinnasta

Arvioinnissa tarkasteltiin kaupunkiympäristön toimialan rakennuttamispalveluita, sillä rakentamisen hankinnat ovat kustannuksiltaan suuria ja elinkaari-vaikutusten hallinnan näkökulmasta kaupungin merkittävin toiminto. Toimialan vuosittaisten hankintojen kustannukset ovat noin 1,2 miljardia euroa. Rakennukset ja yleiset alueet -palvelukokonaisuuden hankinnat ovat toimialan suurimmat (kuvio 8). Suurimmat hankintakategoriat olivat käyttömaisuushankinnat, rakentaminen sekä rakennusten ja alueiden ylläpito. Näistä vastaavat pääasiassa kaupungin palvelutilojen rakennuttamiseen keskittyvä kaupunkiympäristön tilat-palvelu, kaupungin omaan asuntorakennuttamiseen keskittyvä asuntotuotantopalvelu sekä yleiset alueet -palvelu.

Rakentamisessa otetaan elinkaaren hallinnan näkökulmasta melko hyvin huomioon hankintakustannukset, käyttökustannukset, huoltokustannukset, kierrätys- ja jätevaiheen kustannukset, muut rakennusurakoiden, tavaroiden tai palvelujen elinkaaren aikaiset kustannukset sekä mahdollisten ulkoisten ympäristövaikutusten rahallinen arvo siltä osin, kun vastuu on kyseisellä palvelulla. Elinkaariarviointia ympäristövaikutuksista tehdään jo laajalti. Elinkaarikustannusten laskentaa

Kuvio 8. Kaupunkiympäristön toimialan hankinnat ydintoiminnoittain, miljoonaa euroa 2025.*

* Lähde: Kaupunkiympäristön toimialan hankintapalvelut.

toteutetaan osassa hankkeita. Kaupunkiympäristön toimiala on asettanut kestävyysperiaatteidensa mittariksi elinkaariarvioinnin soveltamisen seurannan.

Tilat-palvelussa elinkaaren hallinta on pisimmällä, sillä yksikkö vastaa myös rakennusten käyttövaiheen ja luopumisen kustannuksista. Tilat-palvelu ja asunto-tuotantopalvelu kehittävät yhdessä elinkaariohjauksimallia. Hankinnan elinkaaren hallinta on kehittynyt myös asuntorakentamisessa viime vuosina, sillä lähes kaikissa hankkeissa toteutetaan energiaratkaisujen elinkaarikustannusten laskenta. Uudisrakennushankkeissa on ryhdytty laskemaan hiilipäästöjä vuodesta 2022 lähtien, ja Helsingin kaupungin asunnot Oy:n hankkeista on alettu tehdä kannattavuuslaskentaa. Yleisten alueiden rakentamisessa hankintayksiköt käyttävät ympäristökriteereitä muun muassa asfaltoinnin ja maa-aineksen kierrätyksessä. Päästöttömän työmaan toimenpiteiden soveltaminen ja erilaiset kokeilut ovat lisääntyneet. Rakennuttamisessa on paikoin luovuttu perusteellisten vaihtoehtolaskelmien tekemisestä niiden korkeiden kustannusten vuoksi.

Kaupunkiympäristön toimialan rakennuttamispalveluista saadun aineiston perusteella kussakin palvelussa elinkaarikustannuslaskentaa tehdään vain oman vastuualueen osalta. Tästä syystä ei muodostu yhteistä ymmärrystä siitä, mitkä ovat rakennuttamisen koko elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset tai kustannukset. Ainoastaan tilojen rakentamisessa päästään lähelle laajaa näkemystä elinkaaresta, koska koko prosessi on saman palvelun vastuulla. Jos suunnittelu, rakennuttaminen ja käyttö tapahtuvat eri palveluissa, tavoiteristiriidat saattavat korostua eikä koko rakennuksen tai rakenteen elinkaari tule arvioiduksi. Arvioinnin perusteella laadukkaan rakentamisen, kohtuuhintaisuuden ja huollettavuuden toteuttaminen edellyttävät tiivistä vuoropuhelua eri toimijoiden välillä. Arvioinnissa tuli myös esiin, että rakentaminen kaiken annetun ohjeistuksen mukaan saattaa nostaa kustannuksia. Tarvitaan näkemystä siitä, mikä on riittävä ohjeiden soveltamisen taso, jotta saavutetaan koko elinkaaren kannalta toimiva ratkaisu. Toisaalta tarvitaan myös suunnitelmien mukaisen toteutuksen tehokkaampaa valvontaa.

Johtopäätökset

Arvioinnissa ei saatu kokonaiskuvaa siitä, onko elinkaarikustannuslaskenta lisääntynyt hankinnoissa ja rakentamisessa. Arvioinnissa havaittiin, että hankintavaihe on elinkaariarvioinnin ja elinkaarikustannuslaskennan toteuttamisen kannalta liian myöhäinen. Jos elinkaarikustannuslaskentaa hyödynnetään, sitä toteutetaan rakentamisen, palvelun tai tuotteen suunnitteluvaiheessa. Tämä on tärkeää ottaa huomioon hankintastrategian päivityksessä vuonna 2026.

Elinkaari- ja vaikuttavuuslaskelmia hyödyntäen toteutettujen hankintojen määrästä ja taloudellisen arvon kasvusta ei saatu luotettavaa tietoa

sopimushallintajärjestelmästä. Kriteerien kirjaamiseen ja siten tietojen luotettavuuteen vaikuttavat erilaiset ajattelutavat ja käytännöt eri palveluissa. Hankintojen hallinnan tietojärjestelmäprojektin yhteydessä on mahdollista parantaa järjestelmään kirjattavien tietojen luotettavuutta.

Arvioinnissa tarkasteltiin tapausesimerkkinä kaupunkiympäristön tilojen, asuntojen ja yleisten alueiden rakennuttamista, sillä niissä käytön, ylläpidon ja käytöstä poiston kustannuksien osuus on suuri suhteessa valmistus- tai rakennusvaiheen kustannuksiin, ja ympäristövaikutukset ovat varsin merkittävät. Havaittiin, että rakennuttamisessa elinkaariarviointia ympäristövaikutuksista tehdään laajalti, ja elinkaarikustannuksia lasketaan osassa hankkeita. Edellisen ja nykyisen kaupunkistrategian mukaisia kiertotaloustavoitteita, hiilijalanjälkilaskentaa ja rakennusmateriaalien uudelleenkäyttöä on edistetty.

Arvioinnissa havaittiin, että kussakin palvelussa tehdään rakennuttamisen elinkaariarviointia ja elinkaarikustannuslaskentaa vain omalla vastuualueella, jolloin yhteistä ymmärrystä koko elinkaaren aikaisista ympäristövaikutuksista tai kustannuksista ei muodostu. Tiivistä vuoropuhelua suunnittelusta, rakennuttamisesta ja käytöstä vastaavien tahojen välillä ei käydä, eikä siksi hankkeen koko elinkaaren aikaisia kustannuksia ja ympäristövaikutuksia voida ottaa huomioon.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Kaupunginkanslian tulee

- ▶ päivittäessään kaupungin hankintoihin liittyviä tavoitteita ottaa huomioon, että elinkaarikustannusten laskenta tapahtuu ennen varsinaista hankintavaihetta.
- ▶ parantaa sopimushallintajärjestelmän kirjausten luotettavuutta vastuullisuus- ja ympäristökriteerien osalta.

Kaupunkiympäristön toimialan tulee

- ▶ varmistaa yhteinen ymmärrys elinkaariarvioinnista ja elinkaarikustannusten laskennasta eri palveluissa, jotta hankkeen koko elinkaaren aikaiset ympäristövaikutukset ja kustannukset voidaan ottaa huomioon.
- ▶ lisätä rakentamisen suunnittelusta, rakennuttamisesta ja käytöstä vastaavien tahojen vuoropuhelua, jotta hankkeessa voidaan valita sen koko elinkaaren kannalta kustannustehokas ja ympäristöystävällinen vaihtoehto.

Helsingin kaupunginosien omaleimaisuutta ja turvallisuutta vaalitaan

Segregaation ehkäisemisen talousarviotavoitteet

Voidaanko asetettujen talousarviotavoitteiden avulla ennaltaehkäistä segregatiota?

Toimenpiteet tulee määritellä nykyistä tarkemmin, jotta segregatiota voidaan ennaltaehkäistä asetettujen tavoitteiden avulla.

Arvioinnin pääkysymys:

Voidaanko segregaaation ehkäisyyn liittyvien vuoden 2025 talousarviotavoitteiden avulla ennaltaehkäistä segregatiota tai lieventää sen seurauksia?

Osakysymykset:

1. Onko talousarviotavoitteita asetettu kattavasti segregaaation ehkäisemisen ja lieventämisen eri osa-alueille?
2. Onko tavoiteasetanta riittävän pitkäjänteistä?
3. Kuvaavatko tavoitteille asetetut mittarit itse tavoitetta?
4. Edistävätkö talousarviotavoitteet eri toimialojen välistä yhteistyötä segregaaation ehkäisemiseksi?

Tavoitteena oli arvioida vuoden 2025 talousarvioon kirjattujen segregaaation ehkäiseminen -painopisteen mukaisia sitovia ja muita tavoitteita segregaaation ehkäisyn ja vähentämisen näkökulmasta. Segregaaation ehkäiseminen on ollut pitkään kaupungin tavoitteena, minkä lisäksi se oli kaupunkistrategian 2021–2025 loppukauden erityisenä painopisteenä. Segregatiolla tarkoitetaan vuonna 2023 laaditun Segregaaation ennalta ehkäiseminen ja lieventäminen Helsingin kaupungissa -raportin mukaan ”asuinalueille paikantuvia hyvinvointieroja, joiden juuret ovat asukkaiden välisissä hyvinvoinnin ja tulotason eroissa. Segregatiokehitys näkyy hyväosaisuuden ja huono-osaisuuden kasautumisena toisistaan erillisille asuinalueille.” Segregatiota ehkäiseviä, vähentäviä ja korjaavia keinoja on esitetty kuviossa 9.

Arvioinnissa toteutettiin viisi haastattelua. Neljästä kaupunkiyhteisestä tavoitteesta järjestettiin

ryhmähaastattelut, joista kuhunkin osallistui edustajia kaikilta toimialoilta ja kaupunginkansliasta. Lisäksi haastateltiin työpajatyöskentelyä ohjannutta konsulttia. Arviointiaineistoa segregaaation ehkäisyn näkökulmasta saatiin myös tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan käynnillä kaupunginkansliaan. Aineisto koottiin syksyllä 2025.

Segregaation ehkäisemisen tavoitteita valmisteltiin työpajoissa

Segregaation ehkäisemisen kaupunkiyhteiset talousarviotavoitteet valmisteltiin ensimmäistä kertaa vuoden 2025 talousarvioon toimialarajat ylittävästi laajalla asiantuntijajoukolla. Tätä edelsi kaupunginkanslian vuoden 2024 alussa järjestämä työpajakokonaisuus segregaaation ehkäisyn kaupunkiyhteisten tavoitteiden valmistelemiseksi. Lähestymistavaksi valittiin niin sanottu systeemiajattelu, jossa hyödynnetään systeemikarttoja eli kuvallisia jäsentelyjä monimutkaisten sosiaalisten ilmiöiden tai ongelmien ymmärtämiseen ja kuvaamiseen. Tavoitteena oli tuottaa eri toimialoja yhdistävä näkymä ja ymmärrys segregaatioilmiöstä sekä näkemys siitä, miten tilannetta voidaan muuttaa. Työhön osallistui asiantuntijoita kaupunginkansliasta ja kaikilta toimialoilta.

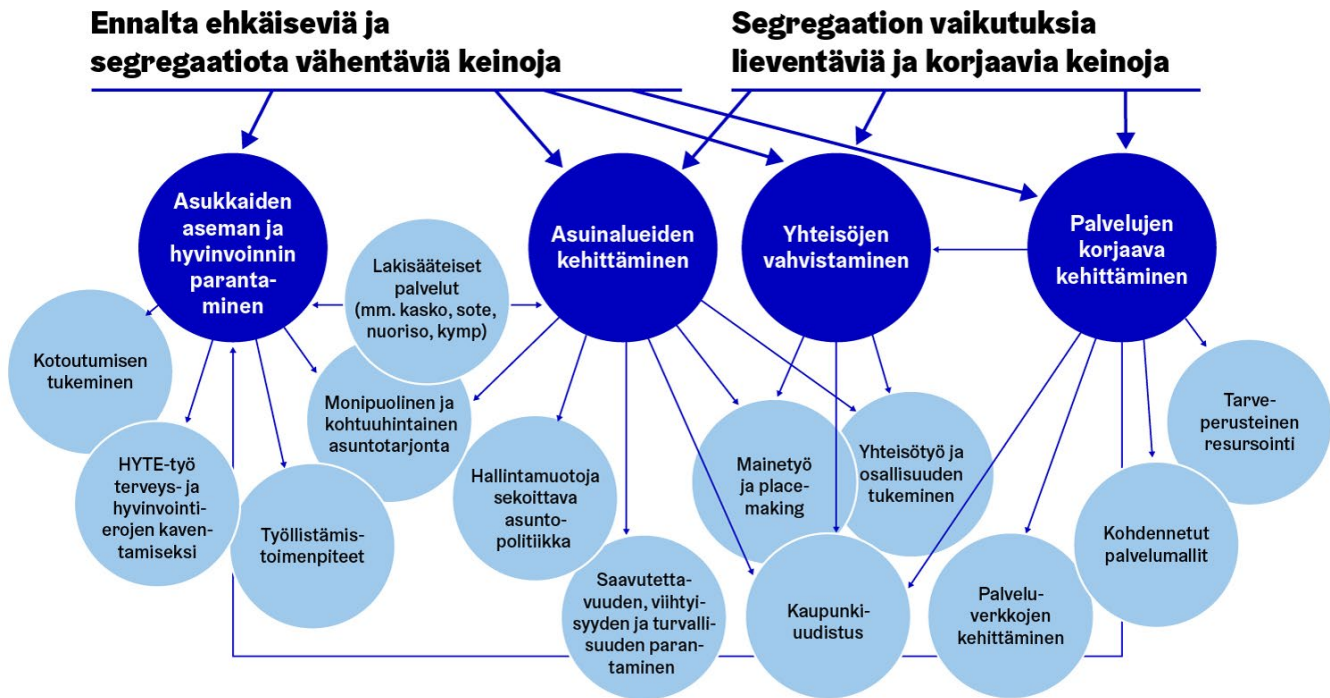
Työpajatyöskentelyssä päädyttiin muotoilemaan kolme kaupunkiyhteistä tavoitetta segregaaation ehkäisemiseksi:

- ▶ Väestöryhmien väliset positiiviset kohtaamiset lisääntyvät kaupunki uudistusalueilla.
- ▶ Erot nuorten toimintakyvyssä ja tulevaisuuden näkymissä eri väestöryhmien välillä vähenevät.
- ▶ Talousarviomäärärahoja kohdennetaan uudelleen tarveperusteisesti edellä mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Työpajoissa kehitellyt kaupunkiyhteiset segregaaation ehkäisemisen tavoitteet tulivat osaksi talousarvion laatimisohteita. Työllisyyspalveluiden siirryttyä kaupungin vastuulle vuoden 2025 alusta edellisten lisäksi tavoitteeksi määriteltiin:

- ▶ Edistämme kaupunkilaisten työkykyä ja työllisyyttä kaikissa elämänvaiheissa.

Kuvio 9. Segregaation vastaiset toimenpiteet Helsingissä.*

* Lähde: Vilkama K., Högnabba S., Bernelius V. & Henriksson R. (toim.) 2023. Segregaation ennalta ehkäiseminen ja lieventäminen Helsingin kaupungissa.

HYTE-työ on hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä koskevaa työtä. Placemaking on kaupunkitilojen kehittämistä yhdessä asukkaiden ja muiden käyttäjien kanssa.

Kasko=kasvatus ja koulutus, sote=sosiaali- ja terveystoimenpiteet, nuorisotoimi=nuorisopalvelut, kymp=kaupunkiympäristöpalvelut.

Talousarviomittarit laadittiin osana talousarviovalmistelua

Kaupunginkanslia ja toimialat asettivat mittareita kullekin tavoitteelle vuoden 2025 talousarvioon. Väestöryhmien positiivisten kohtaamisten tavoite haluttiin kohdistaa alueen pitovoiman parantamiseen, ja sillä oli yhdeksän mittaria. Tavoitteella haluttiin vaikuttaa alueen pitovoimaan, sillä väestöryhmien väliset positiiviset kohtaamiset ovat tutkimusnäytön perusteella tapa vahvistaa paikallisyhteisöjen yhteenkuuluvuutta ja tukea hyviä väestösuhteita. Tavoitteelle ei kuitenkaan ollut helppoa määritellä sitä kuvaavia mittareita. Moni mittareista kohdistui kaupunki-uudistusalueelle, mikä teki niistä tavoitteen kannalta perusteltuja.

Nuorten toimintakyvyn ja tulevaisuudennäkymien tavoitteella oli 12 mittaria. Toimialoilla oli vaikeuksia myös tämän tavoitteen mittareiden kytkeä itse tavoitteeseen. Tavoitteen mittarit poikkesivat toisistaan varsin paljon, sillä ne olivat eritasoisia, ja joutuessa oli tulostavoitteen ohella yksittäisiä toimintoja. Joidenkin mittareiden kytkeytyminen tavoitteeseen jäi paikoin hyvin ohueksi. Joissakin mittareissa nähtiin onnistuneeksi oikean kohderyhmän nimeäminen. Tällaisia olivat esimerkiksi ilman työtä ja opiskelupaikkaa olevien nuorten kesätöihin työllistäminen sekä

maahanmuuttajataustaisten tyttöjen tavoittaminen matalan kynnyksen harrastustoimintaan.

Työkyvyn ja työllisyyden edistämisen tavoitteeseen liittyviä mittareita oli viisi. Mittareista osa liittyi työttömyyden vähenemiseen ja osa oli toiminnallisia. Esimerkkinä toiminnallisesta mittarista on työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten tavoittaminen nuorisotyössä. Työkyvyn ja työllisyyden edistämisen tavoite ei syntynyt segregaation ehkäisemisen tavoitteiden muodostamisprosessissa vaan erillisenä tavoitteena. Tästä huolimatta haastatellut ja asiantuntijat näkivät tavoitteen hyvänä ja tärkeänä kaikille toimialoille.

Talousarviomäärärahojen tarveperusteisuuteen liittyvästä tavoitteesta ei laadittu varsinaisia mittareita talousarvioon, sillä tavoite on tarkoitettu välineeksi muiden kaupunkiyhteisten tavoitteiden edistämiseen. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla, joka on pisimmällä tarveperusteisen rahoituksen hyödyntämisessä, on tarkoitus tarkentaa tarveperusteisen rahoituksen kohdentamista aiheeseen liittyvien tutkimustulosten perusteella. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan tarveperusteisen rahoituksen määrää on viime vuosina lisätty erityisesti kaupunki-uudistusalueilla. Kaupunkiympäristön toimiala on kohdentanut määrärahoja kaupunki-uudistusalueille selvästi viime vuosia enemmän.

Tämä pätee myös sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialaan, jossa koetaan, että toimiala tuottaa lähtökohtaisesti tarveperusteisia palveluita.

Neljän edellä mainitun kaupunkiyhteisen tavoitteen lisäksi joillakin toimialoilla asetettiin omia tavoitteita. Ne liittyivät maahan muuttaneiden palveluihin ja työttömyyden vähentämiseen. Lisäksi kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle asetettiin sitovana toiminnan tavoitteena lukutaidon parantaminen.

Talousarviotavoitteita on asetettu kattavasti

Kaupunkiyhteisiä segregaatian ehkäisemisen talousarviotavoitteita on asetettu kattavasti segregaatian ehkäisemisen ja lieventämisen eri osa-alueille vuonna 2025, kun otetaan huomioon, että segregaatia ehkäiseviä ja lieventäviä tavoitteita ja toimenpiteitä sisältyy myös muihin merkittäviin ylätasoin ohjaaviin suunnitelmiin. Tällaisia ovat muun muassa asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelma ja kaupunkiuudistuksen toimenpide- ja investointisuunnitelma. Kaupunkiyhteinen segregaatian ehkäisemisen tavoitteisto on kunnianhimoinen ja laaja, ja se perustuu pitkälti kaupungin tuottamaan tutkimustietoon. Moniulotteisesta ilmiöstä johdettujen, toimialarajat ylittävien yhteisten tavoitteiden määrittely on kunnioitettava kokonaisuus, joka on saanut kiitosta myös kaupungin ulkopuolisilta asiantuntijoilta.

Haastatellut ja tavoitteita kommentoineet asiantuntijat näyttivät ymmärtäneen segregaatian ehkäisemisen tavoitteen keskenään hieman eri tavoin. Segregatioasiantuntijat totesivat, että jos segregatio ja sen ehkäisy kohderyhmineen tai -alueineen jätetään määrittelemättä, ilmiö saatetaan tulkita liian laajasti, jolloin on vaarana sen merkityksen hämärtyminen ja jokseenkin kaikkien toimenpiteiden kutsuminen segregaatian ehkäisyksi. Vaikka kaupungilla on jo ennestään toteutettu erilaisia segregaatian ehkäisyn ja vähentämisen toimenpiteitä, ymmärrys ilmiöstä kaupunkiyhteisten talousarviotavoitteiden taustalla ei ole vielä kovin syvällistä. Asiantuntijoiden mielestä olisi siis tärkeää määrittellä nykyistä selkeämmin, tavoitellaanko alueellisten hyvinvointierojen kaventamista vai tavoitellaanko hyvinvointierojen kaventamista ja eriarvoistumisen vähentämistä yleisesti. Tavoitteen määrittely vaikuttaa siihen, mitä toimenpiteitä segregaatian ehkäisemiseksi valitaan.

Tavoiteasetannasta on tulossa pitkäjänteistä

Segregaatian ehkäisemisen talousarviotavoitteiden asettamista koko valtuustokaudeksi valmisteltiin vuoden 2025 lopussa, joten tavoitteista on tulossa pitkäjänteisiä. Tavoitteiden suunnitteluvaiheessa ja mittareiden laadintavaiheessa toimialoille oli epäselvää, mille aikavälille tavoitteet oli tarkoitus asettaa. Jo lähtökohtaisesti oli tiedossa, että yksittäinen talousarvion vuositavoite ei ole riittävä aikajänne segregaatian ehkäisemisen tavoitteiden, eikä aina myöskään

tavoitteen mittareiden asettamiselle. Jatkuvuuden kannalta on olennaista pitkän tähtäimen toiminnan suunnittelu ja suunnitelman seuranta. Syksyllä 2025 strategiakausi oli juuri vaihtunut. Kaupunginkanslian mukaan talousarviovalmistelussa ei voitu määrittellä tavoitteita pitkäjänteisiksi, sillä lopulta luottamushenkilöt päättävät talousarviosta ja sen tavoitteista aina kulloisenkin strategian pohjalta.

Toimenpiteiden toteutuminen ja etenkin niiden vaikutusten näkyminen vaatii aikaa. Vaikuttavuutta voidaan seurata tutkimus- ja rekisteritiedon avulla, sekä aiheesta laadittavalla verrokiasetelmiin perustuvalla tutkimuksella. Toimenpiteiden vaikuttavuutta on tärkeää arvioida sekä etu- että jälkikäteen tietopohjaisesti.

Mittareiden kytkeytyminen tavoitteisiin on paikoin heikko

Vuoden 2025 talousarviotavoitteita taustoitettiin työpajatyöskentelyllä edellisen vuoden alussa, mutta talousarviomittarit asetettiin normaalin talousarvio-prosessin mukaisesti. Eri toimialoilla saattoi olla vaikeuksia löytää tavoitteen mukaisia omaan toimintaan sopivia mittareita. Mittarin kytkeytyminen tavoitteeseen oli usein heikko tai vain välillinen. Osa mittareista kuvaa pelkästään toimintaa tai yksittäisiä toimenpiteitä. Tällöin taustalla on ajatus, että mittareiden mukaisia toimenpiteitä toteuttamalla syntyy vaikutuksia jollakin aikavälillä. Toimialojen haastatteluissa ilmeni, että näistäkään mittareista kaikki eivät ole selkeitä. Aikajänteeeseen liittyvä haaste on keskeinen, sillä vaikka suoritteita voidaan seurata vuosittain, tulokset ja vaikutukset näkyvät vasta pidemmällä aikavälillä. Tällöin myös johdon rooli pitkän aikavälin tavoitteiden asettamisessa korostuu. Kaupunginkanslialla ja toimialoilla vaikutti jossain määrin olevan ristiriitaisia käsityksiä siitä, miten talousarvion valmistelua koskevat ohjeet auttavat mittareiden laadinnassa.

Talousarviomittareiden toteutumisella ei voida osoittaa segregaatian ehkäisemisen tavoitteen toteutumista, eikä välttämättä edes suuntaa, vaikka osassa mittareista on onnistuttu tarkentamaan kohderyhmä tai tavoiteltavia vaikutuksia. Kaupunginkanslian mukaan nykyisessä talousarviotavoitteiden laadintaprosessissa tavoitteiden ja mittareiden yhteys jää epäselväksi myös siitä syystä, ettei toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi ole kuvattu. Asia voi selkiytyä sillä, että talousarvion tavoiteasetantaa, tavoitteiden mittaamista ja toimenpiteiden asettamista selkeytetään, ja niiden soveltamiseen käytetään toimialoilla aikaa.

Kaupunkiyhteinen työ ei ole vielä riittävä

Segregaatian ehkäisemiseen liittyvää yhteistyötä ei ole riittävästi kaupunginkanslian ja toimialojen välillä, mutta ei välttämättä myöskään toimialojen sisällä. Työpajoissa tavoitteiston pohdintaan osallistuneet toimialojen asiantuntijat saattoivat olla eri henkilöitä kuin ne, jotka asettavat toimialan talousarviotavoitteita.

Toisin sanoen tavoitteiden muotoutumista mittareiksi hankaloitti se, että strategisen tason työ ja vuosittainen talousarviotyöskentely eivät kohdanneet. Kaupunkiyhteisiä tavoitteita laadittaessa havaittiin lisäksi, että osa toimialoista suojelee omia budjettejaan ja hankkeitaan, mikä hankaloittaa yhteistyötä. Prosessi edellyttää selvästi vahvempaa koordinoitua. Toimialojen välinen yhteistyö kaupunkiyhteisten segregaatian ehkäisyn tavoitteiden asettamisessa sekä mittareiden asettamisessa ja seurannassa on kuitenkin käynnistynyt.

Kaupungin operatiivinen johtoryhmä on nimennyt vuoden 2025 lopulla Segregaation ehkäisemisen tavoitteet -ohjelmakokonaisuudelle valmisteluryhmän laatimaan aiheesta tavoiteasiakirjan. Yhteiselle ymmärrykselle on luotu pohja, mutta kaupunkiyhteisten tavoitteiden ja mittareiden yhteensovittaminen on vasta alussa.

Johtopäätökset

Arvioinnin perusteella todettiin, että segregaatian ehkäisyyn liittyvien vuoden 2025 talousarvion tavoitteiden avulla voidaan vain osittain ennaltaehkäistä segregaatia tai lieventää sen vaikutuksia. Tavoitteet ovat kattavia ja kehittymässä pitkäjänteisiksi. Talousarvion tavoitteiden avulla ei kuitenkaan voida ennaltaehkäistä segregaatia tai lieventää sen seurauksia, jos mittaaminen perustuu vain yksittäisiin suoritteisiin ilman pitkäjänteistä suunnitelmaa, toimialojen välistä ymmärrystä sekä yhteistyötä. Näin tapahtui vuoden 2025 tavoitteiden suunnittelussa ja mittareiden asettamisessa, jolloin tavoitteiden ja niiden taustalla olevien systeemikarttojen ohjaava vaikutus jäi rajalliseksi, sillä vuosittaisia tavoitteita ei riittävästi kyetty kytkeä pitkän aikavälin strategiaan tavoitteisiin. Toimialarajat ylittävä keskustelu on kuitenkin käynnistetty.

Arvioinnissa havaittiin, että segregaatiosäsite ja segregaatian ennaltaehkäisemisen ja seurauksien lieventämisen tavoitteiden määrittely edellyttää ymmärryksen lisäämistä kaupunginkansliassa ja toimialoilla.

Jotta mittarit kytkeytyisivät tiiviimmin tavoitteeseen ja tulisivat ymmärrettäviksi, segregaatian ehkäisyn tavoitteille on ensin luotava toimenpiteet, jotka ohjaavat talousarvion mittareiden asettamista. Toimenpiteiden toteutuminen ja vaikutusten näkyminen vaatii aikaa. Vaikuttavuutta on tärkeä arvioida sekä etu- että jälki-käteen tietopohjaisesti. Tämä on aloitettu, mutta työtä on syytä jatkaa johdonmukaisesti. Osa toimenpiteistä ja mittareista tulee vääjäämättä olemaan toimialarajat ylittäviä. Jos tavoitteen saavuttaminen edellyttää toimialojen välistä yhteistyötä, on mielekästä, että talousarvion mittarit luodaan yhteistyössä tai yhteisiksi. Kaupunginkanslian koordinoiva rooli ja tuki toimialoille on tärkeä tavoitteiden konkretisoimisessa toimenpiteiksi ja mittareiksi pelkän talousarvio-ohjeistuksen lisäksi.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Kaupunginkanslian ja toimialojen tulee

- ▶ määrittellä segregaatian ennaltaehkäisyn ja seurauksien lieventämisen tavoitteita konkretisoivat toimenpiteet, jotka ohjaavat talousarvion mittareiden asettamista.
- ▶ huolehtia siitä, että kaupunkiyhteisten tavoitteiden talousarvion mittarit luodaan yhteistyössä tai yhteisiksi asianomaisten toimialojen kanssa, jos tavoitteen saavuttaminen sitä edellyttää.

Kaupunginkanslian tulee

- ▶ jatkaa koordinoivaa työtä segregaatian ehkäisemisen tavoitteiden määrittelemiseksi ja ymmärryksen lisäämiseksi tukien kaupungin toimialoja tavoiteasetannan konkretisoimisessa toimenpiteiksi ja mittareiksi.

Kaupungin häiriö- ja kriisiviestintä

Onko kaupungin häiriö- ja kriisiviestintä järjestetty asianmukaisesti?

Kaupungin häiriö- ja kriisiviestintä on järjestetty asianmukaisesti, mutta kaupunki ei ole järjestänyt kriisiviestinnän simulaatioita vuosittain.

Arvioinnin pääkysymys:

Onko kaupungin häiriö- ja kriisiviestintä järjestetty asianmukaisesti?

Osakysymykset:

1. Onko kaupunginkanslian koordinoituvastuut häiriö- ja kriisiviestinnässä määritetty ja ovatko vastuut toimivat?
2. Onko sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan häiriö- ja kriisitilanteiden viranomaisviestintään luotu asianmukaiset menetelmät?
3. Onko häiriö- ja kriisiviestinnästä järjestetty koulutuksia ja harjoituksia säännöllisesti?

Kaupunkistrategian mukaan kaupungin tavoitteena on huolehtia laajasta kaupunkitasoisesta varautumisesta ja luoda pohja monimuotoiseen toimintakykyyn eri tilanteissa. Hyvin harjoitellun ja toteutetun viestinnän merkitys korostuu erityisesti häiriö- ja kriisitilanteissa.

Arvioinnin asiakirja-aineistona käytettiin kaupunkitasoisia ja valtakunnallisia ohjeita. Arvioinnissa haastateltiin yhteensä kuutta kaupunginkanslian sekä sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen viestintä- tai turvallisuusasiantuntijaa. Tietoa saatiin myös kaupungin digitalisaatiojohtajalta sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan turvallisuuspäälliköltä. Tarkastuslautakunnan 1. toimikunta teki arviointikäynnin kaupunginkansliaan. Arvioinnin aineisto kerättiin pääosin syksyn 2025 aikana.

Kaupungin häiriö- ja kriisiviestintä on asianmukaista

Kaupungin häiriö- ja kriisiviestinnän prosessi on koettu asianmukaiseksi. Häiriö- ja kriisiviestintä on

pohjimmiltaan tehostettua normaaliolojen viestintää, jota johdetaan kaupungin kriisijohtamismallin mukaisesti. Häiriö- ja kriisitilanteista muodostettujen tilannekuvien perusteella tehdään päätös siitä, käynnistetäänkö tehostettu viestintä, häiriöviestintä tai kriisiviestintä. Kaupungin häiriö- ja kriisitilanteiden yleisenä viestintäperiaatteena on, että johtamisvastuussa oleva taho vastaa myös viestinnän toteuttamisesta. Kaupunginkanslia vastaa viestinnän koordinoimista silloin, kun tilanne koskee useampia toimialoja ja liikelaitoksia tai tilanne on muuten vaikutukseltaan merkittävä. Toimialojen tai liikelaitosten johdolla ja viestinnästä vastaavilla on velvollisuus ilmoittaa kriisi- ja häiriötilanteista välittömästi kaupunginkansliaan turvallisuus- ja valmiusyksikön päällikölle, valmiuspäällikölle sekä viestintäjohtajalle. Kaupunkitason häiriö- tai kriisiviestinnän käynnistämisestä tai viestinnän koordinaatiovastuun siirtämisestä kaupunginkansliaan päättää pormestari, kansliapäällikkö tai viestintäjohtaja yhteistoiminnassa kaupunginkanslian viestintäpäälliköiden tai toimialojen ja liikelaitosten viestintävastaavien kanssa. Kaupungin häiriö- ja kriisiviestinnän prosessikuvaus on esitetty kuviossa 10.

Viestinnän vastuutaho määräytyy kaupungin häiriö- ja kriisiviestinnän ohjeessa määriteltyjen kriisitasojen perusteella. Tilanteita johdetaan kaupungin kriisijohtamismallin sekä häiriö- ja kriisiviestintäohjeen mukaisesti. Koska kaupunki ei pysty luomaan kaikkiin tilanteisiin erillisiä toimintamalleja, kaupungin kohtauksissa häiriö- ja kriisitilanteissa sovelletaan normaali-aikojen johtamismalleja sekä prosesseja aina vallitseva tilanne huomioiden. Kaupungin sisäiset viestinnän koordinoituvastuut ja yhteistyö eri osapuolien välillä on useiden eri lähteiden mukaan koettu toimiviksi. Kaupunginkanslia tekee yhteistyötä toimialojen ja liikelaitosten kanssa lähes päivittäin. Kaupunginkanslian viestintäasiantuntijoiden mukaan viikoittain on tilanteita, jotka eivät ylitä häiriö- tai kriisitilanteen rajaa, mutta joista käydään vuoropuhelua toimialojen ja liikelaitosten kanssa.

Viestintäprosessin ongelmaksi voivat muodostua eri tahojen tilannekuvien erot, jolloin viestinnän toteuttaminen voi olla haastavaa. Erityisesti pienempien häiriö- ja kriisiviestintätilanteiden alkuvaiheessa on tavanomaista, että vastuu viestinnästä ei ole täysin selvä. Viestintäprosessin onnistumisen kannalta on olennaista, että viestintävastaavat sanoittavat tilannekuvaa yhteistyössä organisaation johdon kanssa.

Kuvio 10. Kaupungin häiriö- ja kriisiviestinnän prosessikuvaus.*

- Kaupungin kriisiryhmä
- Organisaation kriisiryhmä

* Lähde: Tiedot on koottu kaupungin häiriö- ja kriisiviestinnän ohjeesta.

Kaupungin viranomaisviestintä on pääosin asianmukaisesti järjestetty

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala on laatinut suunnitelmat viranomaisviestinnän ja oman palveluviestintänsä toteuttamiseen häiriö- ja kriisitilanteissa. Toimialan häiriö- ja kriisitilanteiden viestinnässä toimitaan samoin periaattein ja keinoin kuin normaaliolojen viestinnässä. Ohjeet kattavat kaikki toimialan omaan toimintaan liittyvät häiriö- ja kriisitilanteet. Ohjeet perustuvat eri ministeriöiden ja kaupungin suunnitelmiin ja ohjeisiin. Näitä hyödynnetään soveltuvin osin. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen viestintäasiantuntijoiden mukaan päivittäisen viestinnän tulee olla hyvällä tasolla, jotta se toimii hyvänä perustana häiriötilanteiden viestintään. Tilanteen edellyttäessä perustetaan toimiala- tai palvelukokonaisuustasoinen kriisiryhmä johtamaan ja koordinoimaan häiriöstä tai kriisistä toipumista. Samalla tehostetaan yhteydenpitoa muihin viranomaisiin, sidosryhmiin ja kumppaneihin. Tilannekuvien muodostamisessa ovat aina mukana sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan viestintäasiantuntijat, jotta voidaan varmistaa nopea ja laadukas viestintä. Toimialan kriisiryhmissä on myös aina mukana viestinnän edustaja.

Kaupunginkanslialla sekä sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla on olemassa suunnitelmat viestinnän varahenkilöjärjestelyihin. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen viestintäasiantuntijat arvioivat, että varahenkilöjärjestelyt ovat riittämättömiä sellaisissa tapauksissa, joissa toimialaan kohdistuu pitkäkestoinen häiriö- tai kriisitilanne. Tätä pidetään haasteena, koska tällöin mahdollisesti joudutaan priorisoimaan viestinnän tehtäviä.

Pelastuslaitoksen viestintäsuunnitelmien ja -ohjeiden laadinnassa on aiemmin havaittu puutteita. Vuonna 2025 ohjeiden laadintaan lisättiin viestintäresursseja, ja ylläpidon rooleja ja vastuuta määriteltiin uudelleen kattamaan strategiset ja operatiiviset viestinnän suunnittelutarpeet. Tavoitteena on myös yhdenmukaistaa seitsemän Etelä-Suomen yhteistyöalueen pelastuslaitoksen viestinnän toimintatavat ja ohjeet. Lisäksi tavoitteena on mahdollistaa viestinnän yhteistyö suur- onnettomuuksissa ja pitkäkestoisissa tilanteissa.

Kaupunki ei ole järjestänyt kriisiviestinnän simulaatioita vuosittain

Häiriö- ja kriisitilanteiden harjoitusten ja koulutuksien eräänä ydintehtävänä on harjoitella tilannejohtamista, jossa myös viestintä on olennaisessa roolissa. Edellisten vuosien aikana kaupunki ei ole itse järjestänyt mittakaavaltaan suuria viestintäharjoituksia. Syynä tähän ovat erilaiset toteutuneet häiriö- ja kriisitilanteet, kuten kasvatuksen ja koulutuksen toimialaan kohdistunut tietomurto. Vaikka virallisia harjoituksia ei ole järjestetty kaupungin ohjeen mukaan, voidaan harjoittelu sosiaali- ja terveystalouden valmiussuunnitelman mukaan korvata analysoimalla vuoden aikana

toteutunutta todellista häiriö- ja kriisitilannetta. Toteutuneista häiriö- ja kriisitilanteista, kuten tietomurrosta ja koronapandemiasta, on laadittu yhteenvetoraportteja ja tehty johtopäätöksiä viestinnän kehittämiseksi. Kaupunginkanslian viestintäosaston mukaan viestintäohjeita tarkennetaan kuitenkin lähitulevaisuudessa, koska kaupungin kriisijohtamismallia päivitetään parhaillaan. Viestintäohjeet päivitetään vastaamaan kriisijohtamismallia, joka ohjaa omalta osaltaan myös häiriö- ja kriisiviestinnän toteuttamista.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla harjoitellaan viranomaisviestinnän häiriö- ja kriisitilanteita todella paljon, ja toimiala osallistuu sekä kaupungin sisäisiin että ulkoisten toimijoiden harjoituksiin. Häiriötilanteiden hallinta edellyttää jatkuvaa harjoittelua, jotta tilanteen aikana pystytään toimimaan suunnitellulla tavalla ja turvaamaan lakisääteiset palvelut. Harjoittelun analysointi on tärkeää, jotta käytettäviä toimintamalleja voidaan kehittää.

Johtopäätökset

Kaupungin häiriö- ja kriisiviestintä on järjestetty asianmukaisesti, mutta kaupunki ei ole järjestänyt vuosittain kriisiviestinnän simulaatioita häiriö- ja kriisiviestinnän ohjeen mukaisesti. Kaupungin sisäisiä koordinoitavastuita ja yhteistyötä on toteutettu kaupungin kriisijohtamismallin sekä häiriö- ja kriisiviestinnän ohjeen mukaisesti. Häiriö- ja kriisitilanteista on muodostettu tilannekuvia ohjeiden mukaisesti. Kaupungin häiriö- ja kriisiviestinnän onnistumisen näkökulmasta on tärkeää, että kaikilla osallisilla on yhteinen tilannekuva vallitsevasta tilanteesta.

Kaupungin yleinen viestintäperiaate on selkeä: pääsääntöisesti johtamisvastuussa oleva taho vastaa viestinnän toteuttamisesta. Kaupunginkanslia vastaa viestinnän toteuttamisesta silloin, kun tilanne koskettaa useampaa toimialaa tai liikelaitosta tai on vaikutukseltaan muuten merkittävä. Kaupunkitason häiriö- tai kriisiviestinnän käynnistämisestä tai viestinnän koordinaatiovastuun siirtämisestä kaupunginkansliaan päättää pormestari, kansliapäällikkö tai viestintäjohtaja yhteistoiminnassa kaupunginkanslian viestintäpäälliköiden tai toimialojen ja liikelaitosten viestintävastavien kanssa. Kaupungin sisäinen viestintäyhteistyö eri osapuolten välillä koetaan toimivaksi. Vuoropuhelua eri tahojen välillä voi olla viikoittain.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla on käytössä asianmukaiset prosessit viranomaisviestintään häiriö- ja kriisitilanteissa. Häiriö- ja kriisiviestinnässä noudatetaan samoja periaatteita kuin normaaliolojen viestinnässä. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla on laadittu viestintäohjeet häiriö- ja kriisitilanteisiin. Ohjeita päivitetään harjoituksista ja toteutuneista tilanteista saatujen oppien pohjalta. Toimialan päivittäinen viestintä on laadukasta, ja siksi se on hyvä perusta häiriötilanteiden viestintään. Mikäli häiriön tai kriisin vaikutukset ovat laajat, perustetaan toimialalle kriisiryhmä

johtamaan häiriö- ja kriisitilanteista toipumista sekä tarvittaessa tehostetaan yhteydenpitoa muihin tahoihin. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan viestinnän varahenkilöjärjestelyt on kuitenkin arvioitu riittämättömiksi pitkäkestoisiin häiriö- tai kriisitilanteisiin.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan kriisiryhmässä ja tilannekuvien laadinnassa on aina mukana viestinnän edustaja, jotta viestintä on nopeaa ja laadukasta. Vuonna 2025 pelastuslaitoksen viestintäsuunnitelmien laadinnan resursseja lisättiin. Rooleja ja vastuita määriteltiin uudelleen kattamaan sekä strategisen että operatiivisen viestinnän suunnittelutarpeet.

Kaupunki ei ole itse järjestänyt häiriö- ja kriisiviestinnän ohjeen mukaisesti kriisiviestinnän simulaatioita vuosittain, mutta on osallistunut aktiivisesti muiden tahojen kuten puolustusvoimien harjoituksiin. Kaupungin eri toimialat ovat kuitenkin järjestäneet pienempiä harjoituksia. Kaupunginkanslian viestintäosaston mukaan kaupungin järjestämien harjoitusten määrät kasvavat, kun eri ohjeiden päivistytyö saadaan valmiiksi. Kaupungilla tehdään jokaisen harjoituksen ja toteutuneen häiriön tai kriisin jälkeen analyysi, jossa huomioidaan myös viestinnän onnistuminen. Arvioinnin perusteella häiriö- ja kriisiviestinnän toimintamalleja sekä ohjeita on päivitetty.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Kaupunginkanslian ja sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan tulee

- ▶ varmistaa, että häiriö- ja kriisiviestinnän harjoitukset järjestetään säännöllisesti.

Kaupunginkanslian tulee

- ▶ varmistaa, että toimialarajat ylittävät häiriö- ja kriisiviestinnän harjoitukset järjestetään säännöllisesti.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan tulee

- ▶ varmistaa, että varahenkilöjärjestelyt ovat riittävät myös sellaisissa tapauksissa, joissa toimialaan kohdistuu pitkäkestoinen häiriö- tai kriisitilanne.

Toimiva ja kaunis kaupunki

Asumiskustannusten hillintä Helsingin kaupungin asunnot Oy:ssä

Onko Hekalla keinoja hillitä asumiskustannusten nousua?

Kyllä, mutta keinoja on rajallisesti. Mahdollisuuksia vaikuttaa tarvitaan enemmän. Asumiskustannusten nousu on taittunut, mutta mahdolliset korkoheilahtelut, asuntojen tyhjäkäyttö sekä energiakustannusten muutokset voivat nostaa kuluja nopeasti ja merkittävästi.

Arvioinnin pääkysymys:

Onko Helsingin kaupungin asunnot Oy:n (Heka) vuokra-asuntojen asumiskustannusten nousua onnistuttu hillitsemään?

Osakysymykset:

1. Onko Heka huomionnut korkokustannusten vaihteluun liittyvät taloudelliset haasteet sekä riskit ja tehnyt toimenpiteitä hillitäkseen asumiskustannusten nousua korkojen osalta?
2. Onko Heka tehnyt toimenpiteitä hillitäkseen yleisen kustannusnousun vaikutuksia asumiskustannuksiin?
3. Onko Heka tehnyt toimenpiteitä parantaakseen vuokra-asuntojen vuokrausastetta?

Helsingin kaupunkistrategiassa 2021–2025 asetettiin tavoitteiksi nopeuttaa asuntotuotannon kasvua asumisen ja maankäytön ohjelman mukaisesti, nostaa asumistiheyttä ja hillitä asumiskustannuksia. Lisäksi tavoitteena oli rakentamisen päästöjen vähentäminen.

Kaupungin talousarviossa 2025 asetettiin Hekalle tavoite vuokratason pysymisestä kohtuuhintaisena, kun verrataan Tilastokeskuksen Helsingin markkinavuokran ja Hekan keskivuokran välistä eroa. Tavoitearvoksi oli asetettu vähintään 38,4 prosenttia.

Yksi Hekan omista keskeisistä strategisista tavoitteista vuosille 2022–2025 oli asumisen kohtuuhintaisuus. Strategia edellytti, että toimintaa arvioidaan taloudellisuuden ja tehokkuuden näkökulmista, seurataan rahoitusriskejä ja toteutetaan riskienhallintasuunnitelmaa sekä tarvittaessa tehdään säästötoimenpiteitä. Heka on sitoutunut parantamaan kiinteistöjensä energiataloutta peruskorjaamisessa ja uudistuotannossa. Arviointi rajattiin koskemaan Hekan hallinnoimaa olemassa olevaa Ara-vuokra-asuntokantaa ja sen vuokratason hallintaa.

Arviointiaineisto koottiin pääosin syyskuun 2025 ja tammikuun 2026 välisenä aikana. Aineistona käytettiin haastatteluja ja sähköpostitiedusteluja Hekalle, kaupunginkanslian talous- ja suunnitteluosaston asumisen yksikölle ja kaupunkiympäristön toimialan asumisen palveluille. Arvioinnin tiedonhankintaan sisältyi myös tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynti Hekaan. Lisäksi arvioinnissa hyödynnettiin aiheeseen liittyviä raportteja, tilastoja ja muuta kirjallista aineistoa.

Heka toimii omakustannusperiaatteella

Heka hallinnoi noin 55 000 Ara-vuokra-asuntoa, joissa asuu noin 93 000 helsinkiläistä. Heka toimii omakustannusperiaatteella, eli vuokratulot käytetään asuntojen rakentamiseen sekä korjaamisen, ylläpidon ja hallinnon kustannuksiin. Heka ei tavoittele voittoa eikä maksa osinkoa omistajalleen Helsingin kaupungille.

Rahoitusprosessit ovat muuttumassa

Valtuustokausittain laadittava asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelma (AM-ohjelma) linjaa ja ohjaa pitkäjänteisesti Helsingin asumisen ja rakentamisen suunnittelua sekä asuntotuotannon tavoitteita. Heka on mukana keskusteluissa uudiskohtaiden tavoitetasoja määriteltäessä. AM-ohjelman vuoden 2024 tavoite 1 000 asuntoa vuodessa kasvatettiin päätöksenteossa 1 500 asuntoon, sisältäen vähintään 750 Ara-vuokra-asuntoa Hekalle. Poliittisessa päätöksenteossa tavoitetasot voivat muuttua, ja yleensä tavoitteet asetetaan suunniteltua korkeammalle. Nostetun tavoitetason saavuttaminen on haastavaa, mikäli sitä ei ole voitu ottaa huomioon jo suunnitelluissa

rahoitus- ja rakentamisprosesseissa. Uudiskohteiden rakentaminen vaatii valtion rahoituspäätöksiä ja muita resursseja.

Kaupunki ei ole asettanut peruskorjauskohteille määrällisiä tavoitteita. Heka tarkastelee peruskorjauksia hallittuina strategisina kokonaisuuksina. Tavoitteina ovat kiinteistöomaisuuden arvon säilyminen, energiatehokkuuden parantuminen ja elinkaarikustannusten optimointi. Hekan hallitus päättää hallinnoimiensa asuntoyhtiöiden peruskorjaushankkeista.

Kaupungin asuntotuotanto hakee uudis- ja peruskorjaushankkeille korkotukilainoituksen päätökset Valtion tukeman asuntorakentamisen keskukselta ja kilpailuttaa lainat rahoituslaitoksilta. Valtion korkotukivaltuus on kuitenkin vähenemässä merkittävästi vuoteen 2027 mennessä, mikä tarkoittaa Helsingissä Ara-rakennushankkeiden priorisointia ja vaihtoehtoisten rahoituskeinojen miettimistä.

Vuosina 2021–2023 Hekalle valmistui ja siirtyi noin 3 200 Ara-vuokra-asuntoa, mutta vuonna 2024 valmistui enää 230 asuntoa. Peruskorjauskohteita valmistui 1 070 asuntoa.

Helsingin asukasmäärä on kasvanut viime vuosina noin 10 000 hengellä vuosittain, ja kasvun ennustetaan jatkuvan tulevinakin vuosina. Väestökehityksen näkökulmasta on tärkeää, että Ara-vuokra-asuntoja on riittävästi, jotta mahdollistetaan kohtuuhintainen asuminen Helsingissä jatkossakin.

Vuokrien kasvu on hidastumassa, mutta ero markkinavuokriin kapenee

Heka on analysoinut asunto- ja aluekohtaisia vuokratasoja. Rakennushankkeille on kehitetty kannattavuuslaskentaa. Tavoitteena on päästä sellaiseen

rakentamisen hintatasoon, jolla asuntojen vuokrataso säilyy kohtuullisena, eikä valmiiden peruskorjattujen ja uudisasuntojen tarvitse kohtuuttomasti kompensoida rakentamisen kustannuksia vuokrantasauksessa. Kannattavuuslaskelmien avulla voidaan osaltaan ehkäistä vuokrien nousua.

Keskivuokra Hekan asunnoissa vuonna 2025 oli 14,5 euroa neliömetriltä kuukaudessa. Nousua edeltävään vuoteen oli 5,2 prosenttia. Keskivuokra vuodelle 2026 nousi 1,9 prosenttia ja on 14,7 euroa. Hekan ja Helsingin vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen keskivuokrien välinen ero on ennen vuotta 2023 ollut yli 40 prosenttia. Vuonna 2024 ero kaventui 38,5 prosenttiin ja 32,4 prosenttiin vuonna 2025. Kaupungin talousarviossa 2025 ollut tavoite 38,4 prosenttia ei näin ollen toteutunut. Vaikka markkinavuokran ja Hekan keskivuokran välinen ero on entisestään kaventunut, on Hekan asuntojen keskivuokra edelleen matalampi.

Korkosuojaustasoa ollaan nostamassa

Hekan lainakanta oli vuoden 2024 tilinpäätöstilanteessa noin 3,3 miljardia euroa (taulukko 6). Lainoja on nostettu vuosittain 170–290 miljoonaa euroa, lukuun ottamatta vuotta 2024, jolloin lainoja nostettiin 394 miljoonaa. Heka on arvioinut vuoden 2025 lainakannaksi 3,4 miljardia euroa. Lainoja lyhennetään vuosittain 100–140 miljoonalla eurolla.

Merkittävin korko- ja rahoituskustannusten kasvu on tapahtunut vuosien 2022 ja 2023 välillä, jolloin kustannukset kasvoivat 24 miljoonasta eurosta 70 miljoonaan euroon. Lainojen keskiprosentti kasvoi vastaavalla ajanjaksolla 0,8 prosentista hieman yli kahteen prosenttiin (taulukko 6). Vuonna 2024 korkokulut olivat 86 miljoonaa euroa, ja vuoden 2025 arvio oli noin 76 miljoonaa euroa. Korkotaso on edelleen pysytellyt reilusti yli kahdessa prosentissa.

Taulukko 6. Hekan lainakannan muutokset, korkosuojaukset ja lainojen keskiprosentti vuosina 2018–2024.*

Heka lainat	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Emoyhtiön lainakanta	2 519,5 M€	2 665,1 M€	2 843,8 M€	2 915,5 M€	3 065,5 M€	3 090,6 M€	3 317,7 M€
Lainojen nostot	179,3 M€	246,5 M€	288,0 M€	184,4 M€	259,1 M€	171,2 M€	394,0 M€
Lainojen lyhennykset	100,2 M€	104,5 M€	111,6 M€	112,7 M€	112,2 M€	142,8 M€	122,0 M€
Korkosuojaus	80 %	79 %	78 %	76 %	73 %	70 %	68 %
Lainojen keskiprosentti	1,0 %	0,9 %	0,9 %	0,8 %	0,8 %	2,3 %	2,6 %

* Lähde: Helsingin kaupungin asunnot Oy.

Hekan lainojen korkosuoja muodostuu pääosin valtion korkotukilainojen korkotuesta. Korkotukea voi saada enintään 95 prosentille lainan hyväksytyistä kustannuksista. Pitkäaikaisissa lainoissa perusomavastuukorko on 2,3 prosenttia, jonka ylittävälle osalle korkotukea maksetaan. Korkosuojaukset ovat olleet korkeimmillaan vuosina 2018–2020, lähemmäs 80 prosenttia, minkä jälkeen suojaustaso on tasaisesti laskenut. Alimmillaan suojaustaso on ollut 68 prosenttia vuonna 2024. Hekan vuoden 2025 tavoitteena oli korkosuojauksen nostaminen 73 prosenttiin ja pidemmällä aikavälillä 80–100 prosenttiin.

Heka noudattaa lokakuussa 2025 päivitettyä riskienhallintasuunnitelmaa. Lisäksi korkotasoa ja -riskejä seurataan aktiivisesti sekä tehdään korkoennusteita. Heka pyrkii maksamaan pois lainat, joiden korkotuki on päättynyt.

Energia- ja korjauskulut ovat tasoittuneet ja tonttivuokrat ovat kasvussa

Energia, tonttivuokrat ja korjauskulut ovat merkittäviä kustannuseriä Hekalle, ja niiden kehitystä seurataan säännöllisesti.

Energiakustannuksiin vaikuttavat hintakehitys, käyttömäärä ja myös talven pakkasjaksojen pituus. Energia-kustannukset ovat vuosien 2023–2024 aikana olleet noin 75 miljoonaa euroa vuodessa, ja aiempien vuosien noususuunta on taittunut. Budjetoinnissa on huomioitu mahdolliset energian hinnan ja käytön ennakoimattomatkin vaihtelut. EU-rahoitteisten hankkeiden avulla Heka on parantanut peruskorjauskohteiden energia- tehokkuutta, hyödyntänyt aurinkoenergian varastointia ja selvittänyt Energia palveluna -mallin soveltuvuutta vuokra-asuntoyhtiöille. Uudistuotannossa energiaratkaisut tehdään jo rakentamisvaiheessa A-energialuokkaan.

Kaupunki määrittää omistamiensa asuintonttien vuokrat. Hekan vaikutusmahdollisuudet tonttien vuokra-kustannuksiin ovat rajalliset. Tonttien vuokratkustannukset olivat vuonna 2024 noin 51 miljoonaa euroa, ja vuodelle 2025 oli budjetoitu noin 53 miljoonaa euroa. Tonttivuokrat nousevat vuosittain.

Hekan Ara-vuokra-asuntoyhtiöiden kivijaloissa olevien liiketilojen rakennus- ja käyttökustannuksista sekä täysimääräisestä vuokrauksesta vastaa kaupunki, eivätkä kustannukset näin ollen siirry asuntojen vuokriin.

Kiinteistöjen korjaukset pyritään tekemään oikea-aikaisesti ja oikeasuhtaisina. Korjauksia voidaan kuitenkin kustannusten tasapainottamiseksi siirtää suunnitellusta myöhempään ajankohtaan huomioiden kiinteistön arvon säilyminen sekä myöhempien suurempien korjaustarpeiden ennaltaehkäiseminen. Vuoden 2025 korjauskuluihin Heka oli budjetoitu 79 miljoonaa euroa. Korkeimmillaan korjauskustannukset

ovat olleet vuonna 2022, noin 107 miljoonaa euroa. Tämän jälkeen kustannukset ovat selvästi laskeneet.

Muutosneuvotteluiden seurauksena henkilöstön määrää on vähennetty ja tulospalkkioista sekä osasta toimitiloja on luovuttu.

Asuntomarkkinatilanne ja kohtaanto-ongelmat ovat tyhjäkäytön taustalla

Hekalle aiheutuu asuntojen tyhjäkäytöstä huomattavia kustannuksia. Keskimääräiset kustannukset ovat olleet 24 miljoonan euron tasolla vuosittain. Vuosina 2024–2025 tyhjillään on ollut 1 300–1 600 asuntoa kuu-kausittain. Hekan arvion mukaan noin 500–700 tyhjää asuntoa olisi riittävä määrä asunnontarpeeseen tai peruskorjauskohteiden asukkaille.

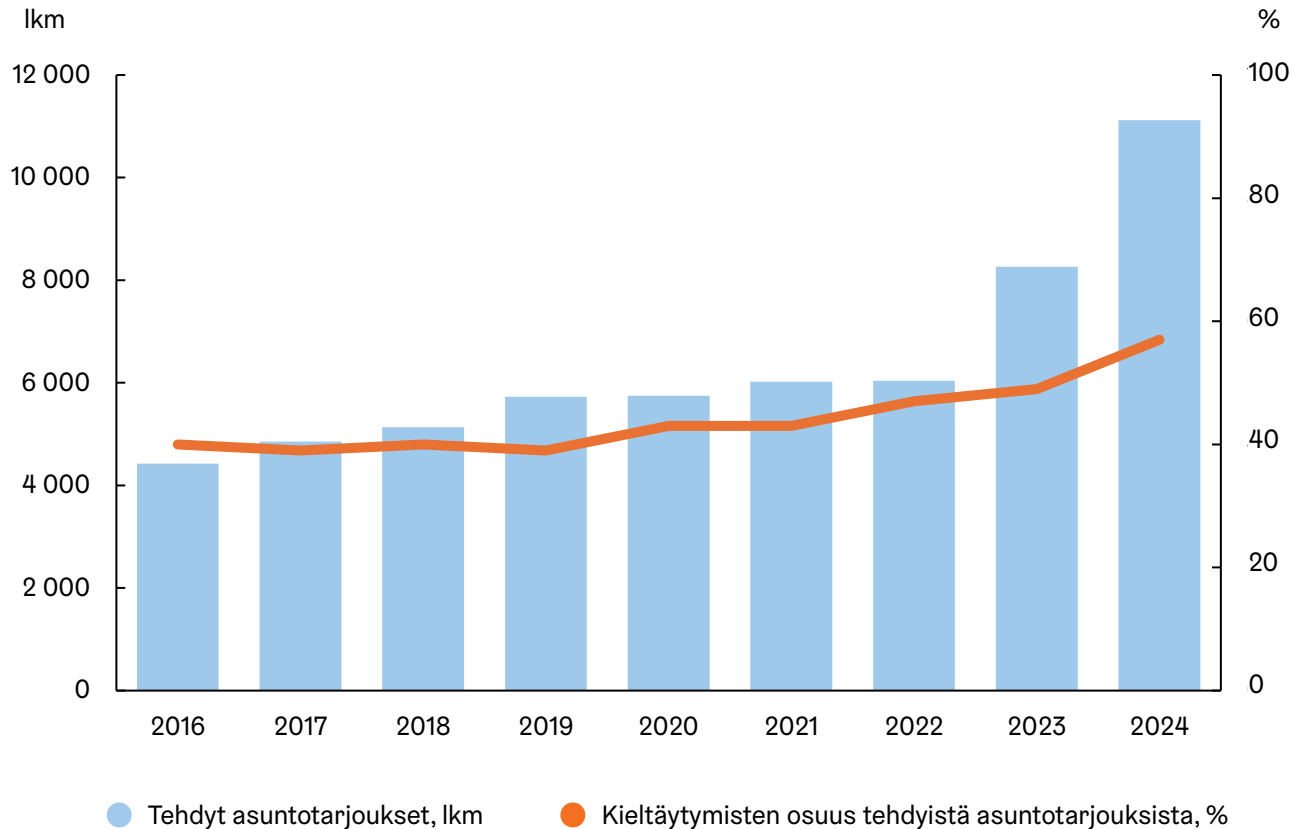
Tyhjäkäytön lisääntymiseen vaikuttaa yleinen asuntomarkkinatilanne. Vuokra-asuntoja on Helsingissä runsaasti vapaana, mikä antaa asunnontarvitsijoille mahdollisuuden valita. Asuntojen vuokraukseen ovat vaikuttaneet myös Kelan asumis- ja muiden tukien leikkaukset. Helsingissä asumistukea on leikattu enemmän kuin muualla Suomessa.

Valtion Ara-tukipolitiikan ja Helsingin omien asuntopoliittisten valintojen vuoksi kaupungin asuntokantaan kuuluu paljon isoja asuntoja. Asumiseen on ajateltu myös kuuluvan tietty taso ja laatu, millä voi olla asunnon vuokraa nostava vaikutus. Osalle Hekan asunnontarvitsijoiden isommat asunnot, kuten isot kolmiot, ovat toimeentulotuen ja asumistuen vuosina 2024–2025 kiristyneiden kriteerien ja vuokrien nousun vuoksi liian kalliita. Varsinkin pienet kotitaloudet hakevat aiempaa pienempiä asuntoja, ja osa asunnoista jää pienemmän asunnon tarpeen takia vuokraamatta. Osa asunnokannasta ei siis kohtaa nykyistä asunnontarvitsijoiden tarvetta, eli syntyy niin sanottu kohtaanto-ongelma.

Asukasvalintaprosessi Hekan vuokra-asuntoihin on hitaampi kuin yksityisillä vuokranantajilla. Asukasvalinnassa on huomioitava hakijan asunnon tarve, varallisuus ja tulot. Vapaana olevaa asuntoa tarjotaan yhdelle hakijalle kerrallaan. Tarjotusta asunnosta kieltäytyneiden osuus on ollut vuosittain kasvussa (kuvio 11), ja se oli syyskuussa 2025 noin 60 prosenttia. Hakijoiden kriteerit sille, minkälaisista ja miltä alueelta asuntoa halutaan, ovat nykyisin tarkemmat. Vapaana olevista asunnoista noin 25 prosenttiin on vaikea saada vuokralaisia.

Heka ja kaupunkiympäristön toimiala ovat vuoden 2025 aikana tiivistäneet yhteistyötä asukasvalinnassa. Lisäksi tiedonvaihtoa asuntojen kysynnästä ja vastaanottamatta jättämisen syistä on parannettu. Heka on tehnyt saamiensa tietojen perusteella useita muun muassa asuntojen siisteyteen, yleisilmeeseen ja asuntojen näyttöihin liittyviä toimenpiteitä. Yhteistyössä nähdään kuitenkin edelleen myös kehitettävää.

Kuvio 11. Kaupunkiympäristön toimialan asumisen palveluiden tekemät asuntotarjoukset, lukumäärä ja asuntotarjouksesta kieltäytymisten osuus, prosenttia, vuosina 2016–2024.*

* Lähde: Kaupunkiympäristön toimiala.

Helsingissä on muista kunnista ja kaupungeista poikkeava asukasvalintamalli. Asukasvalinnan tekee kaupungin oma kaupunkiympäristön toimiala ja vuokra-asuntojen hallinnasta vastaa kaupungin omistama yhtiö Heka. Helsingin kaupunki on Hekan pyynnöstä käynnistänyt selvitystyön asukasvalinnan tarkoituksenmukaisesta organisoinnista tulevaisuudessa.

Johtopäätökset

Hekan hallinnoimien Ara-vuokra-asuntojen asumiskustannuksia on onnistuttu hillitsemään. Vuokrien merkittävä kasvu on saatu tasaantumaan. Kuitenkin talouden suhdannevaihtelu sekä Hekan rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa kaupungin uudistuotantoon ja tonttien vuokraan, energian hintaan sekä asukasvalintaprosessiin vaikeuttavat asumiskustannusten kasvun hallintaa.

Asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelma linjaa asuntotuotannon tavoitteet. Heka on mukana uudistuotannon tavoitetasojen suunnittelussa. Poliittisessa päätöksenteossa tavoitteet voivat muuttua ylöspäin, mikä haastaa jo suunniteltuja rahoitus- ja rakentamisprosesseja. Hekan vaikutusmahdollisuudet

uudistuotannon määrään ja laatuun ovat rajalliset, mikä vaikuttaa lainakannan kasvuun.

Heka pyrkii toteuttamaan lainoihin ja korkoihin kohdistuvia toimia kustannustehokkaasti ja oikea-aikaisesti. Tavoitteena on korkosuojauksen nostaminen 73 prosenttiin ja pidemmällä aikavälillä 80–100 prosenttiin. Hekan lainojen korkosuoja muodostuu pääosin valtion korkotukilainojen korkotuesta. Taloudellisissa päätöksissä huomioidaan ennustettavuus, tasaisuus ja riskit. Korkotasoa ja -riskejä seurataan aktiivisesti sekä tehdään korkoennusteita. Syksyllä 2025 päivitettyä riskienhallintasuunnitelmaa noudatetaan.

Korkokulujen ohella Hekan merkittävimpiä kustannuseriä ovat energiakustannukset, tonttivuokrat ja korjauskulut. Heka seuraa kustannuseriensä kehitystä säännöllisesti. Hekalla on mahdollisuus vaikuttaa kiinteistöjensä energiaratkaisuihin ja kulutukseen sekä korjausten taloudellisuuteen. Energian markkinahinta ja kaupungin tonttivuokrien muodostuminen eivät ole Hekan päätettävissä. Kustannusten mahdolliseen vaihteluun kuitenkin varaudutaan, ja omaa toimintaa tarkastellaan kriittisesti.

Hekan ja Helsingin vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen keskivuokrien välinen ero kaventui 32,4 prosenttiin, eikä Hekaa koskeva talousarviotavoite näin ollen toteutunut. Hekan asuntojen keskivuokra on silti edelleen matalampi kuin vapaarahoitteisten. Hekan keskivuokra vuodelle 2026 nousi 1,9 prosenttia, mitä voidaan pitää maltillisena kasvuna.

Heka on tehnyt useita toimenpiteitä parantaakseen asuntojen vuokrattavuutta ja vähentääkseen niiden tyhjäkäyttöä. Yleinen asuntomarkkinatilanne, asumis- ja muiden tukien leikkaukset, asunnonhakijoiden tarpeiden ja asuntokannan kohtaanto-ongelmat sekä hitaampi asukasvalintaprosessi kuitenkin vaikeuttavat vuokrausasteen kasvattamista.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Omistajaohjauksesta vastaavana tahona kaupunginkanslian tulee

- ▶ ohjata Helsingin kaupungin asunnot Oy:tä vahvistamaan asukasvalintaprosessia yhteistyössä kaupunkiympäristön toimialan asumisen palveluiden kanssa siten, että Helsingin kaupungin asunnot Oy:n hallinnoimien vuokra-asuntojen vuokrausastetta saadaan kasvatettua kestävästi.
- ▶ ohjata Helsingin kaupungin asunnot Oy:tä edistämään hallinnoimiensa vuokra-asuntoyhtiöiden lainojen korkoihin, energiaan ja korjauksiin liittyviä toimenpiteitä asumiskustannusten hillitsemiseksi.

DigiHelsinki Oy:n palvelujen laadun ja henkilöstötavoitteiden toteutuminen

Ovatko DigiHelsingin palvelun laatu ja henkilöstötavoitteet toteutuneet omistajastrategian mukaisesti?

Vain osittain. Yhtiön kehittäminen omistajastrategian linjausten mukaiseksi vaatii edelleen työtä.

Arvioinnin pääkysymykset:

1. Toteutuuko DigiHelsingin palvelun laatu omistajastrategian tavoitteiden mukaisesti?
2. Toteutuvatko henkilöstötavoitteet omistajastrategian mukaisesti DigiHelsingissä?

DigiHelsinki Oy (DigiHelsinki) on Helsingin kaupungin 100-prosenttisesti omistama tytäryhtiö, jonka tehtävänä on tuottaa, kehittää ja myydä Helsingin kaupunkikonsernille sen tarvitsemia digitaalisia palveluita. Yhtiö toimii kaupungin in house -yhtiönä, mikä tarkoittaa sitä, että kaupunki voi ostaa siltä palveluita ilman kilpailutusta. DigiHelsinki aloitti toimintansa 1.1.2023. Vuonna 2025 DigiHelsingin palveluksessa oli noin 170 työntekijää ja sen liikevaihto oli noin 78 miljoonaa euroa.

Kaupunkistrategiassa 2021–2025 todettiin, että koko kaupungin palvelutuotanto on kasvavassa määrin riipuvainen digitaalisista ratkaisuista. Palvelutuotannon tavoitteena on tuottavuuskasvu, joka näkyy palvelujen paranemisena tai säästyvinä menoina. Lisäksi kaupungin organisaation palveluasennetta ja -osaamista kehitetään jatkuvasti sekä panostetaan läpinäkyvään, tasapuoliseen, nopeaan ja ennakoitavaan palveluun. Kaupunkistrategian 2025–2029 mukaan kaupunki ylläpitää toimintavarmaa ja luotettavaa digitaalista palveluympäristöä, varmistaa kaupungin palveluiden tietoturvallisuuden ja parantaa digitaalista huoltovarmuutta.

Kaupunki ohjaa tytäryhteisöjään omistajaohjauksen keinoin. Kaupunginhallituksen helmikuussa 2023 hyväksymässä DigiHelsingin omistajastrategiassa muun muassa linjataan, että yhtiö tukee johdonmukaisella, pitkäjänteisellä ja suunnitelmallisella toiminnalla

kaupungin ydintoimintoja ja kaupunkistrategian tavoitteiden saavuttamista sekä varmistaa kriittisten digitaalisten peruspalveluiden nopean saatavuuden ja tietoturvan korkean tason. Yhtiö mahdollistaa ja siirtää edelleen asiakkailleen digitaalisten peruspalvelujen keskittämisestä saatavia tuottavuus-, laatu- ja osaamishyötyjä, kehittää johdonmukaisesti ja pitkäjänteisesti kaupungin digitaalisia peruspalveluja sekä varmistaa niihin liittyvän osaamiskeskittymän luomista. Kaupungin vuoden 2025 talousarviossa omistajastrategian tavoitteiden mittareille on asetettu tavoitearvot.

Kaupunki ohjaa DigiHelsinkiä myös sopimusohjauksella. Sopimusohjaus on omistajaohjauksista yksityiskohtaisempaa ohjausta, jonka keskiössä on DigiHelsingin ja kaupungin välinen puitesopimus.

Arviointiaineistona hyödynnettiin kirjallista materiaalia, asiakas- ja työntekijäpalautetta sekä digitaalisten palvelujen suorite- ja laatu-tietoja. Arvioinnissa toteutettiin haastatteluita ja tiedusteluja DigiHelsingin johdolle, kaupunginkanslian konserniohjaus- ja digitalisaatioyksikköihin sekä kolmelle kaupungin tilaaja-asiakkaalle. Tilaaja-asiakkailla tarkoitetaan toimialojen, liikelaitosten ja tytäryhteisöjen puitesopimuksen yhteyshenkilöitä. Lisäksi tarkastuslautakunnan 1. toimikunta teki arviointikäynnin DigiHelsinkiin tammikuussa 2026. Arviointiaineisto koottiin syksyn 2025 ja alkukevään 2026 aikana.

Palvelun laatuun liittyvät tavoitteet ovat toteutuneet osittain

Kaupungin vuoden 2025 talousarviossa on asetettu DigiHelsingille kuusi omistajastrategiaan pohjautuvaa tavoitetta, joista neljä liittyy palvelun laatuun ja henkilöstöön. Taulukossa 7 on esitetty arvioinnissa tarkastellut tavoitteet.

Tavoite siitä, että 75–80 prosenttia asiakkaiden yhteydenotoista ratkaistaan ensimmäisellä kontaktilla, ei ole toteutunut yhtenäkkään toimintavuotena. Loppukäyttäjien eli kaupunkikonsernin työntekijöiden tavoiteltu asiakastytyytyväisyys (3,5) on toteutunut vuosina 2023–2025, ja se on parantunut hieman vuosittain.

Taulukko 7. Talousarviossa 2025 DigiHelsingille asetetut palvelun laatuun ja henkilöstöön liittyvät tavoitteet.

Tavoite	Mittarit	Tavoitearvot	2023	2024	2025
Kustannustehokkuus	ensimmäisen tason ratkaisuaste (ratkaisu ensimmäisellä kontaktilla)	ensimmäisen tason ratkaisuastetavoite 75–80 %	70 %	72 %	69 %
Tyytyväiset asiakkaat	säännöllisen asiakas-tyytyväisyyskyselyn tulokset	asiakastyytyväisyyden jatkuva parantaminen, pitkän aikavälin tavoite yli 3,5	loppu-käyttäjät 3,8	loppu-käyttäjät 3,9	loppu-käyttäjät 4,0
			tilaaja-asiakkaat 2,9	tilaaja-asiakkaat 3,0	tilaaja-asiakkaat 3,4
Tyytyväiset työntekijät	säännöllisen henkilöstötyytyväisyyskyselyn tulokset	henkilöstötyytyväisyyden jatkuva parantaminen, pitkän aikavälin tavoite yli 3,6	3,6	3,8	3,7
Toimitusvarmuus ja turvallisuus	kriittisten tietoliikenneyhteyksien toimintavarmuus/häiriöttömyys 24/7 (%)	kriittisten tietoliikenneyhteyksien toimintavarmuus/häiriöttömyys 24/7, 99,5 %	99 %	100 %	100 %

Kaupungin tilaaja-asiakkaiden osalta pitkän aikavälin tavoitetasoa (3,5) ei ole saavutettu, vaikkakin heidän tyytyväisyytensä on parantunut vuodesta 2023 vuoteen 2025. Kriittisten tietoliikenneyhteyksien toimintavarmuus ja häiriöttömyys on toteutunut 100-prosenttisesti vuosina 2024 ja 2025.

Arvioinnissa saadun käsityksen mukaan DigiHelsingin tuottamat peruspalvelut toimivat hyvin ja palvelua on saatu pääsääntöisesti nopeasti. DigiHelsingin toteuttamia isoja keskitettyjä kilpailutuksia on myös pidetty onnistuneina. Loppukäyttäjät ovat pääosin tyytyväisiä ensimmäisen tason tuen Helpdesk-käyttäjätukeen ja sen palveluasenteeseen sekä asiantuntevuuteen. Kuitenkin monimutkaisissa tai kehittämistä vaativissa asioissa palvelua on joutunut toisinaan odottamaan pitkään. Palvelun tasossa on ollut vaihtelua riippuen asiaa hoitavasta henkilöstä tai käsiteltävän asian hankaludesta. Yhtiön palveluprosessit eivät ole olleet selkeitä. Yhtiön tekemän loppukäyttäjäkyselyn vastauksissa oli kaikkina vuosina 2023–2025 mainintoja siitä, ettei tiedä, mikä on DigiHelsinki tai mitä palveluja sille kuuluu. Tilaaja-asiakkaiden mukaan kehittämistä on erityisesti DigiHelsingin palvelutarjoaman kuvaamisessa ja digitaalisten palveluiden kehittämisessä asiakastarpeiden mukaisesti.

Yhtiön henkilöstön tyytyväisyys on keskimäärin hyvä

Omistajastrategian ja talousarvion 2025 mukainen tavoite henkilöstön tyytyväisyydestä on toteutunut

hyvin. Työhyvinvointikyselyt osoittavat henkilöstön tyytyväisyyden pysyneen yleisesti ottaen hyvällä tasolla, joskin tyytyväisyys vaihtelee palveluittain. Asiakastyytyväisyys yhtiön henkilöstön osaamiseen ja palveluasenteeseen on myös lisääntynyt. Vaikka yhtiö on ollut olemassa jo kolme vuotta, henkilöstöhallinnon käytäntöjen kehittäminen oli vielä kesken vuonna 2025. Yhtiö on käynnistänyt vuoden 2026 alussa palveluasenteeseen ja osaamiseen liittyvää koulutusta henkilöstölle.

Yhtiön henkilöstön edustajat näkivät, että henkilöstölle ei ole välittynyt riittävästi tietoa kaupungin ja yhtiön välisestä vastuun- ja työnjaosta eikä tilaajalta saadusta palautteesta. Tällöin henkilöstön on vaikea tietää, mitä palvelulta odotetaan. Sisäinen viestintä onkin yhtiössä noussut esille yhtenä kehittämiskohteena.

Kaupungin ja yhtiön välinen vastuunjako ja palvelutasot kaipaavat täsmennystä

Kaupungin ja DigiHelsingin välisessä puitesopimuksessa ja sen liitteissä on määritelty yhtiön, kaupunginkanslian ja kaupungin hankintayksiköiden vastuut ja velvoitteet sekä sovittu joidenkin palveluiden palvelutasoista. Kaupunginkanslia vastaa puitesopimuksen ylläpidosta, osallistuu palvelujen kehittämiseen sekä vastaa yhteistyömallin toimivuudesta ja yhtiön strategiasta toimittajaohjauksesta. Jokainen toimiala, virasto, liikelaitos ja tytäryhteisö on laatinut DigiHelsingin kanssa liityntäsopimuksen, jossa on sovittu ICT-palvelujen käytöstä ja asiakaskohtaisista palveluista.

Puitesopimusta päivitettiin syyskuussa 2025. Päivitykset koskivat muun muassa DigiHelsingin ja kaupungin välistä yhteistyömallia ja vastuunjakoa. Yhteistyömalli koostuu strategisen tason, taktisen tason ja operatiivisen tason ryhmistä. Merkittävin muutos oli kaupunki-yhteisen tuotantoryhmän perustaminen palvelujen ja palvelutasojen seurantaan operatiiviselle tasolle. Puitesopimuksen päivityksessä vastuuroolien määrää vähennettiin. Kuitenkin edelleen oikeaa vastuutahoa voi olla vaikeaa löytää monimutkaisissa tai uusissa, kehittämistä vaativissa tilanteissa. Erityisesti tietoturva koskevat vastuut kaipaavat kaupungin edustajien mukaan tarkempaa määrittelyä. Tilaa-asiakkaat ovat joutuneet hyödyntämään henkilökohtaisia kontaktejaan DigiHelsinkiin, mikäli asiat eivät ole ratkenneet kohtuullisessa ajassa.

Arvioinnin perusteella kaupungin digitaalisten palveluiden laatu on parantunut viime vuosina, mutta palvelujen laadun seurannassa ja mittaamisessa on edelleen kehitettävää. Tämä edellyttää sitä, että kaupunki tilaajana määrittelee, minkä tasoista palvelua se tarvitsee ja DigiHelsinki tuottaa tai hankkii digitaaliset palvelut kaupungin määrittelemien palvelusovaitimusten mukaan. Tähän asti palvelutasojen seurannassa on keskitytty tuen ensimmäisen tason ratkaisuasteeseen eli siihen, että asiakkaan ongelma ratkeaa ensimmäisellä yhteydenotolla, vaikka osa palvelupyynnöistä ratkaistaan tuen seuraavilla tasoilla. Palvelujen seuranta ja raportointi vaativat kehittämistä sekä yhtiön että tilaajan eli kaupungin puolelta. DigiHelsinki oli laatimassa aiempaa kattavampia palvelutasojen mittareita ja raportointia vuonna 2026.

Yhtiöittäminen toteutettiin vauhdilla

DigiHelsingin edeltäjä, Digitaalinen perusta, aloitti kaupunkitasoisena toimintona 1.1.2021 osana kaupunginkanslian strategiaosastoa. Yksikköön keskitettiin toimialojen ja keskushallinnon digitaaliset peruspalvelut. Digitaalinen perusta -yksikkö ei ehtinyt toimia vuottakaan, kun sen toiminnan yhtiöittäminen otettiin kaupungin vuoden 2022 talousarvion tavoitteeksi. Kaupunginvaltuusto päätti 1.6.2022 Digitaalisen perustan yhtiöittämisestä. Valtaosa kaupungin tietohallinnon työntekijöistä siirrettiin yhtiöön. Yhtiöittämistä perusteltiin muun muassa sillä, että yhtiömuotoinen toiminta luo edellytykset laadukkaiden ja kustannustehokkaiden palveluiden tuottamiselle. DigiHelsinki Oy:n toiminta käynnistyi 1.1.2023.

Arvioinnissa haastateltujen mukaan yhtiön toiminnassa on edelleen havaittavissa kaupungin toimialoilta lähtöisin olevia vanhoja toimintatapoja. Yhtiöittämisvaiheessa ei täysin ymmärretty, mitä kaikkia palveluja tai prosesseja yhtiöön olisi tullut perustaa. Esimerkiksi hallinnon toiminnot ja prosessit jäivät puutteellisiksi, mikä heijastuu edelleen yhtiön taloudenhoitoon, raportointiin ja palvelujen tuotteistamiseen. Kaupungin tilaaja-asiakkaiden mukaan yhtiön laskutus ei ole ollut läpinäkyvää, mikä on vaikeuttanut toimialojen

taloussuunnittelua. Yhtiöittämisprosessi aiheutti myös henkilöstössä epätietoisuutta ja pahoinvointia. Yhtiön hallinnon resursseja on lisätty vuonna 2025 ja alkuvuonna 2026.

Osaamiskeskittymän luominen on kesken

Omistajastrategian linjauksen mukaan yhtiö kehittää johdonmukaisesti ja pitkäjänteisesti kaupungin keskitettyjä digitaalisia peruspalveluja sekä varmistaa niihin liittyvän osaamiskeskittymän luomista tiiviissä yhteistyössä kaupungin kanssa ja laajan sisäisen ja ulkoisen kumppanuusverkoston kautta. Puitesopimuksen mukaan palvelujen tulee olla verrattavissa markkinoilla yleisesti saatavilla oleviin vastaaviin ratkaisuihin. Arvioinnin perusteella yhtiön henkilöstö- ja osaamisrakenne eivät täysin vastaa kaupungin nykyisiä tarpeita. Yhtiö pystyy tuottamaan sovitut peruspalvelut, mutta palvelujen kehittämiseen ei ole ollut tarpeeksi resursseja tai osaamista. Vuoden 2024 aikana tapahtuneen kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tietomurron aiheuttama lisätyö sekä vuonna 2025 toteutettu kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ICT-palvelujen siirto siirsivät kehitysprojekteja eteenpäin. Toisaalta kaupungin hidas päätöksenteko ja vähentyneet tietohallinnon resurssit ovat osaltaan viivästyttäneet kehitystyötä. Kaupungin näkemyksen mukaan yhtiön tehtävänä on keskittyä kaupungille tuotettavaan lisäarvoon ja digitaalisten palvelujen kehittämiseen.

Johtopäätökset

DigiHelsingin palvelun laatu toteutuu omistajastrategian tavoitteiden mukaisesti vain osittain. Loppukäyttäjät eli kaupungin työntekijät ovat olleet pääosin tyytyväisiä DigiHelsingin tuottamiin digitaalisiin peruspalveluihin. Sen sijaan tilaaja-asiakkaiden asiakas-tyytyväisyyden tavoitetasoa ei ole saavutettu. Tyytyväisyys on kuitenkin parantunut vuosittain, ja vuonna 2025 tyytyväisyys oli jo lähellä tavoitetasoa. Tavoitetta ratkaista asiakkaiden yhteydenotot ensimmäisellä kontaktilla ei ole saavutettu, vaan toteutuma on heikentynyt. Tavoite kriittisten tietoliikenneyhteyksien toimintavarmuudesta ja häiriöttömyydestä on toteutunut vuosina 2024 ja 2025.

Arvioinnin perusteella kaupungin ja DigiHelsingin välisessä vastuunjaossa on täsmennettävää. Edelleen sekä loppukäyttäjille että tilaaja-asiakkaille on ollut epäselvää, mitä palveluja DigiHelsinki tuottaa ja kuuluvatko vastuut kaupungille vai DigiHelsingille. Oikeaa vastuutahoa voi olla vaikeaa löytää kehittämistä vaativissa tilanteissa, ja erityisesti tietoturva koskevat vastuut edellyttävät tarkempaa määrittelyä. Yhtiön tuottamille palveluille ei myöskään ole kattavasti määritelty palvelusovaitimuksia, joita tilaaja ja tuottaja voisivat seurata. Päivitetyin puitesopimuksen mukainen yhteistyö käynnistyi loppuvuonna 2025. Kaupungin rooli digitaalisten palvelujen tilaajana ja DigiHelsingin rooli digitaalisten palvelujen tuottajana ei ollut vielä vakiintunut.

DigiHelsingille asetetut henkilöstötavoitteet toteutuvat osittain omistajastrategian mukaisesti. Henkilöstön tyytyväisyys on pysynyt hyvänä ja yltänyt tavoitteeseen. Henkilöstön palveluasennetta ja -osaamista on alettu kehittää vasta vuoden 2026 alusta. Henkilöstölle ei ole välittynyt riittävästi tietoa kaupungin ja yhtiön välisestä vastuunjaosta eikä asiakkailta saadusta palautteesta. Arvioinnin perusteella omistajastrategian linjaus siitä, että yhtiö varmistaa digitaalisiin peruspalveluihin liittyvän osaamiskeskittymän luomisen kaupungin kanssa ei ole toteutunut. Tähän ovat vaikuttaneet sekä kaupungin että DigiHelsingin käytettävissä olevat resurssit ja osaaminen.

Kaupungin digitaaliset palvelut keskitettiin ja yhtiöitettiin hyvin nopeasti. Yhtiön hallinto toimi ensimmäiset vuodet liian vähäisillä resursseilla, mikä näkyy edelleen yhtiön toiminnoissa. Yhtiöittämisprosessi aiheutti myös henkilöstössä epätietoisuutta ja pahoinvointia. Kaupunki on toteuttanut ison siirtymän toimialojen hajautetuista ICT-palveluista keskitettyjä digitaalisia palveluja tuottavaan yhtiöön, jonka tehtävänä on kehittää ja parantaa kaupungin digitaalisia palveluja. DigiHelsingin kehittäminen tällaiseksi yhtiöksi vaatii edelleen työtä.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Omistajaohjauksesta vastaavana tahona kaupunginkanslian tulee

- ▶ selventää kaupungin ja DigiHelsinki Oy:n välistä vastuunjakoja erityisesti tietoturva-asioissa.
- ▶ määrittellä yhdessä DigiHelsinki Oy:n kanssa yhtiön tuottamille palveluille selkeät palvelutasot ja seurata niiden toteutumista.
- ▶ huolehtia siitä, että sekä kaupungilla että DigiHelsinki Oy:llä on tarpeeksi osaamista omistajastrategian mukaiseen digitaalisten palvelujen kehittämiseen.

Maailman paras ja yhdenvertaisin paikka oppia

Oppivelvollisuuden laajentumisen vaikutukset

Ovatko oppivelvollisuuden laajentumisen tavoitteet toteutuneet?

Oppivelvollisuuden laajentumisen tavoitteet ovat pääosin toteutuneet, mutta kotimaankielisten ja vieraskielisten välillä on eroja koulutukseen osallistumisessa.

Arvioinnin pääkysymys:

Ovatko oppivelvollisuuden laajentumisen tavoitteet toteutuneet?

Osakysymykset:

1. Onko oppivelvollisten hakeutumista ja pääsyä koulutukseen edistetty?
2. Onko oppivelvollisten ohjausta ja toisen asteen koulutukseen kiinnittymistä vahvistettu?
3. Onko oppivelvollisuuden valvontaa ja seurantaä parannettu?
4. Onko toisen asteen koulutuksen vaikuttavuutta edistetty?

Arviointi kohdistui kaupungin oppivelvollisuuden laajentamisen muutoksiin strategiakaudella 2021–2025. Kaupunkistrategian mukaan Helsinki toimeenpanee oppivelvollisuuden laajentamisen ja toimii toisen asteen koulutuksen eheän peruskoulutuspolun ja oppivelvollisuuden aktiivisena kehittäjänä. Kaupunki tukee vieraskielisten lasten ja nuorten opintopolkua ja tekee yhteistyötä valtion kanssa, jotta helsinkiläisille nuorille riittää eri alojen opiskelupaikkoja kotikaupungissa. Lukiokoulutuksen saatavuutta ja saavutettavuutta lisätään ja ammatillisten opintojen lähiopetusta ja ohjausta vahvistetaan. Opiskelijoiden yksilöllistä tukea ja mahdollisuuksia oppisopimuskoulutukseen kehitetään.

Arvioinnin aineistona hyödynnettiin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan asiantuntijoille tehtyjä haastatteluja ja tiedusteluja, tilasto- ja asiakirja-aineistoja sekä tietoja, jotka saatiin tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle tekemällä arviointikäynnillä. Aineisto kerättiin pääosin syksyn 2025 aikana.

Uudistuksen myötä oppivelvollisuus jatkuu 18-vuotiaaksi asti

Laajennettu oppivelvollisuus tuli voimaan elokuussa 2021 ja oppivelvollisuuteen liittyvä hakeutumisvelvollisuus saman vuoden alussa. Uudistetun lain tavoitteena on, että jokainen peruskoulun päättävä nuori suorittaa toisen asteen koulutuksen. Lisäksi pyritään vahvistamaan ohjausta ja oppilashuollon palveluita sekä peruskoulun mahdollisuuksia tarjota riittävät valmiudet suoriutua toisen asteen koulutuksesta. Oppivelvollisuuden laajentumisen tavoitteena on myös nostaa koulutus- ja osaamistasoa kaikilla koulutusasteilla, kaventaa oppimiseroja sekä lisätä koulutuksellista tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja hyvinvointia.

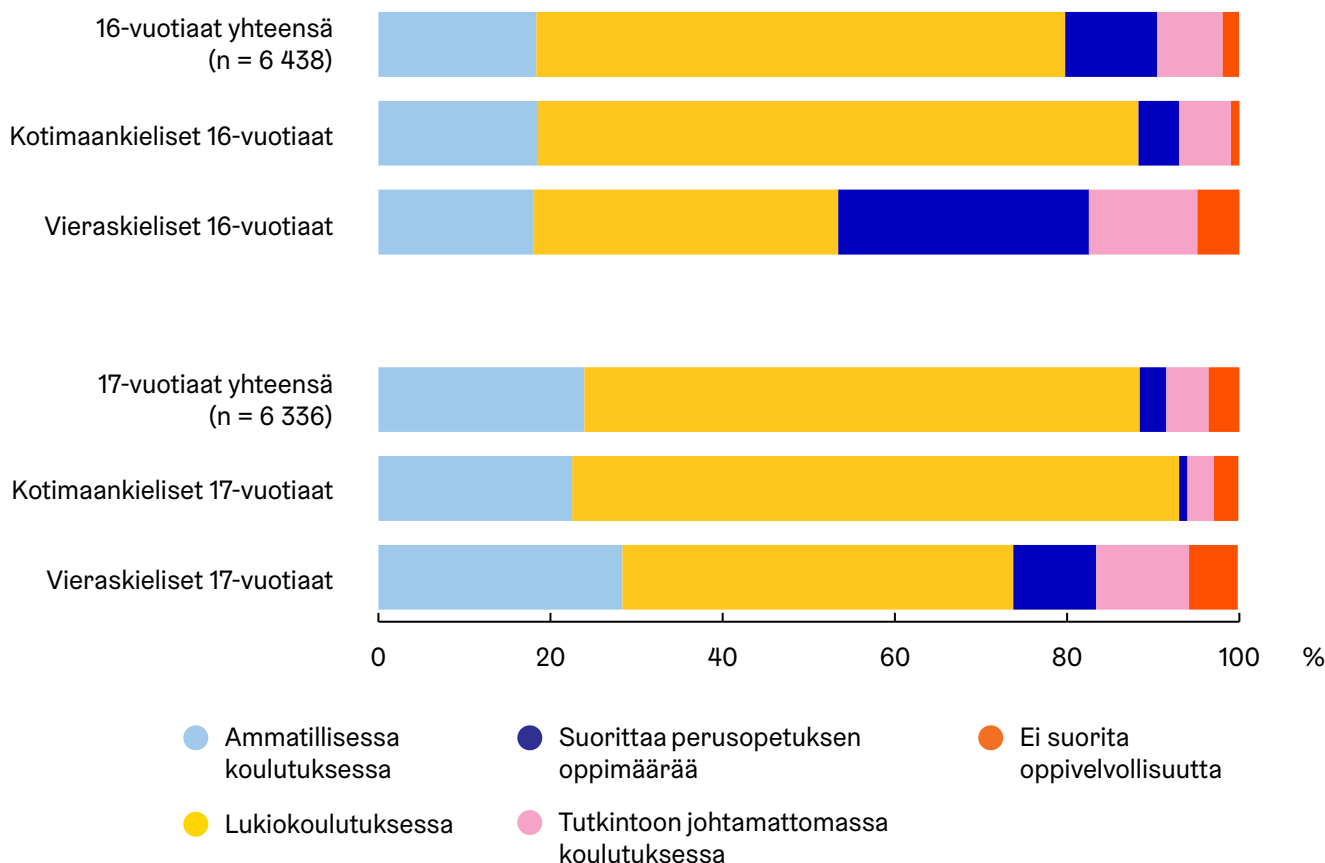
Lakimuutoksen myötä oppivelvollisuus jatkuu siihen asti, että nuori täyttää 18 vuotta tai suorittaa ylioppilas- tai ammatillisen koulutuksen tutkinnon. Oppivelvollisuutta voi Helsingissä suorittaa perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa, tutkintoon valmentavassa koulutuksessa (TUV), aikuisten perusopetuksessa, työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa (TELMA) sekä kansanopistojen oppivelvollisille järjestämässä koulutuksessa. Kaupungin ohella myös yksityiset ja valtion oppilaitokset järjestävät toisen asteen koulutusta.

Helsinkiläisistä 16-vuotiaista 98 prosenttia suorittaa oppivelvollisuutta

Syksyllä 2025 helsinkiläisiä oppivelvollisia 16-vuotiaita oli noin 6 400 ja 17-vuotiaita noin 6 300. Oppivelvollisuutta suorittavien 16-vuotiaiden helsinkiläisten määrä on kasvanut lähes tuhannella nuorella vuosina 2021–2025. Myös 17-vuotiaiden oppivelvollisuutta suorittavien määrä on noussut runsaalla 800 nuorella vuoteen 2022 verrattuna. Oppivelvollisuutta suorittavien helsinkiläisnuorten osuus on pysynyt samalla tasolla 2021–2025. Helsinkiläisistä 16-vuotiaista 98 prosenttia ja 17-vuotiaista 96 prosenttia suoritti oppivelvollisuutta vuonna 2025 (kuvio 12). Osuudet olivat samat vuonna 2021.

Arviointiin saatiin kahdenlaista tietoa peruskoulun jälkeisen koulutuksen ulkopuolella olevien 16-vuotiaiden määrästä ja osuudesta. Opetushallinnon tilastossa oppivelvollisten tilannetta on tarkasteltu vuosittain lokakuussa vuodesta 2021 lähtien, jolloin laajennettu oppivelvollisuus astui voimaan. Tämän tilaston perusteella oppivelvollisuutta suorittamattomia 16-vuotiaita helsinkiläisiä on 1,9 prosenttia ikäluokasta, eikä osuus ole merkittävästi muuttunut vuosina 2021–2025.

Kuvio 12. Helsingiläisten 16- ja 17-vuotiaiden kotimaan- ja vieraskielisten oppivelvollisuuden suorittaminen 1.10.2025 tilanteen mukaan, prosenttia.*

* Lähde: Kaupunginkanslian opetushallinnon tilastopalvelusta kokoamat tiedot.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala seuraa niiden peruskoulun päättäneiden osuutta, jotka eivät ole elokuun loppuun mennessä aloittaneet peruskoulun jälkeisessä koulutuksessa. Koulutuksessa aloittamattomien määrää verrataan edellisyyksynä tehtyyn ennusteeseen perusopetuksen päättävien nuorten määrästä Helsingissä. Näin tarkasteltuna perusopetuksen jälkeisen koulutuksen ulkopuolella olevien osuus on vähentynyt viidestä prosentista yhteen prosenttiin verrattaessa vuosia 2019 ja 2025. Sen sijaan verrattaessa vuosia 2021 ja 2025, koulutuksen ulkopuolella olevien osuus on vähentynyt 0,8 prosenttiyksikköä.

Arvioinnissa tehdyn päätelmän mukaan merkittävin vähennys perusopetuksen jälkeisen koulutuksen ulkopuolella olevien 16-vuotiaiden osuudessa on tapahtunut vuosina 2019–2021, jolloin oppivelvollisuuden laajentamisen uudistusta valmisteltiin. Laajennetun oppivelvollisuuden astuttua voimaan vuonna 2021 osuus on pysynyt 1–2 prosentissa. Tuloksinassa tulee huomioida, että tilastot ennen ja jälkeen uudistuksen vuonna 2021 eivät ole täysin vertailukelpoisia.

Peruskoulun päättävien helsingiläisten osallistuminen lukio- tai ammatilliseen koulutukseen päättövuo- den syksynä on laskenut verrattaessa vuosia 2019 ja 2025.

Vuonna 2019 peruskoulun päättäneestä ikäluokasta 88 prosenttia jatkoi lukio- tai ammatilliseen koulutukseen päättövuo- denä. Vuonna 2025 osuus oli laskenut 79 prosenttiin. Samalla ajanjaksolla perusasteen ja toisen asteen nivelvaihekoulutuksiin osallistuminen näyttää yleistyneen. Syksyllä 2019 peruskoulun päättäneistä kuusi prosenttia jatkoi opintoja peruskoulun lisä- opetuksessa tai valmistavassa koulutuksessa. Syksyllä 2025 lähes joka viides 16-vuotias suoritti perusope- tusta tai opiskeli tutkintoon johtamattomassa koulu- tuksessa (kuvi- o 12). Tiedot eivät kuitenkaan ole täysin vertailukelpoisia, sillä tilastointia ja myös nivelvaihe- koulutuksia on uudistettu oppivelvollisuuden laajenta- misen myötä.

Vieraskielisillä oppivelvollisuuden suorittamattomuus on yleisempää ja siirtymä toiselle asteelle pidempi

Kotimaankielisten ja vieraskielisten välillä on eroja perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen siirtymisessä ja siihen osallistumisessa. Opetushallinnon tilaston mukaan vieraskielisistä 16-vuotiaista viisi prosenttia ja 17-vuotiaista kuusi prosenttia ei suorittanut oppivelvol- lisuutta lokakuussa 2025, kun kotimaankielisillä osuu- det olivat yksi prosentti ja kolme prosenttia. Vaikka

vieraskielisten oppivelvollisuutta suorittamattomien osuudessa on tapahtunut pientä laskua, erot näyttävät melko pysyvinä. Lisäksi vieraskielisten siirtymä perusasteelta toiselle asteelle on keskimäärin hitaampi kuin kotimaankielisillä. Vieraskielisistä 16-vuotiaista lähes kolmannes ja 17-vuotiaista joka kymmenes suoritti perusopetuksen oppimäärää lokakuussa 2025. Kotimaankielisistä 16-vuotiaista viisi prosenttia ja 17-vuotiaista prosentti suoritti perusopetuksen oppimäärää. Tutkintoon johtamattomassa koulutuksessa oli vieraskielisistä 16–17-vuotiaista 11–13 prosenttia, kun kotimaankielisillä ikätovereilla osuus oli 3–6 prosenttia (kuvio 12).

Oppivelvollisuuden valvonta tavoittaa lähes kaikki oppivelvolliset

Arviointihavaintojen perusteella suurin osa helsinkiläisistä oppivelvollisista jatkaa opintojaan toiselle asteelle, ja näin oli myös ennen uudistusta. Uudistuksen myötä koulutuksen piiriin saadaan kuitenkin kattavammin myös ne nuoret, joiden opinpolku päättyi aiemmin peruskouluun. Nivelvaiheen koulutusta on uudistettu, ja nuorten kiinnostumista perusopetuksen jälkeisiin opintoihin sekä opintojen etenemistä seurataan aiempaa systemaattisemmin. Ilman opiskelupaikkaa olevat tavoitetaan ja tarvittaessa heille osoitetaan opiskelupaikka.

Seurannasta ja tukitoimenpiteistä huolimatta osa oppivelvollisista ei kiinnity toisen asteen opintoihin. Vaikeudet kiinnittyä opintoihin koskevat erityisesti nivelvaiheen koulutuksia ja vieraskielisiä oppivelvollisia, joiden suomen tai ruotsin kielen taito ei ole riittävää. Arvioinnissa nousi esiin, että yhä useampi 16–17-vuotias joutuu täydentämään perusasteen opintojaan. Myös tutkintoon valmentavan koulutuksen kautta toisen asteen opintoihin siirtyminen on yleistynyt. Nivelvaiheen koulutuksiin osallistuminen on yleistynyt erityisesti vieraskielisillä oppivelvollisilla.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla on luotu seuranta-, valvonta- ja toimintaprosessit tilanteisiin, joissa opiskelijan opinnot eivät etene suunnitellusti. Toimialan oppivelvollisuuden valvonnan tehtävänä on selvittää niiden oppivelvollisten tilanne, jotka järjestelmätietojen mukaan ovat vailla opiskelupaikkaa. Helsingin oppivelvollisuustiimi puolestaan vastaa ilman opiskelupaikkaa olevien oppivelvollisten opintoihin ohjauksesta. Arviointihavaintojen perusteella oppivelvollisuuden valvontaprosessi on systemaattinen ja vastaa lainsäädännöllisiin vaatimuksiin. Lähes kaikki oppivelvolliset tavoitetaan oppivelvollisuuden valvonnan ja oppivelvollisuustiimin suorittaman seurannan avulla.

Toisen asteen koulutuksen aloituspaikkamäärää on nostettu

Arviointihavaintojen mukaan perusopetuksen päätävälle helsinkiläisille oppivelvollisille näyttää olevan

riittävästi toisen asteen opiskelupaikkoja kotikaupungissa. Vähintään 60 prosentille perusopetuksen päättävistä helsinkiläisnuorista on pyritty takaamaan aloituspaikka Helsingissä sijaitsevassa lukiossa vuosina 2022–2025. Vastaavasti vähintään 40 prosentille ikäluokasta on pyritty takaamaan aloituspaikka kaupungin järjestämässä ammatillisessa koulutuksessa ja TUVA-koulutuksessa. Osuutta on myös kasvatettu vuosina 2024–2025: lukiokoulutuksessa 62–63 prosenttiin ja ammatillisessa koulutuksessa 43–45 prosenttiin. Lisäksi ammatillisen koulutuksen ja TUVA-koulutuksen aloituspaikkamäärää oli mahdollista nostaa tarveharkintaisesti vuonna 2025, jotta kaikilla oppivelvollisilla ja alle 18-vuotiailla on mahdollisuus opiskelupaikkaan.

Opiskelijoiden tuen tarpeet ovat kasvaneet ja moninaistuneet

Arviointihavaintojen perusteella ohjauksen resurssit kaupungin lukio- ja ammatillisessa koulutuksessa eivät ole tarpeisiin nähden riittäviä lisätyistä resursseista huolimatta. Opiskelijoiden tuen tarpeet ovat kasvaneet ja perustaidot yleisesti heikentyneet. Osalla nuorista on puutteita opetuskielen hallinnassa ja opiskelumotivaatiossa. Oppilaitosten välillä on kuitenkin eroja, sillä osa oppilaitoksista ja aloista on suositumpia. Näissä oppilaitoksissa opiskelijat ovat lähtökohtaisesti motivoituneempia ja ongelmat näyttävät erilaisina kuin sellaisissa oppilaitoksissa, joihin opiskelijat kokevat joutuneensa. Arvioinnissa nousi myös esiin, että sairaalaopetus on lakisäateistä vain perusopetuksessa, eikä sairaalakoulua toistaiseksi järjestetä Helsingissä toisella asteella. Käytännössä tämä tarkoittaa, että sairaalahoidossa olevan, toista astetta käyvän nuoren oppivelvollisuus joudutaan keskeyttämään hoidon ajaksi.

Oppilaitoksissa yhteistyö huoltajien kanssa koetaan pääosin toimivaksi. Vieraskielisten perheiden kanssa työskennellessä kuitenkin korostuu tarve yksilölliselle työlle, mikä vaatii enemmän henkilöstöresursseja. Arvioinnissa haastatellut kokivat oppimateriaalien maksuttomuuden hyväksi uudistukseksi, joka on vähentänyt perheiden taloudellista taakkaa. Maksuttomuus on kuitenkin lisännyt oppilaitosten hallinnollista työtä.

Arviointihavaintojen mukaan perusopetuksen ja toisen asteen välistä pedagogisten tietojen siirtoa on kehitetty. Tietojen siirrossa on kuitenkin esiintynyt sisällöllisiä puutteita, viiveitä tietojen hyödyntämisessä sekä epäkohtia järjestelmien toimivuudessa. Tiedonsiirto-ongelmat korostuvat opiskelijan siirtyessä yksityisestä oppilaitoksesta tai ulkopaikkakunnalta kaupungin oppilaitokseen. Lisäksi opiskeluhuollollisen tiedon siirtymisessä on havaittu epäkohtia, jotka tekevät opiskelijoiden tilanteen kokonaisvaltaisesta seuraamisesta toisinaan haastavaa.

Toisen asteen opiskelijoiden mielen hyvinvointi ja tuen saanti ovat parantuneet

Arviointihavaintojen perusteella toisen asteen koulutuksen vaikuttavuus on parantunut. Oppivelvollisuuden laajentumisen vaikutusta kehitykseen on kuitenkin vaikea arvioida ja erottaa muista tekijöistä. Koulu-terveyskyselyn perusteella toisen asteen opiskelijoiden tuen saannissa ja mielen hyvinvoinnissa havaittiin myönteistä kehitystä vuosina 2021–2025 erityisesti lukiolaisilla. Kokemus yksinäisyydestä on lähes puolittunut sekä lukiolaisilla että ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla, mutta koronapandemian hiipuminen selittää myönteistä kehitystä. Opiskelijoista 80–90 prosenttia koki saavansa tukea luokanvalvojalta, opinto-ohjaajalta ja erityisopettajalta. Lukion läpäisyaste on myös hieman parantunut.

Johtopäätökset

Oppivelvollisuuden laajentumisen tavoitteet ovat pääosin toteutuneet. Oppivelvollisten hakeutumisessa ja pääsyssä toisen asteen koulutukseen on tapahtunut parannusta. Myös oppivelvollisuuden valvontaa ja seurantaa on parannettu. Oppivelvollisten ohjausta ja toisen asteen koulutukseen kiinnittymistä sekä toisen asteen koulutuksen vaikuttavuutta on pääosin edistetty.

Valtaosa helsinkiläisistä oppivelvollisista jatkaa opintojaan toiselle asteelle, ja näin oli myös ennen uudistusta. Kotimaankielisten ja vieraskielisten välillä on eroja perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen siirtymisessä ja siihen osallistumisessa. Vieraskielisillä oppivelvollisuuden suorittamattomuus on yleisempää ja siirtymä toiselle asteelle pidempi. Lisäksi opintoihin kiinnittyminen on heikompaa sellaisilla vieraskielisillä oppivelvollisilla, joiden suomen tai ruotsin kielen taito ei ole riittävä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan seurannan mukaan peruskoulun jälkeisen koulutuksen ulkopuolella olevien osuus on laskenut verrattaessa vuosia 2019 ja 2021. Oppivelvollisuutta suorittamattomien osuudessa ei kuitenkaan ole tapahtunut merkittäviä muutoksia vuosina 2021–2025 oppivelvollisuuden laajentumisen astuttua voimaan. Peruskoulun päättävien helsinkiläisten osallistuminen lukio- tai ammatilliseen koulutukseen päättövuoden syksynä on laskenut verrattaessa vuosia 2019 ja 2025. Samalla ajanjaksolla näyttää nivelvaihekoulutuksiin osallistuvien osuus

nousseen, mutta tilastotiedot ennen ja jälkeen uudistuksen eivät ole vertailukelpoisia, ja koulutuksia on uudistettu.

Perusopetuksen päättävälle helsinkiläisnuorille on riittävästi opiskelupaikkoja kotikaupungissa. Uudistuksen myötä lähes kaikki oppivelvolliset tavoitetaan systemaattisella seurannalla. Poissaoloja seurataan aiempaa tarkemmin, ja nivelvaiheen koulutusta on uudistettu. Oppivelvollisten ohjausta ja tukea on vahvistettu, mutta niitä ei koeta riittäviksi kaupungin oppilaitoksissa, sillä opiskelijoiden tuen tarpeet ovat kasvaneet. Lisäksi sairaalakoulua järjestetään toistaiseksi vain perusopetusikäisille Helsingissä.

Toisen asteen opiskelijoiden tuen saanti ja mielen hyvinvointi ovat kehittyneet myönteisesti vuosina 2021–2025, erityisesti lukiolaisilla. Oppivelvollisuuden laajentumisen vaikutusta kehitykseen on kuitenkin vaikea arvioida, koska muutkin tekijät vaikuttavat. Perusopetuksen ja toisen asteen välistä pedagogisten tietojen siirtoa on kehitetty, mutta puutteita esiintyy etenkin vielä opiskelijan siirtyessä yksityisestä oppilaitoksesta tai ulkopaikkakunnalta kaupungin oppilaitokseen. Lisäksi opiskeluhuollollisen tiedon siirtymisessä on havaittu epäkohtia, jotka toisinaan vaikeuttavat opiskelijoiden kokonaisvaltaista seuraamista.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tulee

- ▶ vahvistaa ohjausta ja tukea perusopetuksen jälkeisiin opintoihin kiinnittymiseksi erityisesti niille oppivelvollisille, joiden osallistuminen koulutukseen on keskimääräistä heikompaa.
- ▶ varmistaa oppivelvollisten pedagogisten ja opiskeluhuollollisten tietojen siirtyminen perusasteen ja toisen asteen välillä.
- ▶ selvittää, onko sairaalakoulun järjestämiselle tarvetta toisella asteella.
- ▶ kehittää suomen ja ruotsin kieltenopetusta siten, että oppivelvollisten valmiudet riittävät toisen asteen opintojen suorittamiseen.

Taide ja kulttuuri ovat hyvän elämän mahdollistaja

Kulttuuripalvelujen strategisten tavoitteiden toteutuminen

Onko kulttuuripalvelukokonaisuudessa toteutettu kaupunkistrategiassa olevia kulttuuripalveluita koskevia tavoitteita?

Pääosin kyllä, mutta kaikkia tavoitteita ei ole voitu täysin toteuttaa kulttuuripalveluiden luonteen tai sijainnin vuoksi.

Arvioinnin pääkysymys:

Ovatko kulttuuripalvelut toteuttaneet Helsingin kaupunkistrategiassa 2021–2025 niille asetettuja tavoitteita?

Osakysymykset:

1. Onko kulttuuripalvelujen saatavuus parantunut eri puolilla Helsinkiä?
2. Onko Helsingin kulttuurielämää monipuolistettu ja vahvistettu?
3. Onko Helsinkiä kehitetty tapahtumien ja kulttuurielämysten kaupunkina?

Tavoitteena oli arvioida kaupunkistrategiassa 2021–2025 mainittujen kulttuuripalveluihin liittyvien tavoitteiden toteutumista. Lisäksi käyntikertoihin perustuen selvitettiin vetovoimaisuuden kehittymistä strategiakauden aikana kulttuuripalvelukokonaisuudessa, johon kuuluvat kaupungin museo, kaupungin orkesteri, kulttuurikeskukset sekä kulttuurin edistäminen -palvelu.

Arviointi perustui seuraavien kaupunkistrategian tavoitteiden toteutumisen tarkasteluun:

- ▶ Taiteen saatavuutta ja kulttuurialan ammattilaisten työskentelymahdollisuuksia parannetaan erityisesti myös kantakaupungin ulkopuolella.
- ▶ Eteläsatamasta, Makasiinirannasta, Itäkeskuksesta ja Suvilahdesta kehitetään elämyksellisiä keskuksia, joissa kulttuuri ja vapaa-aika ovat vahvasti läsnä.

- ▶ Kulttuuripalveluiden tarjonnan on mukauduttava kaupungin kasvun mukana, tarjoten palveluita monipuolisesti eri puolilla kaupunkia.
- ▶ Kulttuuriavustusten kehittämistä jatketaan.
- ▶ Helsingin asemaa vahvistetaan kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävien taidelaitosten kotipaikkana.
- ▶ Helsingin kulttuurielämän laajentumista ja muuttamista yhä kiinnostavammaksi ja monipuolisemmaksi tavoitellaan.
- ▶ Tilojen ja alueiden käyttöä tapahtumiin helpotetaan ja sääntelyä kevennetään.
- ▶ Helsinki parantaa kilpailuasemaansa muun muassa kulttuurin suur tapahtumien isäntäkaupunkina.
- ▶ Tapahtumien edellytyksiä sekä kulttuurin ja taiteen näkymistä ja kuulumista keskustassa edistetään.
- ▶ Helsingin yöelämän ja yötalouden kehittämistä jatketaan.

Arvioinnin aineiston muodostivat haastattelut jokaiselle kulttuuripalvelukokonaisuuden palvelulle, kirjalliset tiedustelut sekä tilastot käyntimääristä ja asiakaspalautteista. Tietoja saatiin myös tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan arviointikäynnillä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalle. Aineisto koottiin pääosin syksyllä 2025.

Kulttuuripalvelujen saatavuus eri puolilla Helsinkiä on parantunut osittain

Yhtenä taiteen saatavuuden ja kulttuurialan ammattilaisten työskentelymahdollisuuksien parantamisen keskeisimmistä keinoista pidetään kulttuuriavustusten myöntämistä. Lisäksi kulttuurikeskukset ovat rakenteellisesti sijoittuneet eri puolille Helsinkiä, mikä tukee kulttuuripalvelujen alueellista saatavuutta. Taiteen ja kulttuurin tilojen väliaikaiskäyttöä on lisätty yhteistyössä kaupunkiympäristön toimialan kanssa. Tällä on pyritty parantamaan taiteen saatavuutta ja kulttuurialan ammattilaisten työskentelymahdollisuuksia

kantakaupungin ulkopuolella. Kaupunkiympäristön toimialan tilat-palvelu on ostanut edelleenvuokraus-palvelua omasta käytöstä poistuville toimitiloille. Purkua tai uutta käyttöä odottavia rakennuksia tai toimitiloja on väliaikaisesti hyödynnetty myös kulttuuritoiminnassa.

Kaupunginmuseossa ei ole toimintatavasta ja toimi-paikkojen sijainnista johtuen ollut roolia taiteen saatavuuden ja kulttuurialan ammattilaisten työskentelymahdollisuuksien parantamisessa kantakaupungin ulkopuolella. Kaupunginorkesteri on osaltaan edistänyt taiteen saatavuuden tavoitetta verkkoesitysten sekä yhdessä Helsingin kaupunginkirjaston kanssa järjestettyjen kamarimusiikkikiertueiden kautta. Muissa palveluissa tavoitetta on pystytty toteuttamaan vielä monipuolisemmin. Esimerkiksi kulttuurin edistäminen -palvelussa on myönnetty avustuksia kantakaupungin ulkopuolella toimiville toimijoille ja kulttuurikeskuk-sissa, joiden ohjelmistot toteutetaan yhteistyössä kulttuuritoimijoiden kanssa.

Kulttuuripalveluista millään yksittäisellä palvelulla ei strategiakauden 2021–2025 aikana ollut suurta roolia Eteläsataman, Makasiinirannan, Itäkeskuksen ja Suvi-lahden kehittämisessä. Kulttuuripalveluissa on tehty asiantuntijatyötä alueiden kehittämiseksi. Kehittämis-työ ei kuitenkaan vielä suoraan näy kaupunkilaisille tuotettavina palveluina.

Kulttuuripalvelukokonaisuuden kaikki neljä palvelua ovat jollain tapaa mukauttaneet tarjontaansa ja tarjon-neet palveluita monipuolisesti eri puolilla kaupunkia, toiset enemmän ja toiset vähemmän. Kaupungin-museo ja kaupunginorkesteri toimivat pääosin kes-kusta-alueella, mutta ovat täydentäneet toimintaansa myös muualla kaupungissa esimerkiksi yhteistyössä kulttuurikeskusten kanssa. Selkeimmin kulttuuri-palvelujen vaikutus kulttuuritarjonnan alueelliseen laajentumiseen on näkynyt kulttuurin edistäminen -palvelussa, kun Helsingin malli -kehittämisavustuk-sia ja alueellisen harrastamisen erillisavustuksia on kohdennettu kantakaupungin ulkopuolelle. Kulttuuri-keskukset sijaitsevat ja toimivat jo lähtökohtaisesti eri puolilla kaupunkia, mutta ne ovat myös laajenta-neet toimintaansa kaupunkiuudistusalueilla toteut-taen yhdessä taiteilijoiden ja asukkaiden kanssa tapahtumasarjoja, festivaaleja, konsertteja ja muita kaupunkitapahtumia.

Helsingin kulttuurielämän monipuolisuus on vahvistunut

Kulttuuripalveluissa on strategiakaudella toteu-tettu useita toimenpiteitä Helsingin kulttuuri-elämän monipuolistamiseksi ja vahvistamiseksi.

Kulttuuripalvelukokonaisuudessa oli ryhdytty kaikkiin tarkastuslautakunnan vuonna 2023 antamien suositus-ten mukaisiin toimenpiteisiin, eli kulttuuriavustusten kehittämistä on jatkettu strategian mukaisesti. Tar-kastuslautakunta suositteli esimerkiksi tavoitteiden määrittelyä uusien toimijoiden ja taiteenlajien nostami-seksi kaupungin tuen piiriin siten, että tuen kohdentu-mista uusille toimijoille voidaan seurata.

Strategiakauden 2021–2025 aikana näkyvimpiä ja merkittävimpiä toimia Helsingin aseman vahvista-miseksi kansallisesti ja kansainvälisesti merkittä-vien taidelaitosten kotipaikkana ovat olleet Tanssin talon avaaminen, Arkkitehtuuri- ja designmuseon eli AD-museon perustaminen sekä kulttuurikeskus Stoan laajennushankkeen käynnistäminen. Tanssin talo ei ole Helsingin kaupungin omistuksessa, mutta AD-museota varten perustetusta kiinteistöyhtiöstä Helsingin kau-punki omistaa puolet. Kaupunki on kuitenkin ollut yksi molempien hankkeiden merkittävistä rahoittajista. Myös suurin osa Tanssin talon ohjelmistosta tuotetaan hankerahoituksella, ja Helsingin kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan kulttuuri- ja kirjastojoasto myöntääkin Tanssin talo säätiö sr:lle vuosittain taide- ja kulttuuri-avustusten toiminta-avustuksia. Lisäksi HAM Helsingin taidemuseo – joka ennen säätiöittämistään vuonna 2023 oli osa kulttuurin ja vapaa-ajan toimialaa – toteutti tavoitetta esimerkiksi järjestämällä kahdesti strategia-kaudella Helsinki Biennaalin.

Strategiakauden 2021–2025 aikana kulttuuripalveluissa myös toteutettiin aktiivisesti kansainvälisiä tapahtumia tai yhteistöitä. Näiden ansiosta Helsingin asema kan-sainvälisesti merkittävien taidelaitosten kotipaikkana on vahvistunut. Pääkaupunkina Helsingillä on myös vahva asema kansallisesti merkittävien taidelaitosten sijaintipaikkana, ja tätä on vahvistettu esimerkiksi myöntämällä laitosavustuksia Helsingissä toimiville taide- ja kulttuurilaitoksille.

Myönnettyjen kulttuuriavustusten määrän kasvattami-nen strategiakauden 2021–2025 aikana on luonut edel-lytyksiä kulttuurielämän monipuolistumiselle ja uusien sisältöjen syntymiselle. Kulttuuripalveluissa kulttuuri-avustukset ovat merkittävin tapa vahvistaa ja muuttaa Helsingin kulttuurielämää yhä kiinnostavammaksi ja monipuolisemmaksi. Koronapalautumisen kokonaisuus ja sen myötä jaetut avustukset ovat myös edesautta-neet tavoitteen toteuttamista. Lisäksi kulttuuripalvelut ovat lisänneet kulttuuritarjonnan kiinnostavuutta ja monipuolisuutta uudistamalla toimipisteitään ja ohjel-mistojaan. Esimerkkejä tästä ovat kaupunginmuseon näyttely- ja museouudistukset, kaupunginorkesterin monipuolinen ja vaihtuva ohjelmisto sekä Annantalon, Caisan ja kulttuurikeskusten tekemät sisällölliset ja kohderyhmiä laajentavat uudistukset.

Helsingin asema tapahtumien ja kulttuurielämysten pääkaupunkina on vahvistunut osittain

Helsingin kehittäminen tapahtumien ja kulttuurielämysten kaupunkina on strategiakaudella 2021–2025 perustunut pääosin yhteistyöhön kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan, kaupunginkanslian ja kaupunkiympäristön toimialan välillä. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala on osallistunut kehittämiseen muun muassa tilojen tapahtumakäyttöä koskevassa yhteistyössä kaupunkiympäristön toimialan kanssa. Tilojen väliaikaiskäytön helpottamiseksi on perustettu yhteinen asiantuntija-tehtävä elokuussa 2024, mutta tilojen käytön helpottaminen tapahtumia varten on vielä kesken. Uuden yhteistyömallin avulla on kuitenkin onnistuttu vahvistamaan tilojen vuokraukseen liittyvien tarpeiden, haasteiden ja odotusten tunnistamista aiempaa vahvemmassa vuoropuhelussa taiteen ja kulttuurin kentän toimijoiden kanssa. Lisäksi on onnistuttu kokeilemaan ja vakiinnuttamaan joitakin toimintatapoja tilojen väliaikaiskäytön edistämiseksi. Esimerkkejä tilojen väliaikaiskäytöstä ovat Kulttuuritila Merirasti, joka on Meri-Rastilan entinen kappeli, sekä Vuosaaren tilajakamo, joka on entinen lukio.

Kulttuuripalveluista kaupunginorkesterilla ei ole ollut roolia tilojen tapahtumakäytön helpottamisessa tai edistämässä. Myöskään kulttuurin edistäminen -palvelu ei ole toiminut toteuttavana tahona tilojen ja alueiden käytön helpottamisessa tapahtumiin, mutta palvelu on vuokrannut omia tilojaan tapahtumakäyttöön Helsingin kaupungin tilavarauspalvelu Varaamon kautta. Kaupunginmuseumo ja kulttuurikeskukset ovat onnistuneet edistämään tilojen ja alueiden tapahtumakäytön tavoitetta omissa toiminnoissaan. Kulttuurikeskusten tilat toimivat jatkuvasti tapahtuma- ja esityskäytössä, ja kaupunginmuseumo on vuokrannut tilojaan tapahtumakäyttöön sekä ollut mukana alueiden kehittämisessä esimerkiksi torien kehittämisen visiotyöllä.

Helsingin kilpailuasetelman parantaminen muun muassa kulttuurin suur tapahtumien isäntäkaupunkina oli yksi kaupunkistrategian tavoitteista. Kulttuuripalvelukokonaisuus toteutti tätä yhteistyössä kaupunginkanslian viestintä- ja elinkeino-osaston kanssa. Esimerkkinä tästä on Helsingin matkailun ja tapahtumien toimintaohjelma 2022–2026, jota kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala on ollut omalta osaltaan valmistelussa. Lisäksi Helsingin kansainvälisen profiloitumisen tavoitteita on toteutettu isännöimällä kansainvälisen World Cities Culture Summit 2022 -huippukokousta, mikä on vahvistanut Helsingin kansainvälistä näkyvyyttä ja profiilia kulttuurikaupunkina.

Strategiakauden 2021–2025 aikana kaikki kulttuuripalvelukokonaisuuden palvelut ovat parantaneet tapahtumien edellytyksiä sekä lisänneet kulttuurin ja taiteen näkymistä ja kuulumista keskustassa. Kaikilla palveluilla on myös toimipisteitä keskustassa, joten

tavoitteen toteutus on ollut helppoa. Vaikka kulttuuripalveluissa on edistetty monia strategiassa mainittuja tavoitteita, minkään kulttuuripalvelukokonaisuuden palvelun toiminnassa ei strategiakaudella näkynyt yöelämän ja yötalouden kehittäminen. Kaupunginkanslian mukaan erillistä yöluotsin roolia tai vastaavaa tahoja ei enää ole, vaan kehittämistä tulisi tehdä osana kaupungin eri toimintoja.

Käyntimäärät kulttuuripalveluissa ovat kasvaneet

Arvioinnissa selvitettiin myös käyntimäärien kehitys strategiakauden aikana kulttuuripalvelukokonaisuudessa. Kaikkien palvelujen osalta käyntimäärät ovat kasvaneet selkeästi koronavuosien jälkeen. Etenkin kaupunginmuseumo ja kaupunginorkesteri ovat päässeet strategiakauden lopussa joko yli koronaa edeltäneen käyntimäärien tason tai lähelle sitä. Kulttuurin edistäminen -palvelusta ja kulttuurikeskuksista ei saatu vertailukelpoisia käyntimäärätietoja koronaa edeltävältä ajalta laskentatapojen muututtua, mutta muutoin käyntimääriä tarkastellessa ovat nekin kasvaneet selkeästi koronavuosien jälkeen.

Johtopäätökset

Helsingin kulttuuripalvelut, eli kaupunginmuseumo, kaupunginorkesteri, kulttuurikeskukset sekä kulttuurin edistäminen -palvelu, ovat toteuttaneet lähes kaikkia palvelulle kaupunkistrategiassa 2021–2025 asetettuja tavoitteita. Osaa tavoitteista ei ole voitu toteuttaa kaikissa kulttuuripalvelukokonaisuuden palveluissa niiden luonteesta ja sijainnista johtuen, ja osaa tavoitteista on toteutettu yhteistyössä esimerkiksi kaupunkiympäristön toimialan tai kaupunginkanslian kanssa.

Kulttuuripalvelut ovat strategiakaudella mukauttaneet tarjontaansa ja vieneet toimintaa eri puolille Helsinkiä, mutta toimenpiteiden laajuus ja vaikuttavuus ovat vaihdelleet palveluittain. Osa palveluista sijaitsee keskustassa, joten toimintaa muualla kaupungissa on toteutettu lähinnä yhteistyönä. Osa palveluista on myös onnistunut toteuttamaan tavoitetta taiteen saatavuuden ja kulttuurialan ammattilaisten työskentelymahdollisuuksien parantamisesta kantakaupungin ulkopuolella. Tilojen väliaikaiskäytön lisäämisen tavoitetta on toteutettu kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan sekä kaupunkiympäristön toimialan yhteistyönä. Yhteistyötä on tehty myös Eteläsataman, Makasiinirannan, Itäkeskuksen ja Suvilahden kehittämisessä elämykselliseksi keskuksiksi. Toistaiseksi kulttuuripalvelujen rooli näillä alueilla on kuitenkin painottunut asiantuntijatyöhön, eikä työ vielä näy suoraan kaupunkilaisille tuotettavina palveluina.

Tavoitteita kulttuuriavustusten kehittämisen jatkamisesta, Helsingin aseman vahvistamisesta kansallisesti ja kansainvälisesti merkittävien taidelaitosten kotipaikkana sekä Helsingin kulttuurielämän laajentamista ja muuttamista yhä kiinnostavammaksi ja

monipuolisemmaksi on kulttuuripalvelukokonaisuudessa toteutettu strategiakaudella monipuolisesti eri palveluissa. Tavoitteiden edistämiseksi on tehty esimerkiksi merkittäviä investointeja suuriin taidelaitoksiin sekä toteutettu kansainvälisiä tapahtumia ja yhteistöitä.

Helsingin kehittäminen tapahtumien ja kulttuurielämysten kaupunkina on strategiakaudella perustunut pääosin yhteistyöhön, erityisesti kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan, kaupunginkanslian ja kaupunkiympäristön toimialan välillä. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala on osallistunut kehittämiseen muun muassa tilojen tapahtumakäyttöä koskevassa yhteistyössä kaupunkiympäristön toimialan kanssa. Tilojen väliaikaiskäytön helpottamiseksi on perustettu yhteinen asiantuntija-tehtävä, mutta toistaiseksi tilojen käytön helpottaminen tapahtumakäyttöön on edelleen kesken. Tapahtumien edellytyksiä sekä kulttuurin ja taiteen näkyvyyttä ja kuuluvuutta keskustassa on parannettu.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kulttuuripalvelukokonaisuuden tulee

- ▶ jatkaa tilojen väliaikaiskäytön kehittämistä helpottaakseen tilojen ja alueiden käyttöä tapahtumiin.
- ▶ jatkaa kulttuuritarjonnan saatavuuden parantamista myös kantakaupungin ulkopuolella.

Yhdenvertainen ja kansainvälinen Helsinki

Koululaisten iltapäivätoiminta ja Harrastamisen Suomen malli

Edistetäänkö lasten ja nuorten harrastus- ja vapaa-ajan toimintaa kaupungin tavoitteiden mukaisesti?

Lasten ja nuorten harrastus- ja vapaa-ajan toimintaa on edistetty ja hyvinvointia vahvistettu, mutta kaikkia perheitä ei tavoiteta.

Arvioinnin pääkysymys:

Onko lasten ja nuorten harrastus- ja vapaa-ajan toimintaa edistetty kaupungin tavoitteiden mukaisesti?

Osakysymykset:

1. Onko iltapäivätoiminnan osallistumisen edellytyksiä edistetty?
2. Onko Harrastamisen Suomen mallin osallistumisen edellytyksiä edistetty?
3. Onko lasten ja nuorten hyvinvointia vahvistettu vapaa-ajan toiminnalla?

Kaupunkistrategiassa 2021–2025 todetaan Helsingin harjoittavan myönteistä erityiskohtelua ja torjuvan eriytymistä muun muassa vapaa-ajan toiminnalla. Helsinki järjestää maksutonta harrastustoimintaa kaikissa peruskouluissa, jotta jokaisella lapsella olisi mahdollisuus harrastukseen. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala toteuttaa segregaaion vähentämiseen tähtäviä toimia nostamalla iltapäivätoiminnan osallistumisastetta. Kaupunkistrategian 2025–2029 mukaan Harrastamisen Suomen mallin käyttöä jatketaan.

Keskeisimpinä arviointiaineistoina hyödynnettiin haastatteluita ja tiedusteluita kasvatuksen ja koulutuksen toimialan sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan asiantuntijoille, tilastoja, asiakaspalautteita sekä asiakirjatietoja. Lisäksi hyödynnettiin tietoja, jotka saatiin

tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle tekemällä arviointikäynnillä. Aineisto koottiin pääosin syksyn 2025 aikana.

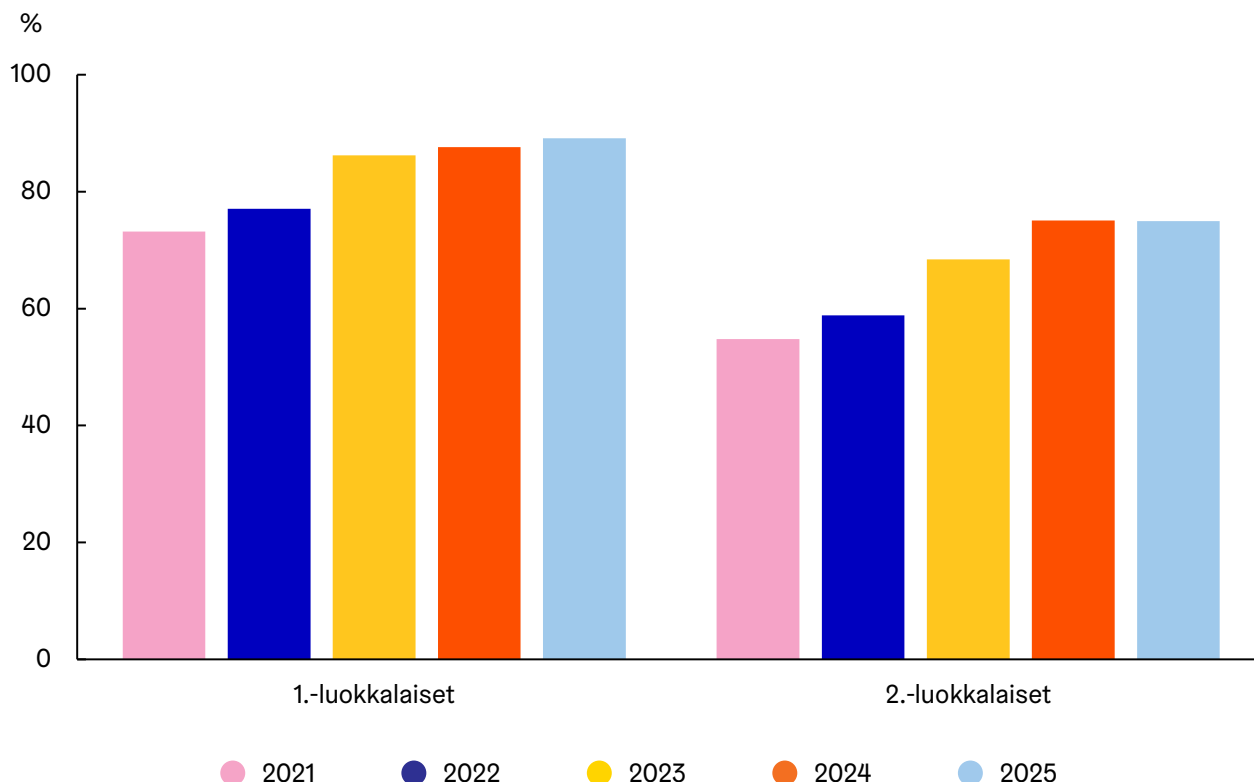
Koululaisten iltapäivätoiminta ja Harrastamisen Suomen malli Helsingissä

Koululaisten iltapäivätoiminta on koulupäivän jälkeen järjestettävää valvottua ja ohjattua lasten vapaa-ajan toimintaa 1.–2.-luokkalaisille ja 3.–9.-luokkalaisille oppilaille, joilla on oppimisen tukea koskeva päätös. Helsingin kaupunki järjestää iltapäivätoimintaa omana toimintana kouluissa ja leikkipuistoissa sekä myöntämällä avustusta palveluntuottajille, kuten järjestöille, seurakunnille ja yhdistyksille. Kaikkiaan iltapäivätoimintaa järjestetään 245 paikassa Helsingissä. Iltapäivätoimintaan haetaan keväisin ja toiminta on maksullista. Asiakasmaksuihin voi hakea maksuhuojennusta.

Leikkipuistoissa järjestettävä koululaisten iltapäivätoiminta oli aikaisemmin varhaiskasvatuslain mukaista toimintaa. Vuodesta 2024 alkaen kaikissa leikkipuistoissa on toteutettu perusopetuslain mukaista iltapäivätoimintaa. Muutoksen tavoitteena oli varmistaa iltapäivätoiminnan riittävyys koko kaupungissa ja yhdenmukaistaa käytäntöjä.

Harrastamisen Suomen malli on valtakunnallinen toimintamalli, jolla tarjotaan maksuttomia harrastuksia koulupäivän yhteydessä. Toiminta käynnistyi tammikuussa 2021. Helsingissä toimintaa järjestetään 3.–9.-luokkalaisille kaikissa peruskouluissa ja tarjolla on yli 30 erilaista harrastusta koulujen tiloissa tai lähiympäristössä. Harrastukset hankitaan Helsingissä ostopalveluna harrastustoimijoilta, kuten seuroilta, järjestöiltä ja yrityksiltä. Toimintamallin rahoitus muodostuu vuosittain anottavasta valtionavustuksesta ja kunnan omarahoitusosuudesta. Valtionavustus kattaa enintään 70 prosenttia kokonaiskustannuksista. Vuosina 2024–2025 kokonaiskustannukset Helsingissä ovat olleet noin 1,6 miljoonaa euroa, ja kaupungin omarahoitus on ollut 730 000 euroa.

Kuvio 13. Helsingiläisten 1.- ja 2.-luokkalaisten osallistuminen perusopetuksen iltapäivätoimintaan vuosina 2021–2025, prosenttia.*

* Lähde: Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala.

Iltapäivätoimintaan osallistuu lähes 90 prosenttia 1.-luokkalaisista ja 75 prosenttia 2.-luokkalaisista

Arviointihavaintojen mukaan perusopetuksen iltapäivätoiminnan asiakasmäärä ja osallistuminen toimintaan ovat kasvaneet ajanjaksolla 2021–2025. Kun vuonna 2021 yhteensä noin 8 500 oppilasta 1.–2.-luokkalaisista ja erityisen tuen oppilasta 3.–9.-luokkalaisista osallistui perusopetuksen iltapäivätoimintaan, oli osallistujamäärä noussut noin 10 700 oppilaaseen vuonna 2025. Iltapäivätoimintaan osallistui vuonna 2025 lähes 90 prosenttia 1.-luokkalaisista ja 75 prosenttia 2.-luokkalaisista (kuvio 13).

Asiakasmäärän kasvu vuosina 2021–2023 selittyy arviointihavaintojen mukaan pääosin sillä, että leikkiopuistot siirtyivät järjestämään perusopetuslain mukaista iltapäivätoimintaa vuodesta 2023 lähtien. Tarkasteltaessa vuosittaisia asiakasmääriä ilman leikkiopuistotoimintaa, ei perusopetuslain mukaisissa iltapäivätoiminnan asiakasmäärissä ole tapahtunut juurikaan muutosta vuosina 2021–2025. Iltapäivätoiminnan osallistumisasteessa on havaittavissa maltillista kasvua verrattuna vuosia 2023 ja 2025.

Arviointihavaintojen mukaan iltapäivätoimintaan osallistumisessa on eroja ikäryhmien ja alueiden välillä.

Ensimmäisen luokan oppilaita osallistuu toimintaan enemmän kuin toisen vuosiluokan oppilaita kaikissa kaupungin suurpiireissä. Ensimmäisen luokan oppilaiden osallistumisaste on ollut vuosittain yli 80 prosenttia eteläisen ja pohjoisen alueilla ja ruotsinkielisissä kouluissa yli 97 prosenttia. Koillisella ja itäisellä alueella molempien luokka-asteiden oppilaita osallistuu toimintaan vähemmän kuin kaupungissa keskimäärin. Alueiden väliset erot myös voimistuvat siirryttäessä toiselle luokalle. Esimerkiksi vuonna 2025 itäisen alueen osallistumisaste eroaa ruotsinkielisestä alueesta 1.-luokkalaisilla 21 prosenttiyksikköä ja 2.-luokkalaisilla 34 prosenttiyksikköä.

Kaikkia perheitä ei tavoiteta viestinnästä ja palveluohjauksesta huolimatta

Arvioinnissa havaittiin, että kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on kehittänyt iltapäivätoimintaan hakeutumista, viestintää ja palveluohjausta. Vuodesta 2024 alkaen hakulomakkeen on voinut täyttää koulujen viestintä- ja tietojärjestelmä Wilmassa paperisen ja sähköisen lomakkeen ohella. Toimialan internetsivuilla kerrotaan toiminnasta ja hakeutumisesta kuudella eri kielellä. Huoltajille toiminnasta kerrotaan koulujen, esiopetuksen ja leikkiopuistojen tiedotuksella, koulun aloittavien oppaassa, koulujen tilaisuuksissa ja media-tiedotteella. Palveluohjausta on vahvistettu alueellisella

yhteistyöllä ja lisäämällä yhteistyötahojen, kuten esiopetuksen, koulujen ja leikkipuistojen, tietämystä iltapäivätoiminnasta.

Arvioinnissa nousi esiin, että monipuolisesta viestinnästä huolimatta kaikkia huoltajia ei tavoiteta. Lapsen iltapäivätoimintaan osallistumista on havaittu vähentävän huoltajan puutteellinen kielitaito tai jos huoltaja ei ole työelämässä. Tieto asiakasmaksuun saatavilla olevasta maksuhojennuksesta ei myöskään tavoita kaikkia, mikä saattaa vaikuttaa osallistumiseen. Hakuajan ulkopuolella tulevien hakemusten määrä on vuosien saatossa kasvanut, ja tämä on lisännyt ennakoinnattomuutta toiminnan järjestämisessä. Riittävien ohjaajaresurssien ja sopivien tilojen lisäksi osalla lapsista on tuen tarpeita, jotka on huomioitava toimintaa suunniteltaessa ja lisäpaikkoja järjestäessä.

Harrastamisen Suomen mallin harrastuskerrat ovat lähes kaksinkertaistuneet

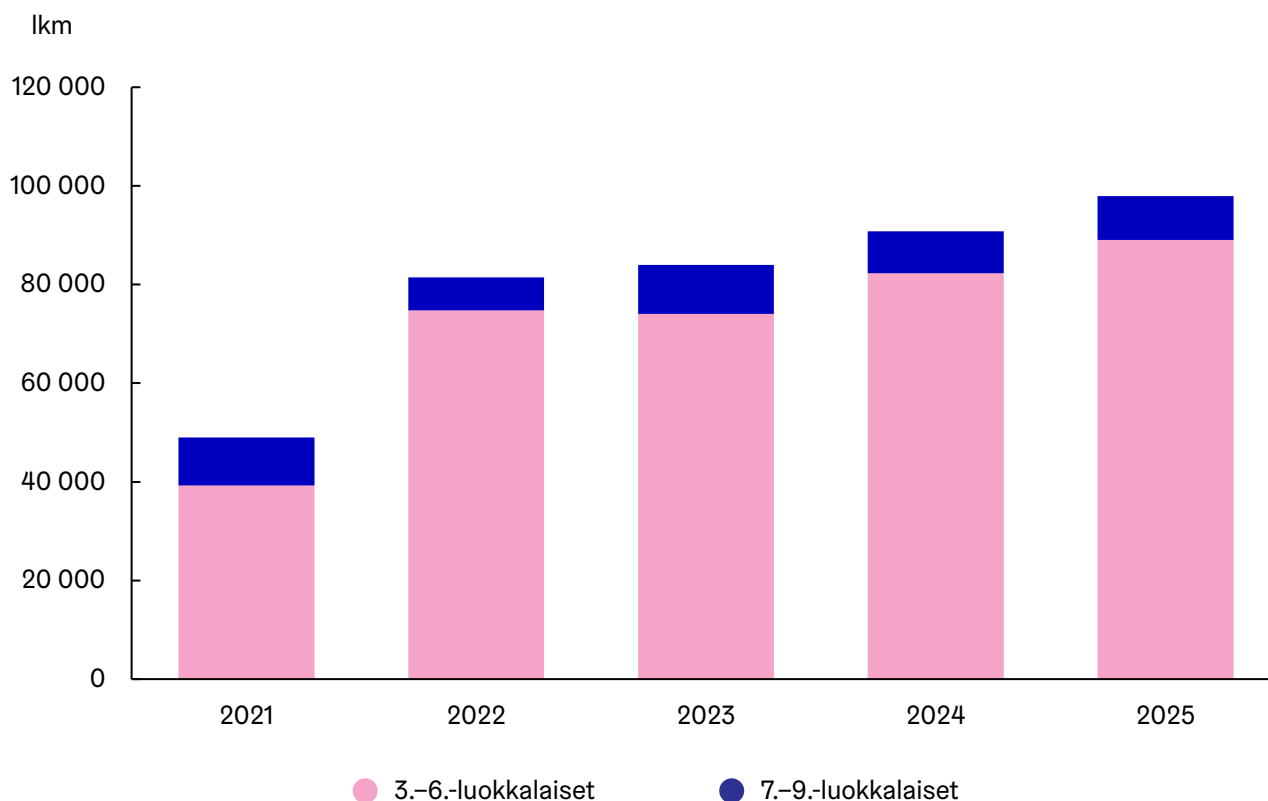
Harrastamisen Suomen mallin harrastuksien käyntikerrat Helsingissä ovat lähes kaksinkertaistuneet vuosina 2021–2025 (kuvio 14). Vuonna 2025 käyntikertoja kertyi lähes 100 000. Harrastuskertojen kasvu selittyy pitkälti alakoululaisten käyntikertojen merkittäväällä lisääntymisellä. Yläkoululaisten käyntikerrat ovat

pysyneet lähes samalla tasolla. Helsingissä kokoontui vuonna 2025 viikoittain noin 400 Harrastamisen Suomen mallin harrastusryhmää. Toiminnalla tavoitetaan arviolta kolmasosa 3.–9.-luokkalaisista.

Arviointihavaintojen mukaan palvelusta vastaavat kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimiala ovat kehittäneet harrastustoimintaan hakeutumista sujuvammaksi ja saavutettavammaksi. Myös viestintää on kehitetty. Kouluille on esimerkiksi laadittu yhteinen viestipohja perheiden tiedottamiseen, ja materiaalia on saatavilla kuudella eri kielellä. Harrastuksia markkinoidaan muun muassa koulujen omilla internetsivuilla, julisteilla ja tapahtumissa. Sähköisen ilmoittautumisen lisäksi käytössä on paperinen lomake. Ilmoittautuminen on käynnistynyt syksystä 2024 alkaen samanaikaisesti koko kaupungissa, mikä on lisännyt koulujen välistä yhdenvertaisuutta.

Harrastuksiin löytämistä on kehitetty ja osallistumiskynnystä on pyritty madaltamaan. Esimerkiksi yläkoululaisten harrastukset pyritään järjestämään muualla kuin koulun tiloissa, sillä sen on havaittu lisäävän nuorten innostusta harrastamiseen. Harrastuksiin voi myös tulla tutustumaan ilman ennakoilmoittautumista. Lisäksi yhteistyötä maahanmuuttajajärjestöjen kanssa on kehitetty. Huoltajien yhteydenottoihin on käytössä harrastusneuvontapuhelin.

Kuvio 14. Harrastamisen Suomen mallin harrastusten käyntikerrat Helsingissä luokka-asteittain vuosina 2021–2025, lukumäärä.*

* Lähde: Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala.

Harrastuksia tarjotaan kaikille ja kohdennetaan tarveperusteisesti

Arviointihavaintojen perusteella Harrastamisen Suomen mallin harrastuksia tarjotaan lähtökohtaisesti kaikille oppilaille, mutta tarveperusteisesti kohdentaen. Harrastuksia on tarjolla enemmän kouluissa, joissa oppilaiden harrastaminen on vähäisempää ja yksinäisyys suurempaa sekä vieraskielisten oppilaiden ja erityisen tuen tarpeen oppilaita on enemmän. Kaupungin omarahoituksesta yli 70 prosenttia kohdentui syksyllä 2025 tarveperustaisiksi määritellyille alueille. Arvioinnissa tehdyn päätelmän mukaan sekä Harrastamisen Suomen mallin universaaliutta että tarveperusteisuutta koskevat tavoitteet näyttäisivät toteutuvan melko hyvin, sillä toiminnalla tavoitetaan vähän harrastavien lisäksi myös aktiiviharrastajia.

Arviointihavaintojen mukaan myös yhdenvertaisuus toteutuu toiminnassa pääosin. Toiminta on maksutonta, monikielistä ja monipuolista. Lisäksi erityiskoulujen ja yksittäisten osallistujien tarpeita huomioidaan, esimerkiksi erityiskoulujen harrastuksia toteuttavat erityisryhmien ohjaamiseen erikoistuneet toimijat. Kaikilla kouluilla ei ole tarjolla erillisiä harrastusryhmiä erityisoppilaille, mutta tarvittaessa avustajan voi ottaa mukaan.

Arviointihavaintojen perusteella toimialat ovat kehittäneet Harrastamisen Suomen mallin toimintaa monin tavoin, mutta kaikkia väestöryhmiä ei tavoiteta yhtä kattavasti. Yksi tällainen ryhmä on maahanmuuttajataustaiset tytöt. Tarkkaa tietoa Harrastamisen Suomen mallin harrastusten kohdentumisesta eri väestöryhmille ei ole saatavilla, sillä kaupunki ei kerää osallistujien taustatietoja. Harrastukset hankitaan julkisena hankintana ja ilmoittautumistiedot ovat harrastusten tuottajilla. Toimialojen arvion mukaan harrastusten tarveperusteinen kohdentuminen toteutuu, mikäli harrastusryhmät täyttyvät kouluissa, jotka sijaitsevat tarveperusteiseksi määritellyillä alueilla.

Arvioinnissa nousi esiin, että tarveperusteisilla alueilla huoltajat eivät ilmoita lapsia yhtä aktiivisesti ryhmiin, ja lasten sitoutuminen harrastuksiin on heikompaa. Kaikissa perheissä ei ole osaamista tai resursseja tukea lapsen harrastamista. Osa lapsista tarvitsee vahvaa tukea, esimerkiksi saattamista harrastukseen. Arviointihavaintojen mukaan yksinomaan Harrastamisen Suomen mallin toiminnalla ei voida vastata näihin tarpeisiin tai tasata harrastamiseroja. Keskeistä on lasten ja nuorten arjen toimijoiden, kuten koulun tai oppilashuollon, tekemä palveluohjaus sekä erilainen etsivä ja jalkautuva työ. Arvioinnissa tehdyn päätelmän mukaan kaupungin eri toimijoiden yhteistyö tiivistyisi ja harrastuksiin ohjaaminen vahvistuisi, jos Harrastamisen Suomen malli vakiintuisi kiinteämmäksi osaksi kaupungin toimintaa ja eri palvelut tuntisivat sen paremmin.

Tilojen saatavuudessa ja käytössä on haasteita

Arviointihavaintojen perusteella harrastustilojen saatavuuteen ja käyttöön liittyy haasteita erityisesti liikunta-, keittiö- ja taideharrastuksissa. Harrastamisen Suomen mallin toiminnassa käytetään pääasiassa koulujen tiloja, mutta käytettävissä olevista tiloista saadaan varmistus kouluilta usein vasta elokuussa lukuvuoden jo käynnistyttyä. Harrastusryhmät muodostetaan kuitenkin jo aiemmin, sillä toiminta käynnistyy syyskuun alussa. Sopivien tilojen puute rajaa myös harrastusmäärän kasvattamista nykyisestä. Lisäksi käytännön järjestelyissä on esiintynyt haasteita esimerkiksi koulun avaimien tai säilytystilojen saamisessa harrastusryhmien käyttöön. Kesästä 2026 lähtien koulujen lukujärjestykset tulevat valmistumaan juhannukseen mennessä, minkä odotetaan sujuvoittavan tilojen osoittamista harrastusryhmille.

Asiakastyytyväisyys iltapäivätoimintaan ja Harrastamisen Suomen malliin on hyvällä tasolla

Arviointihavaintojen perusteella asiakkaat ovat tyytyväisiä sekä iltapäivätoimintaan että Harrastamisen Suomen mallin toimintaan. Huoltajien antama kouluarvosana iltapäivätoiminnan laadulle oli 8,5 koko kaupungin tasolla vuosina 2022 ja 2024. Harrastamisen Suomen mallin oppilaskyselyyn vuonna 2025 vastanneiden harrastukselle antama kouluarvosana oli 9 ja vastaajista 73 prosenttia osallistuisi uudelleen harrastukseen. Vuonna 2022 annettu kouluarvosana oli 9 ja 68 prosenttia olisi osallistunut uudelleen.

Johtopäätökset

Lasten ja nuorten harrastus- ja vapaa-ajan toimintaa on edistetty kaupungin tavoitteiden mukaisesti. Koulu- ja laisten iltapäivätoiminnan ja Harrastamisen Suomen mallin osallistumisen edellytyksiä on edistetty. Lasten ja nuorten hyvinvointia on vahvistettu vapaa-ajan toiminnalla. Kaikkia perheitä ei toiminnoilla kuitenkaan tavoiteta, ja harrastamisessa on eroja ikäryhmien, väestöryhmien ja asuinalueiden välillä.

Osallistuminen koululaisten iltapäivätoimintaan on kehittynyt myönteisesti vuosina 2021–2025. Valtaosa 1.-luokkalaisista ja yhä useampi 2.-luokkalainen osallistuu iltapäivätoimintaan. Myös toimintaan hakeutumista, viestintää ja palveluohjausta on kehitetty. Osallistujamäärien kasvu selittyy pääosin sillä, että leikkipuistot siirrettiin perusopetuslain mukaisen iltapäivätoiminnan järjestämisen piiriin. Osallistumisessa on myös eroja ikäryhmien ja alueiden välillä.

Harrastamisen Suomen mallin käyntikerrat ovat lähes kaksinkertaistuneet vuosina 2021–2025. Alakoululaisten käyntikerrat ovat kasvaneet merkittävästi, mutta

yläkoululaisten osallistuminen on pysynyt samalla tasolla. Harrastuksia on tarjolla kaikille oppilaille, mutta harrastuksia kohdennetaan enemmän kouluille, joissa oppilaiden harrastaminen on vähäisempää ja hyvinvointi matalampaa. Myös harrastustoimintaan hakeutumista, viestintää, palveluohjausta ja eri toimijoiden yhteistyötä on kehitetty, mutta harrastamisessa on eroja väestöryhmien välillä. Tarveperusteisilla alueilla huoltajat eivät ilmoita lapsia yhtä aktiivisesti ryhmiin, ja lasten sitoutuminen harrastuksiin on heikompaa. Tarkkaa tietoa harrastusten kohdentumisesta eri väestöryhmille ei ole saatavilla, sillä ilmoittautuminen menee julkisen hankinnan mukaisesti harrastusten tuottajalle, eikä kaupunki kerää osallistujien taustatietoja.

Sopivien harrastustilojen saatavuudessa ja käytössä on ilmennyt haasteita. Koulujen käytettävissä olevat tilat varmistuvat usein varsin myöhään harrastustoiminnan järjestämisen kannalta. Vuodesta 2026 alkaen koulujen lukujärjestykset tulevat valmistumaan aiemmin, ja tämän odotetaan parantavan tilannetta. Iltapäivätoiminnassa kasvava määrä hakuajan ulkopuolella tulevia hakemuksia on lisännyt ennakoimattomuutta toiminnan järjestämisessä. Iltapäivätoiminnan ja Harrastamisen Suomen mallin asiakaspalautteet ovat pysyneet hyvällä tasolla.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tulee

- ▶ jatkaa toimenpiteitä Harrastamisen Suomen mallissa käytettävien harrastustilojen saatavuuden ja käytettävyyden parantamiseksi.
- ▶ vahvistaa palveluohjausta yhteistyössä kaupungin eri toimijoiden kanssa vähän harrastavien lasten ja nuorten ohjaamiseksi harrastuksiin ja sitouttamiseksi harrastuksessa jatkamiseen.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan tulee yhteistyössä kaupunginkanslian kanssa

- ▶ vahvistaa harrastusten kohdentamisen, toimenpiteiden ja palveluohjauksen tietopohjaa lasten ja nuorten harrastamiserojen kaventamiseksi.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tulee

- ▶ jatkaa toimenpiteitä iltapäivätoimintaan osallistumisen lisäämiseksi alueilla, joilla osallistuminen on vähäisempää.

Helsinkiiläisten hyvinvointi ja terveys paranevat

Omaishoitajien tukeminen ikääntyneiden palveluissa

Ovatko ikääntyneiden omaishoidon tuen palvelut riittäviä ja tarpeen mukaisia?

Omaishoitajille on tarjolla monenlaisia palveluja, mutta esimerkiksi lakisääteisiä vapaapäiviä ei hyödynnetä täysimääräisesti.

Arvioinnin pääkysymys:

Ovatko ikääntyneiden omaishoidon tuen palvelut riittäviä ja tarpeen mukaisia?

Osakysymykset:

1. Onko omaishoitajien palvelutarjonta tavoitteiden mukaista?
2. Ovatko omaishoidettavien palvelut tarpeen mukaisia?
3. Onko omaishoidon tuen palveluita kehitetty strategiakaudella?
4. Onko omaishoidon palveluiden kehittämisessä hyödynnetty asiakkailta kerättyä asiakaskokemustietoa?

Arviointi kohdistui strategiakauteen 2021–2025, jolloin kaupunkistrategiassa painotettiin, että omaishoidon merkitys ja arvo kasvavat väestön ikääntyessä. Kaupunki lupaa huolehtia omaishoitajien jaksamisesta ja tuesta. Strategiassa edellytettiin, että palveluiden käyttämisestä tulee tehdä asiakaslähtöisempää ja mahdollisimman sujuvaa erilaisten helsinkiläisten näkökulmasta. Tavoite omaishoitajien jaksamisen tukemisesta on myös vuosien 2025–2029 kaupunki-strategiassa. Strategiassa halutaan varmistaa, että omaishoitajilla on mahdollisuus pitää vapaapäivät monipuolistamalla tarjottavien palveluiden valikoimaa. Kaupungin talousarvion 2025 mukaan asiakkaiden ja heidän läheistensä asiakaskokemukset ohjaavat jatkossa yhä enemmän palvelujen kehittämistä.

Arviointiaineistona käytettiin haastatteluja, tiedusteluja, tilastoja, asiakastytyväisyyskyselyn tuloksia ja asiakirja-aineistoja. Lisäksi hyödynnettiin tietoja, jotka saatiin tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan sosiaali-

terveys- ja pelastustoimialalle tekemällä arviointikäynnillä. Aineisto kerättiin pääosin syksyn 2025 aikana.

Arviointi kohdistui ikääntyneiden omaishoidon tukeen, jonka asiakkaita ovat yli 65-vuotiaat ja ne alle 65-vuotiaat, joilla on diagnosoitu muistisairaus. Arvioinnissa keskityttiin omaishoidon tuen palveluihin niille omaishoitajille, joilla on kaupungin kanssa tehty omaishoitosopimus.

Omaishoitajille tarjotaan monipuolisia palveluja, mutta niitä jää käyttämättä

Arviointihavaintojen perusteella omaishoidon tuen palvelutarjonta oli tavoitteiden mukaista, mutta omaishoitajat jättivät osan palveluista käyttämättä. Käyttämättömyyden syitä on selvitetty muun muassa omaishoitajakyselyssä 2024.

Omaishoitajat voivat käyttää lakisääteisiä vapaitaan eri tavoilla. Lyhytaikainen asuminen on yleisin tapa järjestää omaishoitajan vapaa (taulukko 8). Toiseksi tyypillisin palvelu on sijaisomaishoito. Sijaisomaishoitaja on henkilö, jonka lakisääteiseen vapaaseen oikeutettu omaishoitaja on valinnut sijaisekseen vapaapäivien ajaksi. Vuonna 2024 alkanut perhehoito on uusi, mutta toistaiseksi vähän käytetty hoitomuoto.

Lakisääteisten vapaapäivien käyttö on sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan tavoitteen mukaisesti kasvanut vuosien 2023–2025 aikana (taulukko 8). Omaishoitajat käyttävät kuitenkin vain noin puolet lakisääteisistä vapaapäivistään. Arviointihavaintojen mukaan vapaita jää käyttämättä, koska osa omaishoitajista kokee, että omaishoidettavalle on vaikea löytää sopivaa ja laadukasta tilapäishoitoa omaishoitajan vapaan ajaksi. Lisäksi lakisääteisiä vapaita jätetään käyttämättä, koska omaishoitajat kokevat kaupungin prosessit monimutkaisiksi, ja heiltä puuttuu tietoa palveluista tai niiden hakemisesta. Samaan aikaan suuri osa omaishoitajista kuitenkin arvioi saaneensa riittävästi tietoa omaishoidon tuesta.

Uusien omaishoitajien valmennuksiin ollaan tyytyväisiä

Uusien omaishoitajien valmennuksia järjestetään useita kertoja vuodessa kaikilla Helsingin alueilla. Valmennuksissa omaishoitaja saa tietoa ikääntyneen omaishoitajana toimimisesta ja tutustuu samassa elämäntilanteessa oleviin ihmisiin. Valmennuksissa

Taulukko 8. Lakisääteisten vapaiden käyttö palveluittain vuosina 2023–2025, vuorokautta.*

Lakisääteiset vapaat	2023	2024	2025
Kotiin annettava palvelu ja palveluseteli kotiin	899	1 059	1 107
Palveluseteli, lyhytaikainen hoito	472	577	567
Lyhytaikainen asuminen	9 974	9 758	10 049
Päivätoiminta	243	226	124
Sijaisomaishoito	4 431	4 789	5 437
Perhehoito (palvelu käyttöön v. 2024)	-	10	35
Vapaapäivät yhteensä	16 019	16 419	17 319

* Lähde: Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala.

jaetaan tietoa esimerkiksi toimintaterapiasta, fysio-terapiasta, ravitsemuksesta, turvallisen lääkehoidon toteuttamisesta ja muistitoimintojen tukemisesta.

Palautekyselyn perusteella uudet omaishoitajat ovat olleet tyytyväisiä järjestettyihin valmennuskursseihin. Omaishoitajat toivovat valmennuskursseille lisää tietoa omaishoitajan taloudellisen tilanteen muutok- sista, jos omaishoitaja joutuu jäämään kokonaan pois työelämästä. Lääkkeet ja sairaalamaksut koetaan kalliiksi. Lisäksi toivotaan enemmän tietoa siitä, miten omaishoidettava pystyy sujuvasti siirtymään pitkä- aikaishoitoon omaishoitajuuden päättyessä. Palautteen mukaan muistisairaiden asiakkaiden omaishoitajille toivotaan omia valmennuksia.

Palvelukeskukset tarjoavat toimintaa ja vertaistukea

Alueelliset palvelukeskukset tarjoavat toimintaa ja vertaistukea omaishoitajille ja omaishoidettaville. Palvelukeskukset ovat avoimia kohtaamispaikkoja, joissa voi osallistua ryhmätoimintaan, ohjatuille kursseille, tapahtumiin, työpajoihin ja harrastustoimintaan. Palvelukeskuksissa on järjestetty omaishoitoperheiden jaettu vertaistukiryhmiä, omaishoitoperheiden pariskunnille, omaishoitoperheiden vertaistukiryhmiä, omaishoitoperheiden liikuntaryhmiä, ruotsinkielisiä omaishoitoperheiden liikuntaryhmiä, miekomaishoitajien ryhmiä ja omaishoidettavien kuntosaliryhmiä. Palvelukeskusten omaishoitoperheille suunnattuihin ryhmiin osallistui

vuonna 2024 yli 2 000 henkilöä. Palvelukeskusten toiminnassa on tunnistettu kehittämistarpeita. Järjes- töjen näkemyksen mukaan tiedottaminen palvelukes- kusten toiminnasta ja vuoropuhelu kaupungin kanssa ovat vähäisiä. Palvelukeskukset ovat jo järjestäneet yhteistyökokouksia järjestöjen kanssa tiedonkulun parantamiseksi.

Omaishoitajille on tarjolla digitaalisia terveys- ja hyvin- vointitarkastuksia, mutta omaishoitajat eivät tunne niitä kovin hyvin. Tarkkaa tietoa omaishoitajien terveys- tarkastusten käyttömäärästä ei ole saatavilla, mutta arviointiin saatujen tietojen perusteella vain harvat ovat tehneet omaishoidon digitaalisen terveystarkastuksen. Arvioinnissa tehdyn päätelmän mukaan terveys- ja hyvinvointitarkastuksien hyödyntäminen ei ole vielä riittävää.

Lyhytaikaishoitopaikkoja on saatavilla, mutta niiden laatu epäilyttää osaa omaishoitajista

Helsingin kaupungin omaishoidon asiakkaiden määrä vuonna 2025 oli noin 1 700 asiakasta. Omaishoidetta- vien määrä on laskenut samaan aikaan, kun iäkkään väestön määrä on ollut nousussa. Asiakasmäärä on vähentynyt vuosina 2022–2025 kuusi prosenttia. Vuosina 2022–2025 eniten omaishoidettavia oli ikä- luokassa 75–84-vuotiaat.

Omaishoidettaville on tarjolla melko paljon lyhyt- aikaishoitopaikkoja kaupungin omana tuotantona,

ostopalveluna tai palvelusetelillä. Lyhytaikaishoidolla mahdollistetaan omaishoitajille lakisääteisten vapaiden pitäminen. Palveluntuottaja vastaa siitä, että asiakas saa laadultaan hyvää terveyden- ja sairaanhoitoa. Lisäksi palveluntuottajan tehtävä on huolehtia, että asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioidaan ja että itsemääräämisoikeus, hyvä kohtelu sekä turvallisuus toteutuvat. Hoidon aikana asiakkaan toimintakyvyn ylläpitoon, turvalliseen lääkahoitoon ja kuntoutukseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Arvioinnissa nousi esille, etteivät kaikki omaishoitajat hyödynnä vapaapäiviään, koska osa heistä ei luota lyhytaikaishoidon laatuun. Enemmistö omaishoitajista on kuitenkin tyytyväisiä lyhytaikaishoitoon. Omaishoitajakyselyn 2024 mukaan osa omaishoitajista koki, että lyhytaikaishoidossa asiakkaan vointi heikkenee. Tätä arviointia laadittaessa lyhytaikaishoitopaikkojen laadusta ei ollut tutkittua tietoa, koska lyhytaikaishoidon asiakkaille ei ollut tehty kohdennettua asiakaspalautekyselyä. Kysely on kuitenkin tarkoitus toteuttaa vuonna 2026. Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelujen arviointitoiminnan mukaan lyhytaikaishoidon asiakkaat ovat kuitenkin osallistuneet seniorikeskusten yhteisiin asiakastytyväisyyskyselyihin.

Perhehoito on laajentanut palveluvalikoimaa

Kaupunkistrategian tavoitteena oli, että omaishoitoperheille tarjotaan monipuolisempi palveluvalikoima. Tavoite on toteutunut siltä osin, että vuonna 2024 valikoimaan lisättiin ikäihmisten perhehoito. Perhehoito on hoitomuoto, jossa omaishoidettavan hoito järjestetään kodinomaisesti omaishoidettavan tai perhehoitajan kotona. Perhehoito on palveluasumisen, omais- tai kotihoidon vaihtoehto, joka voidaan järjestää pitkäaikaisena tai lyhytaikaisena hoitona. Tarve perhehoitoon arvioidaan yksilöllisesti. Perhehoito soveltuu henkilöille, jotka kokevat yksinäisyyttä tai turvattomuutta tai joilla on alkava muistisairaus. Koska perhehoito tuli tarjolle vuonna 2024, se ei ole vielä kovin tuttu omaishoitoperheille. Omaishoitajat käyttivät perhehoitoa lakisääteisten vapaiden mahdollistajana yhteensä kymmenen vuorokautta vuonna 2024 ja 35 vuorokautta vuonna 2025 (taulukko 8).

Päivätoiminnan käyttö on vähentynyt

Omaishoidon tuen lakisääteiset vapaat voidaan järjestää myös päivätoimintana. Ikääntyneiden päivätoiminta tukee muistisairaiden, monisairaiden ja yksinasuvien omaishoidettavien kotona asumista. Päivätoiminta sopii henkilöille, jotka eivät halua yöpyä hoitopaikassa. Ikääntyneiden päivätoimintaan on mahdollista osallistua, jos osallistumiselle on peruste. Tämä voi olla esimerkiksi muistisairaus tai kotiutumisen tukeminen. Päivätoimintayksikköjä on eri puolilla kaupunkia

palvelutalojen tai seniorikeskusten yhteydessä. Päivätoiminnan käyttö lakisääteisinä vapaina on vähentynyt vuosina 2023–2025 (taulukko 8).

Omaishoidon kotiaivustajapalvelu tukee omaishoitajan jaksamista

Omaishoidon kotiaivustajapalvelu on tarkoitettu tilanteisiin, joissa hoidettavan tilanne on vaativa, omaishoitajan oma läheisverkko on suppea, tai omaishoitajan läheiset asuvat kaukana. Palvelun avulla pyritään järjestämään omaishoitajalle hetki hengähtää sekä saada omaa aikaa asioiden hoitoon ja virkistytymiseen. Asiakkaan omatyöntekijä arvioi kotiaivustajapalvelun tarpeen ja tekee siitä päätöksen. Kotiaivustajapalvelu on yleensä muutaman tunnin pituinen jakso. Kuukaudessa on mahdollista saada kahdeksan tunnin ajan kotiaivustajapalvelua.

Kotiaivustajapalvelu on tarkoitettu ensisijaisesti kaupungin kanssa omaishoitosopimuksen tehneiden omaishoitajien tueksi. Toissijaisesti palvelua voidaan antaa myös niille omaishoitoperheille, jotka eivät ole tehneet kaupungin kanssa omaishoitosopimusta. Kotiaivustajapalvelua on pääsääntöisesti tarjolla arkisin klo 9–16.

Omaishoidon kotipalvelu teki vuonna 2025 noin 2 100 käyntiä. Vuonna 2025 noin 1 700 omaishoitoperheestä noin 260 perheellä oli voimassa oleva allekirjoitettu päätös muusta omaishoittoa tukevasta palvelusta. Näistä 220 oli käyttänyt kotiaivustajapalvelua. Palvelun käytön kehittymistä vuonna 2025 ei voitu vertailla vuoteen 2024, koska tilastointi muuttui.

Omaishoidon tuen palvelujen kehittäminen on ollut strategiakaudella monipuolista

Omaishoidon tukea on kehitetty omaishoidon tuen kehittämishankkeessa 2022–2023. Hankkeessa muun muassa kehitettiin omaishoidon tuen prosessia asiakaslähtöisemmäksi ja saatiin hakemusten käsittelyaikoja nopeutettua. Lisäksi hankkeessa saatiin parannettua kotihoidon lääkärin ja kotihoidon seuranta-asiakkuuden saatavuutta omaishoitoperheille. Omaishoidon tuen hoitoisuusryhmät on jaettu Helsingissä kolmeen luokkaan omaishoidon vaativuuden mukaan. Ensimmäinen hoitoisuusryhmä on raskaimmin hoitoa tarvitseville ja kolmas kevyimmin hoitoa tarvitseville. Omaishoidon tuen kehittämishankkeessa asetettiin tavoitteeksi, että omaishoidon tuen ensimmäisen ja toisen hoitoisuusryhmän sopimusasiakkaista 80 prosentilla olisi pääsy kotihoidon lääkärin palveluihin. Tavoitetta ei saavutettu, koska ensimmäisessä hoitoisuusryhmässä 28 prosentilla ja toisessa ryhmässä 20 prosentilla asiakkaista oli kotihoidon lääkärin asiakkuus (taulukko 9).

Taulukko 9. Omaishoidon tuen ja kotihoidon asiakkaat sekä asiakkaat, joilla oli kotihoidon lääkärin asiakkuus vuonna 2025. Lukumäärät ja prosentiosuudet.*

Mittari	Ensimmäinen hoitoisuusryhmä	Toinen hoitoisuusryhmä	Kolmas hoitoisuusryhmä	Tieto hoitoisuusryhmästä puuttuu	Yhteensä
Omaishoidon tuen asiakkaat, lkm	76	677	925	12	1 690
joista kotihoidon asiakkaita, lkm	55	375	370	7	807
osuus omaishoidon tuen asiakkaista, %	72 %	55 %	40 %	58 %	48 %
Omaishoidon tuen asiakkaat, joilla kotihoidon lääkärin asiakkuus, lkm	21	137	99	2	259
osuus omaishoidon tuen asiakkaista, %	28 %	20 %	11 %	17 %	15 %

* Lähde: Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala.

Asiakaskokemustietoa on hyödynnetty, mutta kaikista palveluista ei ole kerätty palautetta

Omaishoidon tuen palveluista on kerätty asiakaspalautetta osana ikääntyneiden palveluiden yhteisiä asiakaskyselyitä. Lisäksi asiakkailta on kerätty palautetta esimerkiksi omaishoidon valmennuksista. Lyhytaikaishoittoon kohdennettua asiakastytyväisyyskyselyä ei kuitenkaan ole tehty.

Arviointihavaintojen mukaan asiakkaiden kokemukset ovat ohjanneet omaishoidon palveluiden kehittämistä siten, että omaishoidon tiedotusta omaishoitoa tukevista ja lakisääteisistä palveluista on lisätty strategiakaudella 2021–2025. Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalveluiden arviointitoiminta on esimerkiksi laatinut Uuden omaishoitajan kirjeen ja Oppaan omaishoitajan hyvinvoinnin tukemiseksi sekä panostanut omaishoidon sosiaaliohjaajien kontakteihin. Asiakaspalautteiden perusteella omaishoidon valmennuksia on kehitetty ja arviointiprosessia on parannettu siten, että asiakkaat saavat päätöksen entistä nopeammin. Asiakaspalautteiden pohjalta on myös luotu lyhytaikaisen hoivan toimintamalli, jonka tavoitteena on lisätä lakisääteisten vapaiden käyttöä.

Johtopäätökset

Ikääntyneiden omaishoidon tuen palvelut ovat pääosin riittäviä ja tarpeen mukaisia.

Omaishoidon tuen palvelutarjonta sekä omaishoitajille että omaishoidettaville on pääosin tavoitteiden mukaista, mutta kaikkia tarjolla olevia palveluita ei käytetä täysimääräisesti. Omaishoitajat eivät käytä kaikkia lakisääteisiä vapaapäiviään. Osa lakisääteisistä vapaista jää käyttämättä muun muassa siksi, että osa omaishoitajista kokee laadukkaan tilapäishoidon löytämisen hankalaksi. Lisäksi omaishoitoperheiden mukaan kaupungin hakuprosessit ovat monimutkaisia, ja tiedon saanti palveluista on vaikeaa.

Omaishoitajille on tarjolla terveys- ja hyvinvointitarkastuksia, mutta omaishoitajat eivät juuri hyödynnä niitä. Vain harvat omaishoitajat ovat tehneet digitaalisen terveystarkastuksen.

Omaishoidon tuen palveluita on kehitetty strategiakauden 2021–2025 tavoitteiden mukaisesti. Kehittämisen ansiosta omaishoidon tuen prosessi on asiakaslähtöisempi, ja hakemusten käsittelyajat ovat nopeutuneet.

Asiakaskokemustietoa on osittain hyödynnetty omaishoidon tuen kehittämisessä, mutta omaishoidon lyhytaikaishoidosta ei ole vielä kerätty asiakaspalautetta.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelujen arviointitoiminnan tulee

- ▶ lisätä viestintää tarjolla olevista omaishoidon tuen palveluista ja niihin hakeutumisesta sekä ohjata omaishoidettavia ja omaishoitajia palvelujen piiriin.
- ▶ ohjata aktiivisesti omaishoitajia terveystarkastuksiin.
- ▶ kerätä omaishoitajilta ja mahdollisuuksien mukaan omaishoidettavilta palautetta lyhytaikaishoidosta ja ryhtyä sen perusteella toimenpiteisiin.

Päihde- ja mielenterveyspalvelut lastensuojelun laitoshoidossa

Toteutuvatko lastensuojelun laitoshoidossa olevien lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut kaupungin tavoitteiden mukaisesti?

Lastensuojelulaitoksiin sijoitettujen mielenterveys- ja päihdepalvelut toteutuvat vain osittain kaupungin tavoitteiden mukaisesti. Palvelut eivät ole kaikilta osin riittävät.

Arvioinnin pääkysymys:

Toteutuvatko lastensuojelun laitoshoidossa olevien lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut kaupungin tavoitteiden mukaisesti?

Osakysymykset:

1. Onko lastensuojelun laitoshoidossa olevien lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuutta edistetty?
2. Onko lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluketjua kehitetty tavoitteiden mukaisesti?

Kaupunkistrategian 2021–2025 mukaan perheitä tuli tukea monialaisesti. Tavoitteena oli ehkäistä ongelmien kasautumista ja lastensuojelun tarvetta. Pyrkimyksenä oli, että lastensuojelun asiakasmäärän kasvu saadaan pysähtymään ja kääntymään laskuun. Päihdepalveluja tuli vahvistaa siten, että huumeriippuvuudesta kärsiville on riittävästi tarjolla helposti ja nopeasti saatavia palveluita. Erityisesti nuorten pitää saada apua välittömästi.

Arviointiaineistona käytettiin haastatteluita ja tiedusteluita sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen asiantuntijoille sekä tilasto- ja asiakirja-aineistoja. Lisäksi hyödynnettiin tietoja, jotka saatiin tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalle tekemällä arviointikäynnillä. Aineisto kerättiin pääosin syksyllä 2025.

Lastensuojelun laitoshoidon järjestetään vastaanotto toiminnassa ja lastenkodeissa

Helsingin kaupunki vastaa perustason sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä sekä tietyistä erikoissairaanhoidon palveluista. HUS vastaa erikoissairaanhoidosta Uudenmaan alueella. Kaupungin lastensuojelu ja perhesosiaalityö -palvelu järjestää lastensuojelun palvelut, joita ovat muun muassa lastensuojelun sosiaalityö, avohuollon tukitoimet ja sijaishuollon järjestäminen perhe- tai laitoshoidossa. Lastensuojelun laitoshoidon kuuluu lastenkotitoiminta ja osa lastensuojelun vastaanotto toiminnasta. Kaupungilla on yhteensä seitsemän lastenkotia sekä neljä lastensuojelun vastaanotto toiminnan laitosta. Lisäksi kaupunki ostaa palvelua yksityisiltä lastensuojelulaitoksilta.

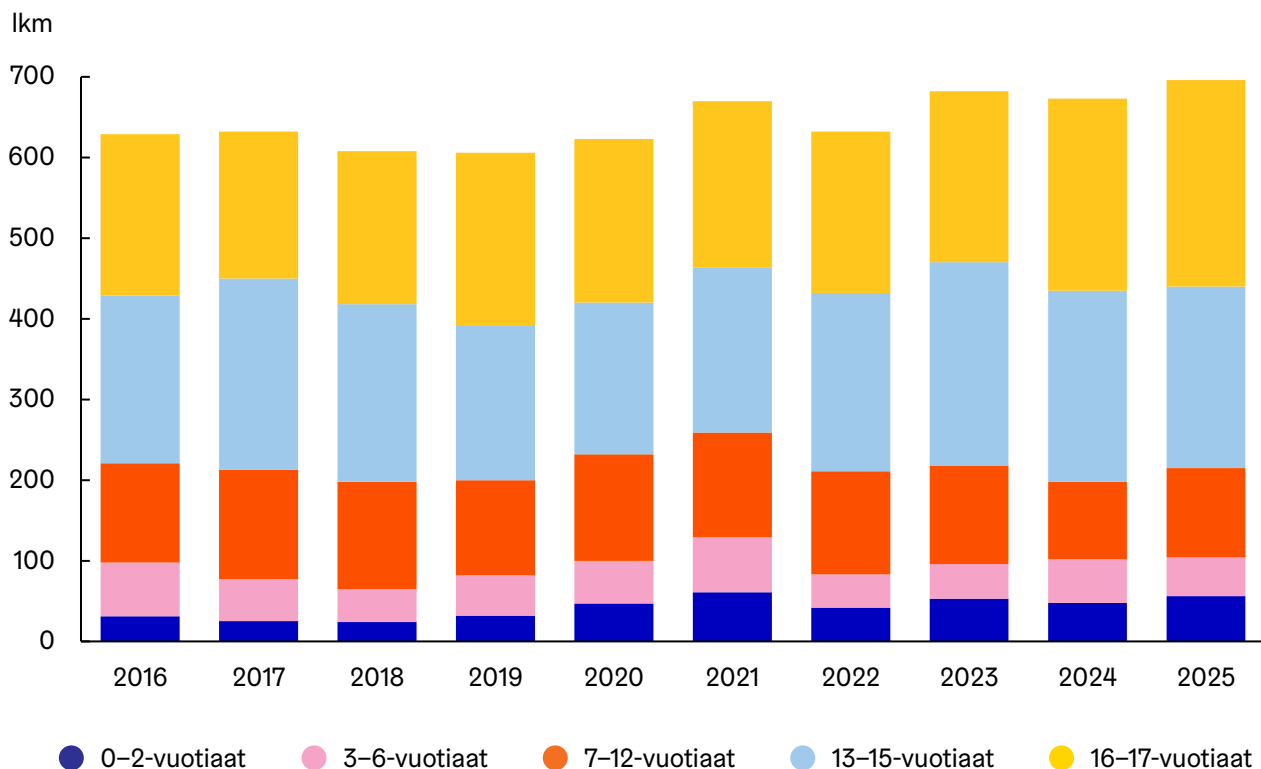
Lastensuojelun vastaanotto toiminnan tehtävänä on turvata kriisitilanteessa tai sijaishuollon tarpeessa olevan lapsen tai nuoren tilanne, järjestää hänelle perushoito ja huolenpito, tukea lasta ja perhettä sekä arvioida kokonaistilannetta. Lastenkotitoiminta vastaa sijoitettujen lasten laitoshoidon järjestämisestä. Lastenkodeissa tarjottava hoito jakautuu perustasoon, erityiseen palvelutasoon ja vaativaan palvelutasoon. Lastenkotihoito voi olla lyhyt- tai pitkäaikaista. Tavoitteena on kuntouttava, turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö.

Kodin ulkopuolelle sijoitettuja 0–17-vuotiaita lapsia ja nuoria oli vuonna 2025 Helsingissä yhteensä noin 1 600 ja heistä noin 900 oli sijoitettuna laitoshoidon hoitoon sijoitetuista lapsista ja nuorista 76 prosenttia, eli lähes 700, oli sijoitettuna kaupungin omiin lastensuojelulaitoksiin. Valtaosa laitoshoidon alaikäisistä asiakkaista on 13–17-vuotiaita (kuvio 15).

Osa lastensuojelulaitoksiin sijoitetuista on psykiatrisen hoidon tarpeessa

Lastensuojelulaitoksiin sijoitetut ovat lähtökohtaisesti samojen peruspalvelujen piirissä ja saavat palveluja saman hoidon porrastuksen mukaisesti kuin muutkin lapset ja nuoret (kuvio 16). Laitoshoidossa olevat lapset ja nuoret käyttävät näin ollen niitä päihde- ja mielenterveyspalveluja, jotka pystyvät parhaiten vastaamaan

Kuvio 15. Lastensuojelun laitoshoitoon sijoitetut 0–17-vuotiaat Helsingin kaupungin laitoksissa, 2016–2025, lukumäärä.*

* Lähde: Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala.

avun tarpeeseen ja tarjoamaan lapsen tai nuoren tarvitseman hoidon. Terveystieteiden tutkimuksen, hoidon ja kuntoutuksen järjestämisestä vastaa se hyvinvointialue, jolla lastensuojelulaitos sijaitsee. Lisäksi hyvinvointialueen tulee lain mukaan järjestää viipymättä lapsen terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömät terveydenhuollon palvelut, jos lastensuojelun tarve johtuu riittämättömistä terveydenhuollon palveluista.

Kaupungin lasten ja nuorten erityisvastaanotoilla hoidetaan keskivaikeista mielenterveyshäiriöistä kärsiviä alle 23-vuotiaita lapsia ja nuoria, joilla on psyykkistä oireilua, joka vaikuttaa toimintakykyä heikentävästi ja johon ei ole saatu riittävää helpotusta perustason palveluista. Erityisvastaanotot tukevat peruspalveluiden mielenterveys- ja päihdetyötä tarjoamalla psykiatrista konsultaatioapua sekä toteuttamalla perusterveydenhuollon tasoista mielenterveys- ja päihdepotilaiden arviointia, hoitoa ja lyhytterapiaa.

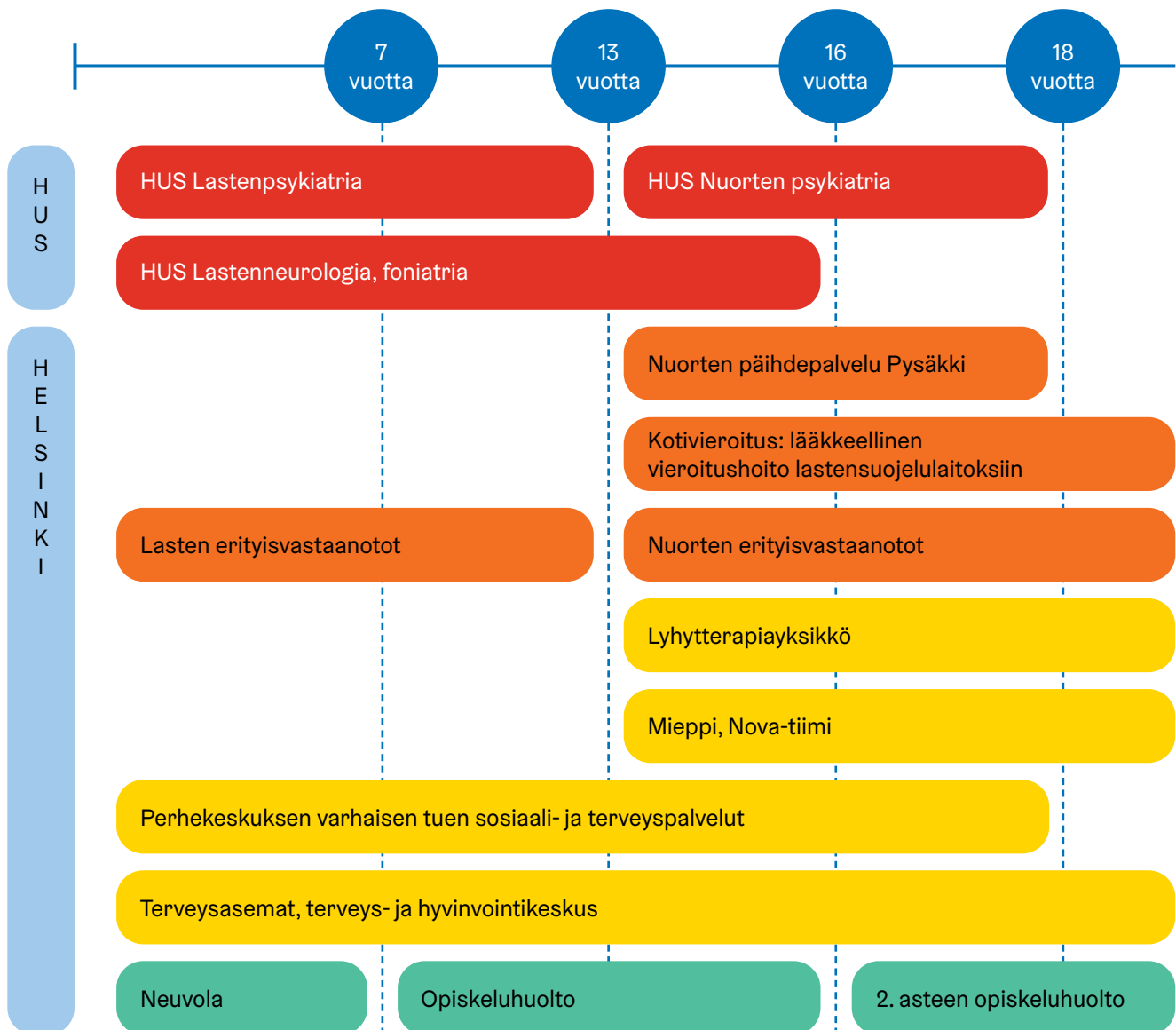
Kaupungin päihdepalvelut ovat perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteisiä palveluja. Jos lastensuojelun laitoshoidossa asuva lapsi tai nuori on päihdehoidon tarpeessa, päihdepalvelut järjestävät tarvittaessa avohoitoa.

Järjestämissopimuksen mukaan HUS vastaa lasten ja nuorten päivystyksellisistä ja kiireellisistä psykiatrisen palveluista Uudenmaan alueella. HUSin vastuulla on lasten- ja nuorisopsykiatrisen hoidon vaikeiden ja komplisoituneiden keskivaikeiden mielenterveyden häiriöiden diagnosointi, hoito ja kuntoutus. Lisäksi HUS vastaa alaikäisten riippuvuustasoisien päihdehäiriöiden hoidosta sekä sellaisten nuorten hoidosta, joilla on päihdeongelman lisäksi päihdeiden välittömistä vaikutuksista riippumaton psykiatrinen erikoissairaanhoidon tasoinen häiriö.

Lastensuojelun laitoshoitoon sijoitettujen mielenterveys- ja päihdepalveluja on kehitetty

Arviointihavaintojen mukaan lastensuojelun laitoshoidossa olevien lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuutta on edistetty. Laitoshoittoon sijoitetuille lapsille ja nuorille järjestetään päihde- ja mielenterveyspalveluita tarpeen mukaan. Kaupungin omien lastensuojelulaitosten tilanne on hyvä kansalliseen tasoon verrattuna. Haasteen muodostavat vakavasti psyykkisesti sairast ja päihdeitä käyttävät nuoret, jotka kieltäytyvät hoidosta tai joiden psykiatrinen hoito on riittämätöntä. Tällaiset nuoret hyötyisivät lastensuojelulaitoksessa toteutetusta päihde- tai mielenterveyshoidosta.

Kuvio 16. Päihde- ja mielenterveyspalvelut 0–18-vuotiaille lapsille ja nuorille Helsingissä 2026.*

* Lähde: Muokattu sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan materiaalin pohjalta.

Mieppi on matalan kynnyksen mielenterveyspalvelupiste ja Nova-tiimi siellä toimiva nuorten ja nuorten aikuisten tiimi. Foniatria on vaikeiden äänen, puheen ja kielen häiriöiden hoitoa.

Kaupungilla on päihkeitä käyttäviin ja psyykkisesti oireileviin lapsiin erikoistuneita lastensuojeluyksiköitä. Psyykkisesti oirehtivia lapsia hoidetaan ensisijaisesti Teinilän lastenkodissa. Päihdehoitoa tarvitsevia lapsia hoidetaan pääasiassa Naulakallion lastenkodin päihdepysäytysosastoilla sekä Outamon lastenkodin päihdekuntoutusosastoilla. Lisäksi kaupungin päihdepalvelut järjestävät tarvittaessa lastensuojelulaitoksiin jalkautuvaa lääkkeellistä päihdevieroitusta. Lastensuojelun laitoshoidon sijoitettujen lasten tarvitsemia terveyspalveluja on myös vahvistettu hankkimalla ostolääkäripalvelua. Tarkoituksena on siirtää lastensuojelulaitosten lääkäripalvelut osaksi kaupungin omaa toimintaa.

Palveluketjua on kehitetty, mutta palvelujärjestelmä ei ole riittävän yhteentoimiva

Arviointihavaintojen mukaan lasten ja nuorten mielen-terveys- ja päihdepalveluketjua on kehitetty osittain kaupungin tavoitteiden mukaisesti. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala on selkiyttänyt lasten ja nuorten mielen-terveys- ja päihdepalveluketjun toimijoiden vastuita ja työnjakoa vuoden 2025 talousarvion mukaisesti. Lisäksi kaupungin lasten- ja nuorisopsykiatristen palvelujen uudistuksella on parannettu keskivaikeista mielen-terveyshäiriöistä kärsivien lasten

ja nuorten hoitoon pääsyä. Lasten erityisvastaanotot ovat aloittaneet toiminnan vuonna 2022 osana kaupungin terveystalvija. Nuorten erityisvastaanotot (entinen Nuorisosaama) ovat siirtyneet vuonna 2024 sosiaalipalveluista osaksi terveystalvija. Sekä lasten että nuorten erityisvastaanoitoille on päässyt hoitotakuun puitteissa vuodesta 2024 lähtien, ja läheteitä HUSin erikoissairaanhoidoon on saatu vähennettyä. Lastensuojelun laitoshoidoon sijoitettujen ongelmat ovat kuitenkin usein vakavia ja kaupungin päihde- ja psykiatriapalvelut heidän tarpeisiinsa nähden liian kevyitä.

Lastensuojelu ja HUS tekevät yhteistyötä hybridiyksikön kehittämiseksi sekä lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian verkostoyhteistyön rakentamiseksi. Hybridiyksiköissä yhdistyvät lastensuojelun sekä lasten- ja nuorisopsykiatrian osaaminen. Erillisessä hankkeessa kehitetään nuorisopsykiatrian ja lastensuojelun verkostoyhteistyön toimintamallia ja hybridiosaston hoito- ja toimintamallia sekä pilotoidaan hybridiosastoa. Lisäksi lastensuojelu sekä lasten- ja nuorisopsykiatria ovat kehittäneet yhteistä toimintamallia erityisen vahvaa tukea ja hoitoa tarvitseville sekä lastensuojelun sijoituksen riskissä oleville lapsille ja nuorille.

Lastensuojelulaitoksiin sijoitettujen tilanteet ovat vaikeutuneet

Arviointihavaintojen perusteella terveydenhuoltolain mukainen viipymätön hoitoon pääsy ei aina toteudu lastensuojelun laitoshoidossa olevilla lapsilla ja nuorilla. Kiireelliseen sijoitukseen päädyttäessä ongelmat ovat jo vakavia. Päihdehoitoa tarvitsevilla on lähes poikkeuksetta myös psyykkistä oireilua. Osalla lastensuojelulaitoksiin sijoitetuista lapsista ja nuorista ei ole ollut lainkaan aiempia hoitokontakteja, vaikka sijoitus olisi saatettu välttää oikea-aikaisella palvelulla. Arvioinnissa saatujen tietojen mukaan noin 20 prosentissa alkuvuonna 2024 Helsingissä tehdyistä kiireellisistä sijoituksista lapsi tai nuori ei ollut saanut oikea-aikaista ja tarvetta vastaavaa mielenterveyshoitoa. Lisäksi valtakunnallisen arvion mukaan noin kolmasosalla nuorisopsykiatrian asiakkaista on myös lastensuojelun asiakkuus. Helsingistä ei ollut tätä arviointia laadittaessa saatavana vastaavia tietoja, vaan Helsingin kaupunki ja HUS olivat selvittämässä asiaa keväällä 2026.

Arvioinnissa saatujen tietojen mukaan HUSin päihdepsykiatrian hoitokäytännöt ja resurssit eivät ole taanneet riittävää hoitoa vaikeimmin psyykkisesti sairaille ja päihteitä käyttäville alaikäisille. Tämän vuoksi osa lastensuojelulaitoksiin sijoitetuista ei ole hoidon kannalta tarkoituksenmukaisessa paikassa. Lisäksi HUS ei käytännössä toteuta järjestämissopimuksen mukaista tehtäväänsä hoitaa alaikäisten riippuvuustasoisia päihdehäiriöitä, vaan edellyttää, että lapsella tai nuorella on samanaikaisesti jokin muu erikoissairaanhoidon vaativa psyykinen sairaus.

Osa laitoshoidon sijoitetuista ei saa tarvitsemaansa hoitoa HUSista

Lastenkoteihin sijoitettujen lasten ongelmat ovat aiempaa hankalampia ja moninaisempia. Päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat ja väkivaltainen käyttäytyminen ovat lisääntyneet, samoin näiden ongelmien samanaikaisuus. Arviointihavaintojen mukaan etenkin väkivallan lisääntymisellä on vaikutuksia lastenkotien arkeen sekä henkilöstön ja lasten turvallisuuteen.

HUSin nykyiset päihdepsykiatrian hoitokäytännöt ja resurssivajeet ovat johtaneet arvioinnissa saatujen tietojen mukaan vaikeimmin psyykkisesti sairaiden ja päihteitä käyttävien alaikäisten jäämiseen käytännössä hoidon ulkopuolelle. Lastensuojelulaitosten asiakkaat eivät arvioinnissa haastatettujen mukaan aina pääse HUSin nuorisopsykiatrian palveluihin, koska lastensuojelulaitoksen nähdään jo tarjoavan hoitoa. Lastensuojelulaitokset joutuvat vastaamaan psykiatrisen hoidon puutteeseen ja huolehtimaan lapsista ja nuorista, joilla olisi tarve psykiatriselle hoidolle. Haastatettujen mukaan HUSin nuorisopsykiatriassa ei ole kattavaa käsitystä siitä, millaisia mielenterveys- ja päihdepalveluja lastensuojelulaitoksilla on oireileville lapsille, ja miten ne eroavat erikoissairaanhoidosta. Lastensuojelun laitoshoidon ohjaa sosiaalihuollon lainsäädäntö, joka mahdollistaa eri asioita kuin terveydenhuollon lainsäädäntö. Lastensuojelussa ei esimerkiksi ole mahdollista toteuttaa vastaavia hoidon arvioiteja, tutkimuksia ja lääkkeitä kuin psykiatrisessa hoidossa.

Lastensuojelun haastatteluissa ongelmallisiksi koettiin myös HUSin nuorisopsykiatrian edellyttämä hoitoon sitoutuminen ja korkea lähetekynnys. Moni sijoitetuista nuorista ei käy säännöllisesti vastaanottokäynnillään, ja HUS saattaa keskeyttää hoidon vedoten riittämättömään motivaatioon. Myös nivelvaiheet tuottavat haasteita hoidon jatkuvuudelle, sillä lapsen täyttäessä 13 vuotta hoitovastuu siirtyy lastenpsykiatriasta nuorisopsykiatriaan. Siirtymä nuorisopsykiatriaan edellyttää uuden arvioinnin tekemistä, johon nuorten on usein vaikea sitoutua. Haastatettujen mukaan lastensuojelun laitoshoidossa olevilla lapsilla ja nuorilla korostuu tarve jatkuvuuteen, joka on usein edellytys luottamuksellisen hoitosuhteen rakentumiselle.

Johtopäätökset

Arviointihavaintojen perusteella lastensuojelun laitoshoidossa olevien lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelut toteutuvat vain osittain kaupungin tavoitteiden mukaisesti. Lastensuojelun laitoshoidossa olevien mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuutta on edistetty, ja lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluketju on kehitetty. Lastensuojelun laitoshoidon sijoitetut eivät kuitenkaan saa kaikilta osin riittäviä mielenterveys- ja päihdepalveluja, eikä osa sijoitetuista ole hoidon kannalta tarkoituksenmukaisessa paikassa.

Kaupungin palveluissa on tehty toimenpiteitä lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen saataavuuden edistämiseksi. Lisäksi kaupungin sisäistä sekä kaupungin ja HUSin välistä yhteistyötä on kehitetty. Kaupungilla on päihde- ja psyykkisesti oireileviin lapsiin erikoistuneita lastensuojeluyksiköitä. Päihdepalvelut järjestävät tarvittaessa jalkautuvan lääkkeellisen vieroitushoidon lastensuojelulaitoksiin. Lisäksi lastensuojelulaitoksiin on hankittu ostolääkäripalvelua.

Lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluketjua on kehitetty osittain tavoitteiden mukaisesti. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala on selkiyttänyt lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluketjun toimijoiden vastuita ja työnjakoa. Lasten ja nuorten erityisvastaanottojen perustamisen myötä on myös parannettu lasten ja nuorten psykiatriseen hoitoon pääsyä sekä vähennetty lähetteitä HUSiin. Lisäksi lastensuojelu ja HUS tekevät yhteistyötä hybridiyksikön kehittämiseksi sekä lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian verkostoyhteistyön ja yhteisten toimintamallien rakentamiseksi.

Arviointihavaintojen perusteella lastensuojelun laitoshoidossa olevat eivät saa kaikilta osin tarpeidensa mukaisia päihde- ja mielenterveyspalveluita. Lastensuojelulaitoksiin sijoitettujen lasten ja nuorten ongelmat ovat vakavia ja aiempaa moninaisempia. Osalla sijoitetuista ei ole ollut lainkaan hoitokontakteja ennen sijoitusta. Päihdehoitoa tarvitsevilla on lähes poikkeuksetta myös psyykkistä oireilua, ja kaupungin päihde- ja psykiatriapalvelut ovat heidän tarpeisiinsa nähden usein liian kevyitä. Lapsi tai nuori ei pääse HUSin päihdepsykiatrian palveluihin, jollei hänellä ole muuta

erikoissairaanhoidon vaatimaa psyykkistä sairautta. Lastensuojelulaitoksiin sijoitetut eivät välttämättä kuitenkaan pääse erikoissairaanhoidon psykiatrian palveluihin, koska lastensuojelulaitosten nähdään jo tarjoavan hoitoa. Lastensuojelulaitokset joutuvat vastaamaan psykiatriseen hoidon puutteeseen, ja psykiatrista hoitoa vaille jääneet lapset ja nuoret eivät ole hoidon kannalta tarkoituksenmukaisessa paikassa. Lisäksi hoidon saantia ja jatkuvuutta vaikeuttavat HUSin nuorisopsykiatrian korkea lähetekynnys, edellytys hoitoon sitoutumisesta sekä lasten- ja nuorisopsykiatrian nivelvaiheen aiheuttamat haasteet.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan tulee

- ▶ jatkaa ennaltaehkäisevien ja varhaisen puuttumisen päihde- ja mielenterveyspalvelujen kehittämistä lastensuojelun ja erikoissairaanhoidon tarpeen vähentämiseksi.
- ▶ jatkaa lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluketjun kehittämistä lastensuojelun laitoshoidossa.
- ▶ jatkaa yhteistyötä ja ratkaisujen etsimistä HUSin kanssa lastensuojelun laitoshoitoon sijoitettujen lasten ja nuorten tarpeen mukaisten mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuuden varmistamiseksi.

Lasten ja nuorten suun terveydenhuolto

Toteutuuko lasten ja nuorten suun terveydenhuolto lainsäädännön ja kaupungin linjausten mukaisesti?

Pääosin kyllä, mutta osaa tukea tarvitsevista perheistä, lapsista ja nuorista ei ole saatu ennaltaehkäisevien palvelujen piiriin.

Arvioinnin pääkysymys:

Toteutuuko lasten ja nuorten suun terveydenhuolto lainsäädännön ja kaupungin linjausten mukaisesti?

Osakysymykset:

1. Onko lasten ja nuorten ehkäisevässä suun terveydenhuollossa toteutettu moniammatillista yhteistyötä?
2. Ovatko alle 18-vuotiaiden suun terveystarkastukset toteutuneet lainsäädännön mukaisesti?
3. Onko suun sairauksien riskissä oleville lapsille ja nuorille kohdistettu resursseja?
4. Onko alle 23-vuotiaiden kiireetön suun terveydenhuolto toteutunut lainsäädännön mukaisesti?

Osakysymysten lisäksi arvioinnissa selvitettiin oikomishoitoon pääsyä.

Arviointi kohdistui strategiakauteen 2021–2025, jolloin kaupunkistrategia linjasi Helsingin tavoitteeksi sujuvan hoitoon pääsyn suun terveydenhuollossa. Lasten ja nuorten määräraikaisten terveystarkastusten ajankohdat ja sisältö sekä suun terveydenhuollon hoitoon pääsyn määräajat on määritelty lainsäädännössä. Oikomishoitoon ottamisessa noudatetaan kansallisesti yhtenäisiä periaatteita.

Arvioinnissa on hyödynnetty tilastotietoja suun terveydenhuollon tarkastuksista, kiireettömään hoitoon pääsystä sekä oikomishoidosta. Lisäksi arvioinnissa on toteutettu haastatteluita suun terveydenhuollon johdolle ja ammattilaisille sekä neuvoloiden, kouluterveydenhuollon ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajille. Näiden ohella on hyödynnetty asiakirja-aineistoa. Arvioinnin aineisto on pääosin kerätty vuoden 2025 syyskuun ja vuoden 2026 tammikuun välisenä aikana.

Neuvolan ja suun terveydenhuollon yhteistyö perhekeskuksissa on tiivistä

Lasten ja nuorten suun terveydenhuollon keskeisin yhteistyötaho on neuvola. On tärkeää, että suun terveydestä aletaan huolehtia jo varhaisessa lapsuudessa, ja sitä pidetään yllä läpi aikuisuuden.

Suun terveydenhuollon ja neuvoloiden yhteistyö perhekeskuksissa on tiivistä, sillä palvelut toimivat samoissa tiloissa, ja ammattilaiset tuntevat toisensa. Perhekeskuksissa työskentelee itsenäisesti hoitotyötä tekeviä hammashoitajia, jotka tekevät lähes kaikki neuvolaikäisten hammastarkastukset. Itsenäistä hoitotyötä tekevillä hammashoitajilla on hammashoitajan peruskoulutuksen lisäksi täydennyskoulutus lasten ja nuorten hammashoidosta. Koulutus antaa heille valmiudet itsenäiseen työskentelyyn. Perhekeskukset ovat lapsille tuttuja paikkoja neuvolakäynneistä, jolloin suun terveystarkastuksiin voi olla matalampi kynnyks tulla. Osa lapsista ei kuitenkaan asioi perhekeskuksissa, vaan erillisissä neuvoloissa ja hammashoitoloissa. Näissä tapauksissa palvelujen välinen yhteistyö ei ole yhtä tiivistä kuin perhekeskuksissa, koska palvelut toimivat erillään toisistaan. Arvioinnissa haastateltujen neuvolan ja suun terveydenhuollon ammattilaisten mukaan yhteistyö on kuitenkin sujunut hyvin, ja se on tiivistynyt viime vuosina.

Neuvolan terveydenhoitajat muistuttavat perheitä suun terveystarkastuksista. Koska suun terveydenhuollon ammattilaiset ovat kouluttaneet neuvolan terveydenhoitajat suun terveydenhuollon ajanvarausmalliin, neuvolan ammattilainen voi tarvittaessa varata tukea tarvitsevalle perheelle suoraan ajan suun terveydenhuoltoon. Varhaiskasvatuksen kolmivuotiaiden havainnointilomakkeelle on vuonna 2025 lisätty suun terveyttä koskevia kysymyksiä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden tunnistamiseksi. Jos lomakkeelle on kirjattu havaintoja lapsen suun terveyden ongelmista, neuvola tekee lapselle varauksen hammashoitoon.

Yhteistyö koulu- ja opiskeluterveydenhuollon kanssa on ollut vähäistä

Suun terveydenhuolto on pitänyt infotilaisuuksia sekä neuvolan että koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajille suun terveyttä tukevasta hoitotyöstä ja suun terveydenhuollon palveluista. Infotilaisuudet on koettu hyviksi, mutta niitä toivotaan järjestettävän useammin, sillä terveydenhoitajissa on paljon vaihtuvuutta. Terveydenhoitajat tapaavat lapsia ja nuoria

useammin kuin suun terveydenhuolto, joten heillä on keskeinen rooli ongelmien varhaisessa havaitsemisessa ja tuen tarjoamisessa.

Suun terveydenhuolto on tehnyt vain vähän yhteistyötä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon kanssa. Yhteistyö on ollut koulu- ja oppilaitoskohtaista, ja se on pääosin koostunut terveydenedistäjien tekemistä kouluvierailuista. Arvioinnissa haastatelluilta koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajilta puuttui tietoa suun terveydenhuollon toiminnasta, esimerkiksi suun sairauksien riskissä olevien lasten tunnistamisesta sekä ammattilaisille tarkoitetuista yhteydenottokanavista suun terveydenhuoltoon. Suun terveydenhuollon toivotaan näkyvän kouluilla ja oppilaitoksissa enemmän, sillä nuorilla on paljon suun terveyttä uhkaavia riskitekijöitä, kuten energijuomien ja nikotiinituotteiden käyttöä. Suun terveydenhuollon tavoitteena on lisätä yhteistyötä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon kanssa.

Terveystarkastuksia on tarjottu enemmän kuin lainsäädäntö edellytti

Suun terveydenhuolto on tarjonnut alaikäisille ja ensimmäistä lastaan odottaville perheille kaikki strategiakauden 2021–2025 ajan voimassa olleessa lainsäädännössä määritellyt määräaikaistarkastukset. Määräaikaistarkastuksista säädettiin 31.1.2026 asti voimassa olleella valtioneuvoston asetuksella neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Niin sanotun neuvola-asetuksen mukaan lasten suun terveydenhuoltoon liittyviä terveystarkastuksia tuli järjestää seuraavasti:

- ▶ ensimmäistä lastaan odottavalle perheelle vähintään yksi suun terveydentilan ja hoidon tarpeen arvio
- ▶ 1–6-vuotiaille vähintään kuusi terveystarkastusta, joista yhteen on sisällytettävä terveydenhoitajan arvio suun terveydentilasta
- ▶ 1–2-vuotiaille, 3–4-vuotiaille ja 5–6-vuotiaille lapsille määräaikaiset suun terveystarkastukset
- ▶ koulujen ensimmäisen, viidennen ja kahdeksannen vuosiluokan oppilaille suun terveystarkastus
- ▶ opiskelijoille vähintään kerran opiskeluaikana suun terveystarkastus, jossa selvitetään suun terveysneuvonnan ja palvelujen tarve
- ▶ tarpeen mukaan yksilöllisesti määriteltäviä terveystarkastuksia.

Helsinki on tarjonnut lapsille ja nuorille enemmän määräaikaistarkastuksia kuin lainsäädäntö edellytti. Yhden neuvolan terveydenhoitajan toteuttaman suun terveydentilan arvion sijaan Helsingin neuvoloissa on

toteutettu kaksi suun terveydentilan arviota, ensin kuusikuukautiselle ja sitten kaksivuotiaalle lapselle. Helsinki on myös tarjonnut suun terveystarkastuksen yhdeksänvuotiaalle lapsille, vaikka sitä ei edellytetty lainsäädännössä. Yhdeksänvuotiaiden tarkastukselle on hyvät perusteet, sillä sitä on suositeltu kansallisessa suun tutkimus- ja hoitovälin määrittämisen suosituksessa.

Lasten ja nuorten suun terveystarkastuksia koskeva lainsäädäntö on muuttunut 1.2.2026 alkaen. Uusitun neuvola-asetuksen mukaan alle kouluikäiselle tulee järjestää suun terveystarkastus yhden, kolmen ja viiden vuoden iässä ja kouluikäiselle seitsemän, yhdeksän, 12 ja 15 vuoden iässä. Muilta osin suun terveydentilan arvioita tai tarkastuksia koskevat määräykset eivät ole muuttuneet.

Terveystarkastukset toteutuvat parhaiten nuorimmissa ja heikoiten vanhimmissa ikäryhmissä

Tilastojen perusteella ei ollut mahdollista suoraan päätellä, kuinka suuri osuus kuhunkin suun terveydenhuollon määräaikaistarkastukseen oikeutetuista alaikäisistä tai ensimmäistä lastaan odottavista perheistä on kyseisissä tarkastuksissa käynyt. Tähän on useita eri syitä: vuonna 2025 voimassa olleessa lainsäädännössä tarkastukset eivät kohdentuneet tiettyyn yksittäiseen ikävuoteen, määräaikaisten tarkastusten lisäksi voidaan tehdä yksilöllisen riskin perusteella määriteltäviä tarkastuksia ja Helsingin suun terveydenhuollossa hoidetaan myös ulkopaikkakuntalaisia koululaisia ja opiskelijoita. Yksilöllisestä tarpeesta johtuvien terveystarkastusten toteutumista ei ole voitu arvioida tässä arvioinnissa, koska aiheesta ei ole aineistoa.

Suun terveystarkastusten toteutumista on kuitenkin arvioitu suuntaa antavasti Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) suun ja hampaiden sairauksien hoidon laaturekisterin tietojen perusteella. Laaturekisterissä seurataan vuosittain suun terveystarkastuksessa käyneiden henkilöiden osuutta kunkin ikäluokan väestöstä. Laaturekisterin perusteella suun terveystarkastuksessa käyneiden osuudet tarkastuksiin kutsutuista neuvola- ja alakouluikäisistä ovat varsin suuria, mutta yläkouluikäisten sekä alaikäisten opiskelijoiden määräaikaistarkastukset toteutuvat heikommin. Karkeasti arvioiden määräaikaisten suun terveystarkastusten kattavuus on kuitenkin vuonna 2024 yleisesti ollut parempi kuin koskaan ajanjakson 2017–2023 aikana.

Vain hyvin pieni osa, noin kolme prosenttia, ensimmäistä lastaan odottavista osallistuu heille lain mukaan kuuluvaan suun terveydentilan ja hoidon tarpeen arviointiin. Tilanne on sama myös kansallisesti. Sekä Helsingin suun terveydenhuollossa että kansallisesti on huoli siitä, että arviointiin hakeutuvat lähinnä sellaiset perheet, joiden suun terveydentila on hyvä. Tällöin arviointiin käytetyt resurssit eivät kohdenna niihin perheisiin, jotka tarvitsisivat arviota eniten.

Osaa tukea tarvitsevista ei ole saatu ennaltaehkäisevien palvelujen piiriin

Suun terveydenhuollossa on tehty toimenpiteitä sellaisten lasten ja nuorten tunnistamiseksi, joilla on erityinen riski sairastua suun sairauksiin sekä heidän hoidon tarpeeseensa vastaamiseksi. Osaa sellaisista perheistä, lapsista ja nuorista, joilta puuttuu osaaamista, kykyä tai halua huolehtia suun terveydestä, ei ole kuitenkaan saatu riittävän aikaisessa vaiheessa suun terveydenhuollon palvelujen piiriin. Tästä on osoituksena se, että yleisanestesiassa eli nukutuksessa tehtävien hammashoitajien lähetemäärät ovat kasvaneet. Jos tukea tarvitsevia perheitä ei saada suun terveydenhuollon ennaltaehkäisevien palvelujen piiriin, seuraa siitä suuria kustannuksia tulevaisuudessa.

Haastateltujen itsenäisesti hoitotyötä tekevien hammashoitajien mukaan tukea tarvitsevista korostuvat maahanmuuttajataustaiset, heikossa sosioekonomisessa asemassa olevat sekä mielenterveysongelmaiset perheet. Suun terveydenhuollon ammattilaisille on pidetty koulutuksia riskipotilaiden tunnistamiseksi ja hoitamiseksi. Lisäksi on muodostettu vertaistuen ja osaamisen verkostoja. Etenkin neuvolan kanssa tehty moniammatillinen yhteistyö on tehostanut tukea tarvitsevien perheiden tunnistamista.

Lapsia ja nuoria kutsutaan arvioidun riskin perusteella välitarkastuksiin. Yksilöllinen hoitopolku määräytyy lapsen hoidon tarpeen mukaan. Lapsiin liittyvän osaamisen lisäksi suun terveydenhuollossa on tunnistettu tarve nuorten erityishaasteita koskevalle erityisosaamiselle. Nuorten erityishaasteita ovat muun muassa mielenterveysongelmat, syömishäiriöt ja päihteiden käyttö. Erityisosaamista ja -hoitoa vaativat lapset ja nuoret ohjataan jatkossa Lapset ja nuoret -tiimeihin hoidettavaksi. Suun terveydenhuollossa on ohjeena tehdä lastensuojeluilmoitus, jos alaikäinen ei saavu kahtena peräkkäisenä kertana vastaanotolle. Lastensuojeluilmoitukset ovat joissain tapauksissa edistäneet hammashoitoon tuleamista. Kehittämiskohteena on tunnistettu 18 vuotta täyttäneiden nuorten aikuisten saaminen hammashoidon piiriin maksuttomien ikäkausitarkastusten päätyttyä.

Suun terveyden edistämisen toimet on kohdistettu tarveperusteisesti

Suun terveydenhuollon terveydenedistämisen tiimin tehtävänä on valmentaa sekä ammattilaisia että asiakkaita suun terveyden asioissa. Toiminnan suunnittelussa on käytetty terveys- ja hyvinvointi-indeksejä terveydenedistämisen toimien kohdistamiseksi niitä eniten tarvitseville. Käytettyjä indeksejä ovat muun muassa alueiden sairastavuusindeksit, kouluterveyskyselyjen suun terveyttä koskevat tulokset sekä varhaiskasvatuksen ja peruskoulujen tarveperusteinen rahoitus.

Terveydenedistämisen toimia on myös kohdennettu kaupunki-uudistusalueille. Terveydenedistäjät osallistuvat lapsille ja nuorille suunnattuihin tilaisuuksiin, kuten kutsuntoihin, sekä tekevät vierailuja esimerkiksi koulu- luokkiin, leikkipuistoihin ja päiväkoteihin. Tilaisuuksien lukumäärä on kasvanut vuosina 2022–2025, ja tapahtumia on järjestetty eniten itäisellä ja pohjoisella alueilla. Lisäksi terveydenedistäjät ovat osallistuneet useisiin maahanmuuttajille järjestettäviin tilaisuuksiin. Terveydenedistäjät ovat myös tuottaneet materiaalia suun terveydestä eri kielillä ja laatineet oppimislejät eri-ikäisille.

Lähes kaikki alle 23-vuotiaat pääsivät kiireettömään hoitoon määräajassa

Terveydenhuoltolaissa on vuoden 2025 alusta alkaen säädetty alle 23-vuotiaiden suun terveydenhuollon kiireettömään hoitoon pääsyn määräajaksi kolme kuukautta, kun 23 vuotta täyttäneillä vastaava määräaika on kuusi kuukautta. Kiireettömän hoidon määräaika ei koske alaikäisten määräaikaista terveystarkastuksia eikä oikomishoitoa. Tilastojen mukaan 94 prosenttia alle 23-vuotiaista oli päässyt kolmessa kuukaudessa Helsingin suun terveydenhuollon hammaslääkärille, 96 prosenttia suuhygienistille sekä 99 prosenttia hammashoitajalle vuonna 2025. Palvelusetelillä toteutetut käynnit puuttuvat tilastosta, joten todellinen toteutuneiden käyntien osuus on suurempi kuin tilastossa. Alle 23-vuotiaiden kiireettömän hoidon määräaika toteutuu Helsingissä paremmin kuin Uudenmaan hyvinvointialueilla.

Oikomishoidon tarpeen arvioinnin jono on purettu, mutta hoidon aloitukseen on edelleen jonoa

Strategiakauden 2021–2025 alussa oikomishoitoon oli kertynyt jonoja muun muassa koronapandemian, asiakas- ja potilastietojärjestelmän muutoksen sekä oikomishoidon organisaatiouudistuksen vuoksi. Jonoa oli syntynyt kahteen eri vaiheeseen oikomishoidon hoitopolulla: oikomishoidon tarpeen arviointiin sekä oikomishoidon aloitukseen.

Oikeaa oikomishoidon aloitusaikaa ei voi määrittää suoraan esimerkiksi lapsen iän perusteella, vaan se määrittyy yksilöllisesti, kunkin lapsen purennan kehitysvaiheen mukaisesti. Purenta tarkoittaa ylä- ja alahampaiden sekä leukojen välistä suhdetta. Aiemmin perusterveydenhuolto saattoi lähettää potilaita oikomishoidon tarpeen arviointiin purennan kehitysvaiheeseen nähden väärään aikaan. Oikomishoidon arviointiin lähetettiin myös sellaisia potilaita, joilla ei ollut siihen tarvetta. Nämäkin syyt aiheuttivat jonoa oikomishoidon tarpeen arviointiin, jolloin myös hoidon aloittaminen viivästy. Oikomishoidon tarpeen arviointia on kehitetty, jotta lapset ohjattaisiin hoitoon mahdollisimman oikea-aikaisesti.

Kertyneitä jonoja on purettu järjestelmällisesti vuodesta 2022 alkaen. Toimenpiteiden ansiosta oikomis-hoidon tarpeen arviointiin kertynyt jono oli purettu vuoden 2024 loppuun mennessä. Sen sijaan oikomis-hoidon aloitukseen oli edelleen jonoa. Vuoden 2025 marraskuussa hoidon aloittamista odotti noin 1 400 potilasta, kun toukokuussa 2022 oikomishoidon aloit-tamista odotti noin 1 700 potilasta. Osa hoidon aloi-tukseen jonottaneista potilaista odotti aloitusta siitä syystä, että aika ei vielä ollut oikea kyseisen potilaan hoidon toteuttamiseen.

Johtopäätökset

Lasten ja nuorten suun terveydenhuolto toteutuu pää-
osin lainsäädännön ja kaupungin linjausten mukaisesti.

Suun terveydenhuolto on tehnyt riittävästi moniamma-
tillista yhteistyötä neuvoloiden kanssa, mutta yhteistyö
koulu- ja opiskeluterveydenhuollon kanssa on ollut
vähäistä. Suun terveydenhuollon ja neuvoloiden yhteis-
työ on ollut erityisen tiivistä perhekeskuksissa. Neu-
voloiden terveydenhoitajia on myös koulutettu suun
terveydenhuollon asioista. Tiivis yhteistyö neuvolan
kanssa on perusteltua, sillä pohja hyvälle suun tervey-
delle luodaan jo varhaislapsuudessa. Suun terveyden-
huollon yhteistyö koulu- ja opiskeluterveydenhuollon
kanssa on käytännössä tarkoittanut lähinnä terveyden-
edistäjien vierailuja yksittäisiin kouluihin. Suun ter-
veydenhuolto on myös järjestänyt koulu- ja opiskelu-
terveydenhuollolle infotilaisuuksia. Niitä on kuitenkin
ollut liian harvoin, koska arviointihavaintojen mukaan
koulu- ja opiskeluterveydenhoitajilta puuttui tärkeää
tietoa suun terveydenhuollosta, esimerkiksi ammattilai-
sille tarkoitetuista yhteydenottokanavista.

Ensimmäistä lastaan odottavan perheen ja 0–17-vuo-
tioiden lasten suun terveystarkastukset ovat pääosin
toteutuneet vuosina 2021–2025 voimassa olleen lain-
säädännön mukaisesti. Helsingin suun terveydenhuolto
on tarjonnut perheille, lapsille ja nuorille enemmän
tarkastuksia kuin lainsäädäntö edellyttää. Merkittävä
osa ensimmäistä lastaan odottavista perheistä sekä
yläkouluikäisistä ja opiskelevista nuorista on kuitenkin
jättänyt käyttämättä tarjotut määräaikaistarkastukset.

Suun terveydenhuolto on kohdistanut pääosin riit-
tävästi resursseja suun sairauksien riskissä oleville
lapsille ja lapsiryhmille. Suun sairauksien riskissä
oleville lapsille on tehty välitarkastuksia. Terveys-
edistämisen toimet on kohdistettu tarveperusteisesti
esimerkiksi terveys- ja hyvinvointi-indeksien avulla.
Osaa sellaisista perheistä ja lapsista, jotka tarvitsi-
sivat tukea suun terveydestä huolehtimiseen, ei ole
kuitenkaan saatu riittävän aikaisessa vaiheessa suun
terveydenhuollon palvelujen piiriin.

Alle 23-vuotiaat ovat päässeet Helsingissä suun
terveydenhuollon kiireettömään hoitoon terveyden-
huoltolain mukaisessa määräajassa, tilastoinnin puut-
teet huomioon ottaen. Jono oikomishoidon tarpeen
arviointiin on purettu, mutta hoidon aloitukseen on
edelleen jonoa.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan suun
terveydenhuollon tulee

- ▶ tehdä toimenpiteitä, jotka lisäävät tukea
tarvitsevien ensimmäistä lastaan odottavien
perheiden osallistumista suun terveydentilan ja
hoidon tarpeen arvioon.
- ▶ tehdä toimenpiteitä, jotka lisäävät
yläkouluikäisten nuorten sekä opiskelijoiden
osallistumista suun terveystarkastuksiin.
- ▶ jatkaa toimenpiteitä oikomishoidon jonojen
purkamiseksi ja odotusaikojen lyhentämiseksi.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan
suun terveydenhuollon sekä koulu- ja
opiskeluterveydenhuollon tulee

- ▶ lisätä keskinäistä yhteistyötään lasten ja
nuorten suun terveyden parantamiseksi.

Älykästä Helsinkiä johdetaan tiedolla ja digitalisaatiota hyödyntäen

Terveydenhuollon digitaaliset palvelut

Onko terveydenhuollon digitaalisia palveluita kehitetty tavoitteiden mukaisesti?

Digitaalisten palvelujen käyttö on lisääntynyt, mutta asiointin sujuvoittamisessa on vielä kehitettävää.

Arvioinnin pääkysymys:

Onko terveydenhuollon digitaalisia palveluita kehitetty kaupungin ja sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan linjausten mukaisesti?

Osakysymykset:

1. Onko asiakasportaali Maisaa kehitetty kaupungin ja sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan linjausten mukaisesti?
2. Onko Omaolo-palvelua kehitetty kaupungin ja sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan linjausten mukaisesti?
3. Onko perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välisiä yhteisiä palvelupolkuja sujuvoitettu digitaalisia palveluja hyödyntäen?

Osakysymysten ohella arvioinnissa on otettu huomioon tavoite, jonka mukaan kaupunkilaisille tulee turvata mahdollisuus asioida tarvittaessa muutenkin kuin digitaalisesti.

Maisa on asiakas- ja potilastietojärjestelmä Apotin asiakasportaali, eli verkkopalvelu ja mobiilisovellus, joka tarjoaa pääsyn useisiin eri palveluihin. Omaolo on valtakunnallinen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun ja hoidon tarpeen arvioinnin verkkopalvelu. Palvelupolku on asiakkaan palvelutarpeeseen perustuva suunnitelmallinen kokonaisuus, joka koostuu useista eri palveluista tai palveluprosesseista.

Arviointi rajautui pääosin terveysasemiin ja psykiatrian palveluihin. Osa havainnoista koskee kuitenkin yleisesti kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluja, koska digitaalisten palvelujen käyttämistä ja kehittämistä koskevia tietoja ei saa kaikin osin rajattua pelkästään terveysasemien ja psykiatrian palveluihin tai ainoastaan terveyspalveluihin.

Arviointi kohdistui pääosin strategiakauteen 2021–2025, jolloin kaupunkistrategia linjasi, että Helsinki vahvistaa digitaalisten sosiaali- ja terveyspalveluiden tarjontaa ja antaa digitaalisten sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelulupauksen. Tavoitteena oli tehdä palveluiden käyttämisestä asiakaslähtoisempää ja mahdollisimman sujuvaa erilaisten helsinkiläisten näkökulmasta. Digitalisaation oli tarkoitus tukea tätä kehitystä. Lisäksi digitalisaation tuli kaupunkistrategian mukaan olla yksi keino, jolla toteutettaisiin tavoitetta perusterveydenhuollon ja suun terveydenhuollon sujuvasta hoitotoimenpiteestä.

Arvioinnin aineisto hankittiin haastatteluin ja tiedusteluin terveydenhuollon digitaalisten palvelujen kehittämisestä vastaavilta kaupungin ammattilaisilta. Aineistonhankintaan sisältyi myös tarkastuslautakunnan 2. toimikunnan sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalle tekemä arviointikäynti. Lisäksi toteutettiin psykiatrian palvelujen henkilöstölle suunnattu kysely, joka on laadittu yhteistyössä HUSin ulkoisen tarkastuksen kanssa. Arvioinnissa hyödynnettiin myös palvelujen käyttäjäkemuksista kerättyjä valmiita aineistoja, tilasto- ja mittaritietoja sekä asiakirja-aineistoa. Arvioinnin aineisto on pääosin kerätty vuoden 2025 syyskuun ja vuoden 2026 tammikuun välisenä aikana.

Asiakas voi valita asiointikanavansa, mutta monikanavaisuus kuormittaa ammattilaisia

Osa terveydenhuollon asiakkaista haluaa asioida mieluiten paikan päällä tai puhelimitse. Digitaalisten palveluiden, kuten Maisan tai Omaolon, käyttö on vapaaehtoista. Halutessaan asiakas voi digitaalisten palvelujen sijaan olla yhteydessä terveyspalveluihin puhelimitse tai paikan päällä käymällä. Asiakas voi myös itse valita, saako hän hoitoaan koskevat tiedot puhelimitse ja paperikirjeinä vai digitaalisten kanavien kautta. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan vuosien 2026–2029 palvelustrategiaan sisältyy palvelulupaus, jonka mukaan asiakkailla, jotka eivät voi asioida digikanavissa, on aina mahdollisuus asioida myös muilla tavoin.

Psykiatrian ammattilaisille toteutetussa kyselyssä tuli ilmi, että ammattilaisia kuormittavat viestien runsaus, monikanavaisuus ja viestien ohjautumisen ongelmat. Palveluissa esiintyy niin sanottua häiriökysyntää eli asiakas asioi usean eri kanavan kautta, jolloin samaa asiaa hoitavat useat eri ammattihenkilöt.

Häiriökysyntää on pyritty vähentämään muun muassa parantamalla asiakkaiden yhteydenottojen ohjausta. Kiireelliset yhteydenotot on ohjattu Omaoloon ja kiireettömät Maisaan. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla ei ole vielä päätetty, mikä on ensisijainen asiointikanava, johon muut digipalvelut integroidaan. Arvioinnissa haastateltujen asiantuntijoiden mukaan häiriökysyntää voi vähentää hoitamalla asiakkaan asian mahdollisimman nopeasti, kirjaamalla suunnitelmat tarkasti ja varmistamalla, että asiakas tietää, miten hoito etenee. Terveysasemilla on ollut tavoitteena, että ammattilaisille tulevien yhteydenottojen määrä ei kasva vuonna 2025 verrattuna edelliseen vuoteen. Tämä tavoite on toteutunut.

Yhtään perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välistä palvelupolkua ei ole digitalisoitu kokonaan

Yksi tärkeimmistä sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan digisuunnitelmaan 2023–2025 sisältyneistä hankkeista oli yhteisten palvelupolkujen sujuvoittaminen perusterveydenhoidon ja erikoissairaanhoidon välillä sekä toimialan sisällä että yhteistyökumppaneiden kanssa. Lisäksi digisuunnitelmassa todettiin, että erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon raja-aitoja pyritään madaltamaan digitalisaatiota hyödyntäen yhteistyössä HUSin kanssa.

Vuoden 2026 alussa ei ollut valmiina yhtään Helsingin ja HUSin yhteistä yksittäisen sairauden tai hoidon digipolkua. Erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon välistä rajaa digitaalisessa asiointissa ei ole juurikaan saatu ylitettyä. Yhteisten digitaalisten palvelupolkujen rakentamista vaikeuttaa terveydenhuollon rekisterirajat ylittävän tiedon välittymistä koskeva lainsäädäntö. Joitakin rajan ylittäviä ratkaisuja on toteutettu kokeiluina, kuten Maisan sähköiset omaseurannat sekä sähköisen raskauspolun suunnittelu yhteistyössä HUSin ja Oy Apotti Ab:n kanssa. Omaseurannat voivat olla esimerkiksi verenpaine- tai verensokeriseurantalomakkeita. Osa raskausajan palveluista, kuten ensimmäisen käynnin varaaminen ja esitietolomakkeiden täyttäminen, on saatu digitalisoitua, mutta ei koko palvelupolkua. Tavoitteena on saada koko raskausajan palvelupolku digitalisoitua vuosien 2026–2027 aikana. Raskauspolun suunnittelussa selvitetään samalla laajemmin mahdollisuuksia toteuttaa perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteisiä digitaalisia ratkaisuja.

Digitaalisten palvelujen vaikutusta perusterveydenhuollon hoitoon pääsyyn ei voitu arvioida

Digitaalisilla palveluilla oli kaupunkistrategian 2021–2025 ja kaupungin vuoden 2025 talousarvion mukaan tarkoitus parantaa perusterveydenhuollon hoitoon pääsyä. Terveyspalveluiden mukaisen kiireettömään hoitoon pääsyn määräaikaisten toteutumista seurataan

kansallisesti yhtenäisellä mittarilla, jolla mitataan ensimmäisen hoitotapahtuman toteutumista lain mukaisen enimmäisajan kuluessa hoidon tarpeen arvioinnista. Maisan ja Omaolon vaikutusta hoitoon pääsyyn ei voitu arvioida kyseisen mittarin perusteella, koska Maisassa ja Omaolossa toteutunutta asiointia ei katsota terveydenhuoltolain mukaiseksi hoidon tarpeen arvioinniksi. Lisäksi digitaalisten palvelujen käytön ja hoitoon pääsyn välillä ei ole suoraa syy-yhteyttä, koska muutkin tekijät vaikuttavat hoitoon pääsyyn. Tällaisia ovat muun muassa palvelujen kysynnän muutokset, hoitajien ja lääkäreiden määrä, henkilöstön osaaminen, yhteydenottokanavien määrä, digitaalisten työkalujen toimivuus sekä muut toimialan kehittämistoimet. Maisan ja Omaolon käyttö saattaa kuitenkin vapauttaa resursseja puhelimitse toteutettavaan hoidon tarpeen arviointiin.

Maisan käyttö on lisääntynyt, mutta kaikkiin Maisa-viesteihin ei vastata tavoiteajassa

Asiakkaat voivat oman tarpeensa mukaisesti asioida joko Maisan tai jonkin muun asiointikanavan, esimerkiksi puhelimen välityksellä. Maisaa tarjotaan asiakkaille ensisijaisena asiointikanavana verkkosivuilla ja vastaanotoilla. Maisan käyttäjämäärät ja asiointien sekä viestien määrät ovat kasvaneet, mutta Maisan valinneiden osuus kaikista helsinkiläisistä on pysynyt samana vuosina 2023–2025 (taulukko 10).

Maisa on käytettävissä vuorokauden ympäri kaupungin digitaalisten sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelulupauksen mukaisesti. Viesteihin kuitenkin vastataan vain virka-aikana. Maisan palvelulupaus ei toteutunut vuonna 2025 siltä osin, että kaikkiin viesteihin ei pystytty vastaamaan lupauksen mukaisesti kahdessa vuorokaudessa. Kahden vuorokauden sisään vastattujen viestien osuus on kuitenkin noussut 77 prosenttiin vuonna 2025, kun vuonna 2023 vastaava osuus oli 66 prosenttia.

Maisasta on kerätty palautetta, mutta osaa pitkäaikaisista ongelmista ei ole ratkaistu

Oy Apotti Ab ja Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala ovat keränneet Maisasta asiakaspalautetta ja kehittäneet Maisaa sen perusteella. Jotkut ongelmat tai tuen tarpeet ovat kuitenkin tulleet toistuvasti esiin vuosien 2022–2025 asiakaspalautteissa. Tämä viittaa siihen, ettei kyseisissä asioissa ole tapahtunut riittävästi kehitystä asiakkaiden näkökulmasta. Asiakaspalautteessa usein esiin nousseita epäkohtia ovat olleet erityisesti hankaluudet alaikäisten puolesta asiointissa ja vaikeus löytää tietoja Maisa-sovelluksesta.

Oy Apotti Ab tai Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala eivät ole keränneet ammattilaisten palautetta Apotin Maisaan liittyvistä ominaisuuksista. Ammattilaisia on kuitenkin mukana Maisan kehittämistyössä.

Taulukko 10. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasportaali Maisan käyttöä Helsingissä koskevia tunnuslukuja ajalla 2023–2025.*

Mittari	2023	2024	2025
Maisan käyttäjien osuus kaikista sosiaali- ja terveyspalvelujen vuoden aikana tavatuista asiakkaista, prosenttia	86 %	90 %	91 %
Asiakkaiden käynnit Maisassa, lukumäärä	1 716 650	1 949 333	2 003 168
Asiakkaiden Maisa-viestit, lukumäärä	854 103	1 058 157	1 207 828
Maisan aktivoineiden helsinkiläisten osuus kaikista helsinkiläisistä, prosenttia	77 %	77 %	77 %

* Lähde: Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala.

Taulukko 11. Omaolon kiireellisyyskoodit ja niiden aikarajat.*

Kiireellisyyskoodi	Aikaraja (kertoo, missä ajassa ammattilaisen tulee ottaa asiointi käsittelyyn ja ottaa yhteyttä asiakkaaseen)
P0	Käsiteltävä heti (palvelu ohjaa asiakasta ottamaan yhteyttä hätäkeskukseen, asiointi ei tule ammattilaisen käsiteltäväksi)
P1	Alle 2 h (hoidetaan päivystyksenä)
P2	Alle 12 h (hoidetaan päivystyksenä, muttei yöllä)
P3	Alle 24 h
P4	Alle 72 h
P5	Kiireetön, viikon kuluessa käsiteltävä
P6	Kiireetön, kuukaudessa käsiteltävä
P7	Kiireetön, voi odottaa käsittelyä yli kuukauden
P8	Kiireetön, ei aikarajaa

* Lähde: Sosiaali- terveys ja pelastustoimiala.

Tarkastuslautakunta toteutti arvioinnissa kyselyn psykiatrian ammattilaisille. Kyselyssä nousi esille, että osa vastaajista koki saaneensa riittämättömästi koulutusta tai perehdytystä Maisan käyttöön. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalta saatujen tietojen mukaan valtaosa toimialan ammattilaisista on kuitenkin käynyt Maisaa koskevan verkkokurssin. Lisäksi Maisa-ominaisuudet sisältyvät muihin ammattilaisille järjestettäviin Apotin käyttökoulutuksiin.

Omaolon käyttö on lisääntynyt, ja lähes kaikkiin oirearvioihin vastataan lakisääteisessä määrääjassa

Asiakkaat voivat hakeutua hoidon tarpeen arviointiin Omaolon kautta tai puhelimitse. Omaolo-palvelu on lääkinnällinen laite. Lääkinnällinen laite tarkoittaa laitteistoa tai ohjelmistoa, jota käytetään ihmisen terveydentilan tutkimiseen, sairauksien ja vammojen diagnosointiin sekä niiden ehkäisyyn ja hoitoon. Lääkinnällisten laitteiden käyttöön otosta säädetään EU-asetuksissa sekä Suomen kansallisessa lainsäädännössä.

Omaolo-palvelussa terveysasemien tai päivystysavun ammattilaiset vastaavat asiakkaalle lakisääteisen kiireellisyyden mukaan, kiireellisissä tapauksissa jopa puolessa tunnissa. Päivystysapu on Helsingin terveysasemien tuottama palvelu, joka neuvoo äkillisissä terveysongelmissa. Jos asiakas ei halua asioida Omaolon kautta, hän voi soittaa virka-aikaan terveysasemalle, virka-ajan ulkopuolella päivystysapuun tai hätätapauksissa numeroon 112.

Ammattilaiselle näkyy kustakin ammattilaisen käsitteilyä odottamaan tulleesta Omaolon asiointista kiireellisyyskoodi (taulukko 11). Kiireellisyyskoodit perustuvat kansalliseen lainsäädäntöön, sosiaali- ja terveysministeriön päivystyshoidon kiireellisyysluokitukseen sekä Duodecimin toimintaohjeisiin ja suosituksiin. Asiointin kiireellisyyskoodi kertoo, kuinka kiireelliseksi Omaolo on arvioinut asiakkaan oireen ja missä ajassa ammattilaisen on arvioitava asiakkaan tilanne.

Asiakkaiden Omaolossa täyttämien oirearvioiden määrät ovat kasvaneet vuosittain ajalla 2023–2025. Vuonna 2025 oirearvioita tehtiin noin 173 000, mikä on vajaat 60 000 oirearviota enemmän kuin vuonna 2023. Omaolo oli kuitenkin tuntematon palvelu noin kolmasosalle vuonna 2024 toteutetun sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan asukaskyselyn vastaajista.

Omaolon vastausaikaan sovelletaan terveydenhuoltolain mukaisia kiireellisyyden määräaikoja. Näiden ohella Omaolon lääkintälaitteominaisuuksiin sisältyvät terveydenhuoltolakia tiukemmat kiireellisyyskriteerit. Vuonna 2025 ammattilaiset vastasivat 99 prosenttiin Omaolon yhteydenotoista lakisääteisistä kiireellisyyttä noudattaen. Noin 900 tapauksessa asiakas joutui odottamaan yhteydenottoa pidempään. Lakisääteisen kiireellisyyden noudattaminen on parantunut Omaolossa

ja vastausajat ovat lyhentyneet vuonna 2025 vuoteen 2024 verrattuna.

Omaolon käyttöä on laajennettu suun terveydenhuoltoon

Omaolossa on toteutettu sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan Kestävän kasvun hankesuunnitelman 2023–2025 tavoitetta, jonka mukaan Omaolon käyttöön ottoa tuli laajentaa eri terveysasemien lisäksi muihin sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköihin. Vuonna 2023 on otettu käyttöön hampaiden ja suun alueen oire tai vamma -oirearvio, jota käsittelevät suun terveydenhuollon ammattilaiset. Tavoitteena oli myös hyödyntää koko Omaolossa tarjolla olevaa palveluvalikkoo, muun muassa hyvinvointitarkastuksia, osana paljon palvelua tarvitsevien kokonaispalvelutarpeen kartoitusta. Omaolon terveystarkastusten käyttö on lisääntynyt vuosina 2023–2025. Ammattilaisen aloitteesta tehtäviä hyvinvointitarkastuksia on alettu hyödyntää vuonna 2022, mutta niiden käyttö ei ole yleistynyt vuosien 2023–2025 aikana.

Omaoloon on tehty parannuksia asiakkaiden ja ammattilaisten palautteen perusteella

Asiakkaiden ja ammattilaisten palautetta on kerätty ja hyödynnetty Omaolon kehittämisessä. Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan sekä terveysasemien saama palaute on välitetty Omaolo-palvelua kehittäville DigiFinland Oy:lle ja Kustannus Oy Duodecimille, ja niiden perusteella on tehty muutoksia palveluun. Vaikka uusia oirearvioita on toivottu, niiden lisääminen palveluun on hidasta. Tämä johtuu muun muassa siitä, että Omaolo-palvelun kehitystyö on tiukasti säänneltyä, koska se on lääkinnällinen laite.

Jotta kaupungin ammattilainen saisi käyttöoikeuden Omaoloon, hänen on suoritettava Omaolon koulutuskokonaisuus ja osaamisen varmistava tentti. Ammattilaisten palautteen perusteella koulutus antaa suurimmalle osalle sen käyneistä hyvät taidot palvelun käyttöön.

Johtopäätökset

Terveydenhuollon digitaalisia palveluita on osittain kehitetty kaupungin ja sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan linjausten mukaisesti.

Asiakasportaali Maisaa on osittain kehitetty kaupungin ja sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan linjausten mukaisesti. Maisan käyttö on lisääntynyt, mutta kaikkiin Maisa-viesteihin ei vastata tavoiteajassa. Jos asiakas saisi tiedon siitä, miten hoito etenee, tarpeettomat tai päällekkäiset yhteydenotot eri kanavia pitkin voisivat vähentyä. Maisasta on myös kerätty asiakaspalautetta, jota on hyödynnetty palvelun kehittämisessä kaupunkistrategian linjauksen mukaisesti. Jotkin ongelmat, kuten vaikeudet alaikäisten puolesta asiointissa tai tiedon löytämisessä, ovat kuitenkin nousseet

asiakaspalautteessa toistuvasti esiin. Tämä viittaa siihen, ettei kyseisiä ongelmia ole vielä ratkaistu asiakkaita tyydyttävällä tavalla.

Omaolo-verkkopalvelua on pääosin kehitetty kaupungin ja sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan linjausten mukaisesti. Omaolon oirearvioiden ja käyttäjien määrät ovat kasvaneet, lähes kaikki oirearviot on käsitelty lain mukaisissa määräajoissa ja palvelua on kehitetty asiakkaiden ja terveydenhuollon ammattilaisten palautteiden perusteella. Omaolon koko palveluvalikkoa, esimerkiksi hyvinvointitarkastuksia, ei kuitenkaan ole vielä hyödynnetty tavoitteiden mukaisessa laajuudessa.

Sosiaali-, terveys ja pelastustoimialan tavoite perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välisten yhteisten palvelupolkujen sujuvoittamisesta on pääosin jäänyt toteutumatta. Joitakin erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon välisen digitaalisen rajan ylittäviä ratkaisuja, kuten sähköistä raskauspolkua, on suunniteltu tai kokeiltu, mutta yhtään yksittäisen sairauden tai hoidon digipolkua ei ole kokonaan valmiina.

Kaupunkilaisille on turvattu mahdollisuus asioida terveydenhuollon palveluissa usean eri kanavan kautta ja muutenkin kuin digitaalisesti. Monikanavaisen viestintään liittyy kuitenkin viestien ohjautumisen ongelmia, jotka voivat kuormittaa terveydenhuollon ammattilaisia ja hidastaa asiakkaan asian hoitamista. Asiakkaiden yhteydenottojen ohjausta on pyritty parantamaan, mutta toimialalla ei ole vielä päätetty, mikä on ensisijainen asiointikanava, johon muut digitaaliset palvelut integroidaan.

Digitaalisten palveluiden vaikutusta perusterveydenhuollon hoitoon pääsyyn ei voitu arvioida, koska kyseisten palvelujen käyttö ei vaikuta hoitoon pääsyn mittareihin, ja hoitoon pääsyyn vaikuttavat monet muutkin tekijät.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan tulee

- ▶ tehdä toimenpiteitä, jotta kaikki asiakkaat saisivat vastauksen Maisa-viesteihin luvatussa ajassa.
- ▶ tehdä toimenpiteitä asiakaspalautteissa toistuvasti esiintyneiden Maisan ongelmien, kuten tietojen löydettävyyden ja alaikäisen puolesta asioinnin helpottamiseksi lainsäädännön mahdollistamissa puitteissa.
- ▶ ohjata terveydenhuollon asiakkaat käyttämään heidän tarpeeseensa parhaiten soveltuvaa digitaalista asiointikanavaa tai muuta asiointitapaa.
- ▶ varmistaa, että terveydenhuollon ammattilaiset tietävät, mitä digitaalista kanavaa tai muuta yhteydenpitotapaa missäkin tapauksessa asiakkaan kanssa käytetään.
- ▶ jatkaa perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteisten palvelupolkujen digitalisointia.

Tarkastuslautakunnan vuonna 2023 antamien suositusten vaikuttavuuden arviointi

Onko vuoden 2023 arviointikertomuksessa esitettyjen suositusten mukaisiin toimenpiteisiin ryhdytty?

Kaikkien vuoden 2023 arviointikertomuksen suositusten mukaisiin toimenpiteisiin on ryhdytty.

Arvioinnin pääkysymykset:

1. Mihin tarkastuslautakunnan vuoden 2023 arviointikertomuksessa esittämien suositusten mukaisiin toimenpiteisiin keskushallinto ja toimialat ovat ryhtyneet?
2. Mitä vaikutuksia suositusten mukaisilla toimenpiteillä on ollut?

Vuoden 2023 arviointikertomuksessa käsiteltiin 13 arviointiaihetta ja esitettiin 46 suositusta. Suositusten vaikuttavuutta arvioitiin perehtymällä arviointikertomuksesta annettuihin lausuntoihin ja kaupunginhallituksen valtuustolle joulukuussa 2024 antamaan selvitykseen sekä lähettämällä tiedustelut toimialojen johdolle tai muulle asiasta vastaavalle taholle syksyllä 2025. Toimenpiteisiin ryhtymistä ja niiden vaikutuksia arvioitiin neliportaisella asteikolla (kuviot 17 ja 18). Kuviossa 19 on esitetty yhteenveto suositusten toteutumisesta arviointiaiheittain. Tarkemmat kuvaukset suositusten toteutumisesta on esitetty suositusten vaikuttavuutta käsittelevissä arviointimuistioissa sivustolla www.arviointikertomus.fi.

Suosituksen mukaiset toimenpiteet on toteutettu tai käynnistetty

Vuoden 2023 arviointikertomuksen suosituksista kaikissa on ryhdytty toimenpiteisiin ainakin osittain (kuvio 17). Kuviossa on esitetty yhteenveto arvioinnin tuloksista toimenpiteisiin ryhtymisen osalta vuonna 2023 ja vertailu vuosiin 2021–2022. Sellaisten suositusten osuus, joissa kaikkiin toimenpiteisiin on ryhdytty, on kasvanut kahteen edelliseen vuoteen verrattuna.

Kaupunginkanslia on kehittänyt sitovien tavoitteiden dokumentointia ja konsernin tavoitteiden seuranta. Sataman ympäristötavoitteiden kaikkia

arviointikertomuksen suosituksia on alettu edistää, ja uusi raportointi huomioi kattavammin satama-alueella syntyvät kasvihuonepäästöt. Kaupunki uudistuksen etenemisestä annetun suosituksen mukaisesti toimialojen koordinaatiota on parannettu, mutta yritysten toimintaedellytysten lisääminen alueilla on hidasta. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimissa on meneillään suositusten mukaisia toimenpiteitä, kuten väestönsuojien tyhjentämissuunnitelmien ajantasaistaminen. Kävely- ja pyörävylien talvikunnossapidon suosituksia on toteutettu lumenhallinnan kehittämisohjelman avulla ja uudistamalla talvihoidon periaatteita, joilla parannetaan ratkaisuja lumitilojen mitoitukseen. Lisäksi urakoitsijoiden valvonta ja sanktiointi on yhtenäistetty. Kaupungin edunvalvontaa talouden näkökulmasta on kehitetty.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on esimerkiksi uudistanut rahoituskäytäntöjä ja yhdenmukaistanut oppimäärän valinta- ja vaihtamiskäytäntöjä vieraskielisten oppilaiden tukemiseksi peruskouluissa. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kirjastopalvelut ovat kehittäneet ja lisänneet yhteistyötä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa kirjastojen vetovoimaisuuden parantamiseksi ja lukemisen edistämiseksi. Kulttuuripalveluissa on uudistettu asukasosallisuuden avustuskriteerejä ja kehitetty uusien toimijoiden pääsyä avustuslajien piiriin. Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala on parantanut palvelutarpeen arvioinnin työnjakoa lapsiperheiden sosiaaliohjauksessa. Päihdepalveluissa on toteutettu useita suositeltuja toimenpiteitä huume-kuolemien ehkäisemiseksi.

Myönteisiä vaikutuksia oli 39 prosentissa suositusten mukaisista toimenpiteistä

Vuoden 2023 arviointikertomuksen suositusten johdosta toteutettujen toimenpiteiden myönteisiä vaikutuksia oli havaittavissa 39 prosentissa suosituksista (kuvio 19). Osuus on laskenut verrattuna vuosiin 2021 ja 2022. Myönteisiksi vaikutuksiksi tulkittiin muun muassa suosituksen toteuttamiseen liittyvät vastaajien raportoidut onnistumiset toiminnan kehittämisessä. Toteutettujen toimenpiteiden vaikutukset eivät vielä olleet nähtävissä puolessa suosituksista.

Satama-alueen aluspäästöt ovat vähentyneet, mutta esimerkiksi työkoneiden päästöt satama-alueella eivät.

Kaupunkiudistuksen johtamisrakenteiden päivittäminen vuonna 2024 selkeytti toimialojen välistä koordinaatiota ja lisäsi kaupunkiyhteistä vuoropuhelua. Kävely- ja pyörävylien talvikunnossapidossa lumen välivarastointikapasiteettia on saatu lisättyä. Tyytyväisyys lumen auraukseen jalankulku- ja pyöräteillä on parantunut vuonna 2025, vaikkakaan pyöräilyn osalta ei vielä tavoitellulla tavalla. Kaupungin edunvalvonnallista painoarvoa valtakunnallisessa vaikuttamisessa on parannettu ja keskeisiä edunvalvontatavoitteita saavutettu.

Kirjastopalveluissa ja peruskouluissa on seurattu 1., 3. ja 7. luokan oppilaiden kirjastovierailujen toteutumista, mutta yläkoululaisten kirjastovierailut eivät vielä toteudu tavoitellusti. Henkilöstön saatavuus on parantunut nuorisopalveluissa ja lapsiperheiden sosiaaliohjauksessa, joskin myönteinen kehitys on paikoin heikentynyt työllisyystilanteen seurausta. Päihdepalveluissa hoitoon pääsy on helpottunut toimenpiteiden myötä. Arvioinnissa tulkittiin, että viiden suosituksen vaikutuksia ei voitu arvioida aineiston perusteella.

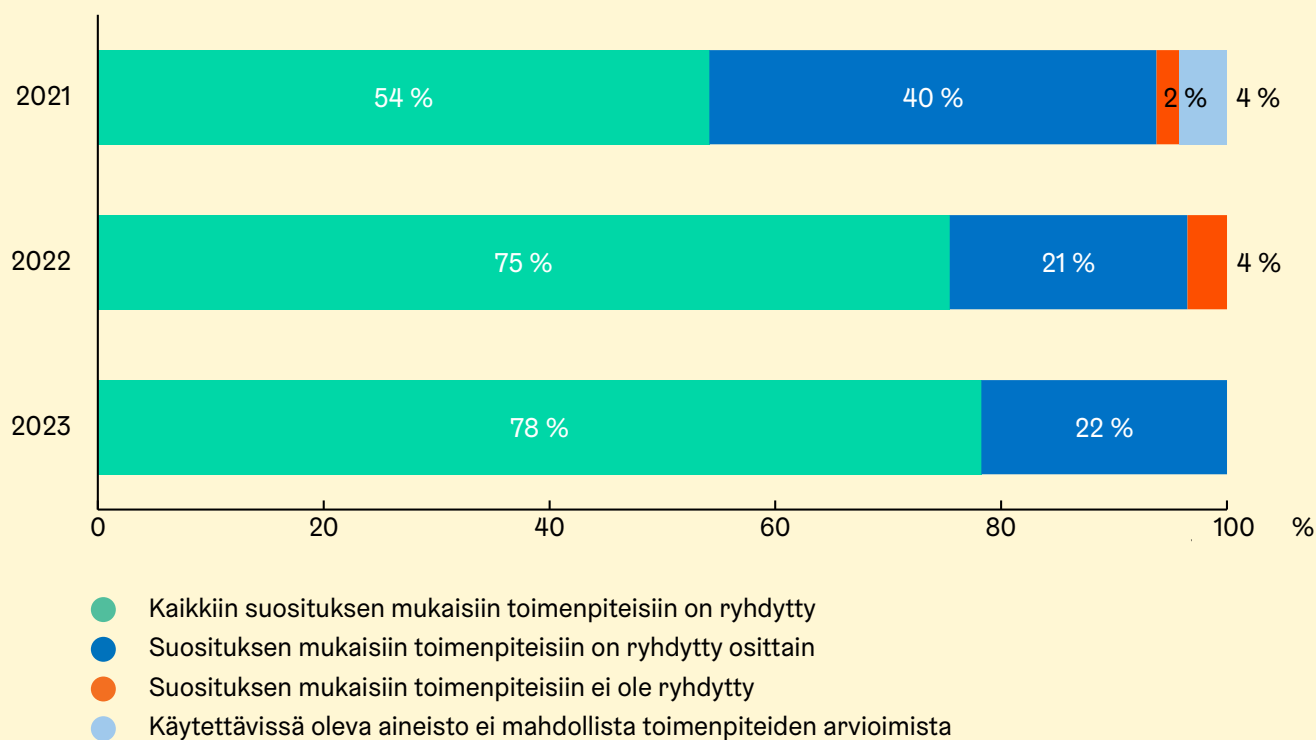
Johtopäätökset

Tarkastuslautakunnan vuoden 2023 arviointikertomuksen suosituksista kaikki olivat sellaisia, että toimialoilla oli ryhdytty joko osittain tai kokonaan suosituksen mukaisiin toimenpiteisiin. Myönteisiä vaikutuksia havaittiin 39 prosentissa suosituksista.

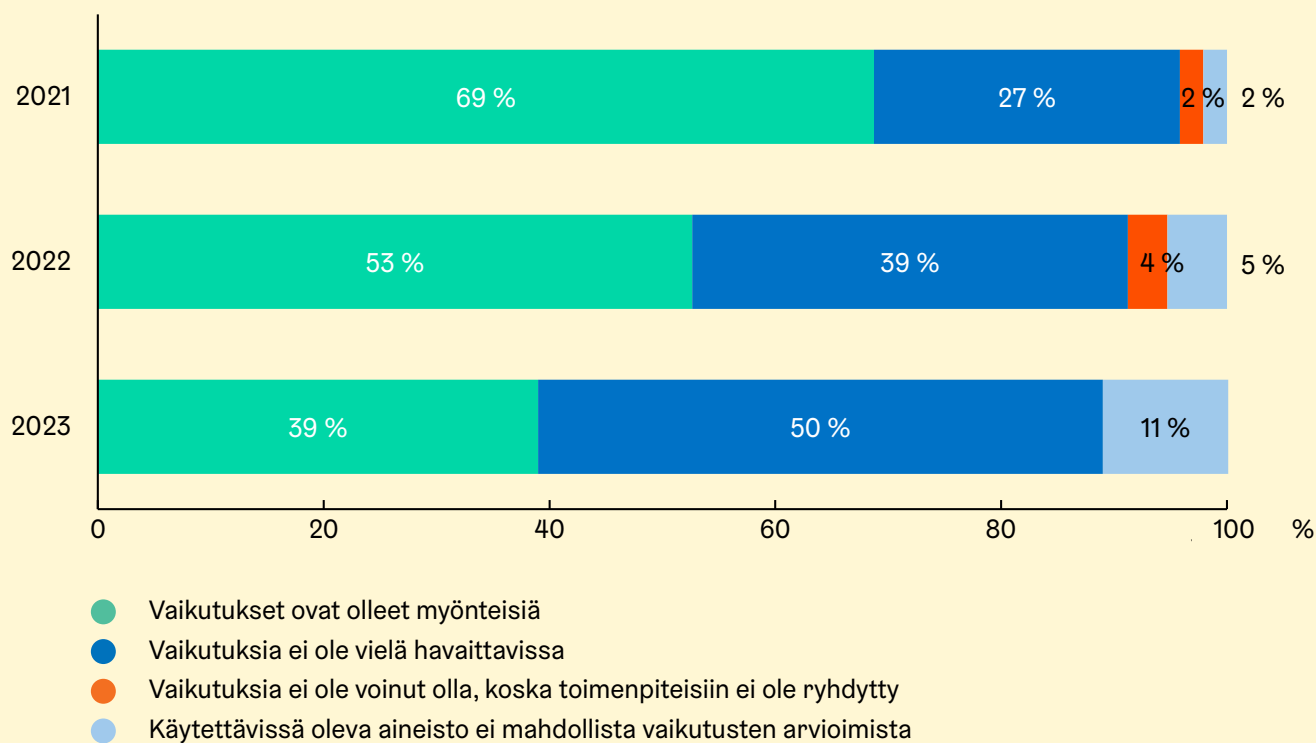
Tarkastuslautakunnan suositusten mukaisesti esimerkiksi kävely- ja pyörävylien talvikunnossapidossa urakoitsijoiden valvontaa on yhtenäistetty ja pelastustoimi on ajantasaistamassa väestönsuojien tyhjentämissuunnitelmia. Lisäksi kirjastojen vetovoimaisuutta on edistetty, kulttuuripalveluissa on edistetty uusien toimijoiden pääsyä avustuslajien piiriin, lapsiperheiden sosiaaliohjauksessa on parannettu palvelutarpeen arvioinnin työnjakoa, ja päihdepalveluissa on parannettu hoitoon pääsyä huumekuolemien ehkäisemiseksi. Henkilöstön saatavuus on parantunut nuorisopalveluissa ja lapsiperheiden sosiaaliohjauksessa.

Kuvio 17. Toimenpiteisiin ryhtyminen tarkastuslautakunnan vuosina 2021–2023 antamien suositusten johdosta, prosenttia.

Kuvio 18. Tarkastuslautakunnan vuosina 2021–2023 antamien suositusten mukaisten toimenpiteiden vaikutukset, prosenttia.

Kuvioiden luettavuutta on parannettu pyöristämällä prosenttiluvut. Tämän vuoksi summaksi ei aina saada 100.

Kuvio 19. Yhteenveto ja havainnot vuoden 2023 arviointikertomuksen suositusten toteutumisesta ja niiden vaikutuksista sekä nostoja tehdyistä toimenpiteistä.

Kävely- ja pyörävylien talvikunnossapidossa lumen välivarastointikapasiteettia ja urakoitsijoiden valvontaa on lisätty.

Vieraskielisten oppilaiden tukemiseksi peruskouluissa on lisätty resursseja ja yhdenmukaistettu käytäntöjä.

Henkilöstön saatavuus on parantunut nuorisopalveluissa ja lapsiperheiden sosiaaliohjauksessa.

Kirjastojen vetovoimaa ja lukemista on edistetty yhteistyössä ala- ja yläkoulujen kanssa.

Kaupunki uudistusalueiden johtamista on selkiytetty.

Keskeisiä kaupungin edunvalvontatavoitteita on saavutettu.

Hoitoon pääsy on helpottunut päihdepalveluissa.

Satama-alueen aluspäästöt ovat vähentyneet.

LIITE 1. Tarkastuslautakunnan vastualuejako vuonna 2025

1. toimikunta

Keskushallinto

- Kaupunginhallitus
- Kaupunginkanslia

Keskushallinnon liikelaitokset

- Taloushallintopalveluliikelaitoksen johtokunta
- Taloushallintopalveluliikelaitos
- Palvelukeskusliikelaitoksen johtokunta
- Palvelukeskusliikelaitos
- Rakentamispalveluliikelaitoksen johtokunta
- Rakentamispalveluliikelaitos
- Työllisyyspalveluliikelaitoksen johtokunta
- Työllisyyspalveluliikelaitos

Kaupunkiympäristön toimiala

- Kaupunkiympäristölautakunta
- Maankäyttö ja kaupunkirakenne
- Rakennukset ja yleiset alueet
- Palvelut ja luvat
- Liikenneliikelaitoksen johtokunta
- Liikenneliikelaitos

1. toimikunnan vastuualueelle kuuluvat keskeisimmät tytäryhteisöt

Alueelliset ja infra

- Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy

Asunnot

- Helsingin Asumisoikeus Oy
- Helsingin kaupungin asunnot Oy
- Kiinteistö Oy Auroranlinna

Elinvoima ja markkinointi

- Forum Virium Helsinki Oy
- Helsingin kaupunkitilat Oy
- Helsingin tapahtumasäätiö sr
- Helsinki Partners Oy
- Korkeasaaren eläintarhan säätiö sr
- Stadion-säätiö sr

Markkinaehtoisesti toimivat

- Finlandia-talo Oy
- Helen Oy
- Helsingin Satama Oy
- Kiinteistö Oy Helsingin sähkötal
- Metropolilab Oy

Toimitilat

- Kiinteistö Oy Helsingin Toimitilat

Tukipalvelut ja muut

- Seure Henkilöstöpalvelut Oy
- DigiHelsinki Oy
- Pääkaupunkiseudun kierrätyskeskus Oy

2. toimikunta

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

- Kasvatus- ja koulutuslautakunta
- Varhaiskasvatus ja esiopetus
- Perusopetus
- Lukio- ja ammatillinen koulutus ja vapaa sivistystyö
- Ruotsinkieliset palvelut

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

- Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta
- Kirjastopalvelut
- Kulttuuripalvelut
- Nuorisopalvelut
- Liikuntapalvelut

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala

- Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta
- Perhe- ja sosiaalipalvelut
- Terveys- ja päihdepalvelut
- Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelut
- Pelastuslaitos

2. toimikunnan vastuualueelle kuuluvat tytäryhteisöt

Kulttuuri

- HAM Helsingin taidemuseosäätiö sr
- Helsingin Musiikkitalon säätiö sr
- Helsingin teatterisäätiö sr
- UMO-säätiö sr

Liikunta

- Jääkenttäsäätiö sr
- Mäkelänrinteen Uintikeskus Oy
- Urheiluhallit Oy
- Vuosaaren Urheilutalo Oy

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimi

- Helsingin Seniorisäätiö sr
- Niemikotisäätiö sr
- Oulunkylän kuntoutuskeskus sr

LIITE 2. Tarkastuslautakunnan toimikuntia avustanut tarkastusviraston henkilöstö

1. toimikunta

Cantell Timo
arviointipäällikkö

Jäske Petri, toimikunnan sihteeri
johtava tuloksellisuustarkastaja

Hynninen Harri
kaupunkitarkastaja

Kaartinen Aija
johtava tuloksellisuustarkastaja

Kaito Kirsi-Marie
kaupunkitarkastaja

Kähkönen Liisa
johtava tuloksellisuustarkastaja

Mikkonen Juuli
kaupunkitarkastaja

Mönkkönen Tommi
tarkastaja

Parkkonen Hanna
kaupunkitarkastaja

Puttonen Kalle
kaupunkitarkastaja

Seppälä Jaakko
kaupunkitarkastaja

Valtaluoto Timo
kaupunkitarkastaja

Vismanen Elina
kaupunkitarkastaja

2. toimikunta

Cantell Timo
arviointipäällikkö

Kähkönen Liisa, toimikunnan sihteeri
johtava tuloksellisuustarkastaja

Jäske Petri
johtava tuloksellisuustarkastaja

Kaartinen Aija
johtava tuloksellisuustarkastaja

Mikkonen Juuli
kaupunkitarkastaja

Palomäki Tarja
kaupunkitarkastaja

Parkkonen Hanna
kaupunkitarkastaja

Puttonen Kalle
kaupunkitarkastaja

Seppälä Jaakko
kaupunkitarkastaja

Valtaluoto Timo
kaupunkitarkastaja

Vismanen Elina
kaupunkitarkastaja

LIITE 3. Luettelo tarkastuslautakunnalle valmistelluista arviointimuistioista

1. toimikunta

- Asumiskustannusten hillintä Helsingin kaupungin asunnot Oy:ssä
- DigiHelsinki Oy:n palvelujen laadun ja henkilöstötavoitteiden toteutuminen
- Elinkaaren hallinta hankinnoissa ja rakentamisessa
- Itämeren suojele
- Kaupungin häiriö- ja kriisiviestintä
- Segregaation ehkäisemisen talousarviotavoitteet
- Suositusten vaikuttavuus 2023, 1. toimikunta

2. toimikunta

- Koululaisten iltapäivätoiminta ja Harrastamisen Suomen malli
- Kulttuuripalvelujen strategisten tavoitteiden toteutuminen
- Lasten ja nuorten suun terveydenhuolto
- Omaishoitajien tukeminen ikääntyneiden palveluissa
- Oppivelvollisuuden laajentumisen vaikutukset
- Päihde- ja mielenterveyspalvelut lastensuojelun laitoshoidossa
- Suositusten vaikuttavuus 2023, 2. toimikunta
- Terveydenhuollon digitaaliset palvelut

Muistiot ovat luettavissa sivustolla www.arviointikertomus.fi.

Lyhenteet ja sanasto

Alueen pitovoima

alueen kyky saada asukkaat, yritykset tai osaajat viihtymään ja pysymään alueella

Annantalo

lapsille ja nuorille suunnattu taidekeskus Helsingin keskustassa

Apotti

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastietojärjestelmä

Ara-vuokra-asunto

valtion tukema kohtuuhintainen vuokra-asunto, joka on tarkoitettu ensisijaisesti pienituloisille ja kiireellisessä asunnontarpeessa oleville

BKT

bruttokansantuote, mittaa tuotettujen tavaroiden ja palveluiden arvoa tietyllä ajanjaksolla ja tietyllä alueella

Caisa

kulttuurikeskus Kalliossa

DigiHelsinki

Helsingin kaupungin omistama tytäryhtiö, joka tuottaa ja ylläpitää kaupungin toiminnan kannalta keskeisiä digitaalisia palveluja

Duodecim

suomalainen lääkäriseura, joka tuottaa ja julkaisee lääketieteellistä tietoa

Elinkaariarviointi

menetelmä, jolla lasketaan tuotteiden ympäristö- ja muita kustannuksia koko niiden elinkaaren ajalta

Foniatria

vaikeiden äänen, puheen ja kielen häiriöiden hoito

Green deal -sopimukset

vapaaehtoisia ja määräaikaisia sopimuksia, joiden avulla etsitään ratkaisuja ilmastohaasteisiin ja luonnon monimuotoisuuden vähenemiseen, luonnonvarojen ylikulutukseen ja kiertotalouden edistämiseen

Harrastamisen Suomen malli

valtakunnallinen toimintamalli, jonka tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä

Heka

Helsingin kaupungin asunnot Oy

Helpdesk

keskitetty tukipalvelu, joka vastaanottaa, käsittelee ja ratkaisee käyttäjien IT-ongelmia sekä palvelupyyntöjä

Helsingin malli

kulttuurityön toimintamalli, jossa kulttuuritoimijoita kannustetaan toimimaan eri kaupunginosissa yhteistyössä alueen asukkaiden ja yhteisöjen kanssa

Helsinki Biennaali

kahden vuoden välein järjestettävä kansainvälinen kuvataidetahtuma Helsingissä

Hoitotakuu

lainsäädännössä määritelty enimmäisaika, jonka kuluessa potilaan on saatava hoitoa julkisessa terveydenhuollossa

Hulevesi

sade- ja sulamisvettä, joka virtaa maan pintaa, rakennusten kattoja ja muita pintoja pitkin

HUS

HUS-yhtymä, joka vastaa Uudenmaan erikoissairaanhoidosta. Helsingin kaupungin ja Uudenmaan hyvinvointialueiden omistama.

ICT

Information and Communications Technology, tieto- ja viestintäteknologia

Itämerihaaste

Helsingin ja Turun kaupunkien käynnistämä ohjelma, jossa useiden eri organisaatioiden muodostama verkosto toteuttaa Itämeren suojelua

Kaupunkiuudistus

kehittämistyötä, jolla vahvistetaan tiettyjen alueiden (Malmi, Malminkartano, Kannelmäki, Mellunkylä ja Meri-Rastila) elinvoimaisuutta ja viihtyisyyttä, parannetaan palveluja ja mahdollistetaan laadukas täydennysrakentaminen

Kunta-Helsinki

muihin Suomen kuntiin vertautuva kokonaisuus, joka sisältää kasvatuksen ja koulutuksen, kulttuurin ja vapaa-ajan sekä kaupunkiympäristön toimialat, keskushallinnon ja liikelaitokset

Laitosavustus

liikunnan tai kulttuurin harkinnanvarainen avustus, joka on tarkoitettu Helsingin kaupungin tytäryhteisöille

Maisa

sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisen asioinnin kanava

Mieppi, Nova-tiimi

nuorten ja nuorten aikuisten tiimi Helsingin kaupungin matalan kynnyksen mielenterveyspalvelupisteessä (Mieppi)

NPS

Net Promoter Score. NPS-luku kertoo, kuinka todennäköisesti asiakas suosittelee yritystä, tuotetta tai palvelua

OmaOlo

valtakunnallinen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelun ja hoidon tarpeen arvioinnin verkkopalvelu

Oy Apotti Ab

HUS-yhtymän, Helsingin kaupungin sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueen omistama osakeyhtiö, joka tuottaa ja ylläpitää asiakas- ja potilastietojärjestelmä Apottia

Palvelupolku

asiakkaan palvelutarpeeseen perustuva suunnitelmallinen kokonaisuus, joka koostuu useista eri palveluista tai palveluprosesseista

Palveluseteli

tietyin ehdoin myönnetty maksusitoumus, jolla asiakas voi ostaa palveluja kaupungin hyväksymiltä yksityisiltä palveluntuottajilta

Perhekeskus

palvelukokonaisuus, johon on koottu lapsiperheiden tarvitsemat palvelut. Helsingissä toimii neljä fyysistä perhekeskusta ja kolme verkostomaista perhekeskusta.

Segregaatio

vestöryhmien eriytymistä toisistaan esimerkiksi asuinalueiden, koulujen tai sosiaalisten ja taloudellisten olosuhteiden perusteella

Sosioekonominen asema

henkilön tai perheen taloudellinen ja yhteiskunnallinen asema esimerkiksi koulutuksen, ammatin ja tulotason perusteella

Stara

Helsingin kaupungin rakentamispalveluliikelaitos

Tanssin talo

tanssille omistettu esitys- ja tapahtumatila Ruoholahdessa

Tarveperusteinen rahoitus

määrärahojen kohdentamista tarpeen mukaan. Tavoitteena on vähentää alueellisen eriytymisen negatiivisia vaikutuksia.

TE-palvelut

työ- ja elinkeinopalvelut

Terveydenedistäjä

ammattilainen, joka edistää yksilön, ryhmän tai yhteisön terveyttä ja hyvinvointia neuvomalla ja tukemalla

TUVA-koulutus

tutkintoon valmentava koulutus, tarkoitettu oppivelvollisuusikäisille ja muille vailla toisen asteen tutkintoa oleville

Työmarkkinatuen kuntaosuus

kunnan rahoitusvastuu pitkään työttömänä olleiden henkilöiden etuuksista

Vesivastuullisuus

ympäristön kannalta kestävää, sosiaalisesti ja kulttuurisesti oikeudenmukaista sekä taloudellisesti kannattavaa veden käyttöä

Helsingin kaupungin tarkastuslautakunnan arviointikertomus 2025

Julkaisija

Helsingin kaupunki, tarkastusvirasto

Valokuvat

My Helsinki -materiaalipankki ja Helsingin kaupungin aineistopankki

Kansi: Kuvatoimisto Kuvio Oy

Sivut 5, 68 ja 97: Jussi Hellsten

Sivut 14 ja 45: Kuvatoimisto Kuvio Oy

Sivut 17, 41, 55, 62, 65, 73, 74 ja 79: Vesa Laitinen

Sivu 18: Teina Rynnänen

Sivut 26 ja 46: Maija Astikainen

Sivut 31, 36 ja 84: Unto Rautio

Sivu 51: Beatrice Bucht

Sivut 56 ja 61: Karun Verma

Sivu 67: Outi Neuvonen

Sivut 89, 90 ja 95: Virpi Velin

Tarkastuslautakunnan jäsenten valokuvat

Sivu 9 (Ahmed Hassan): Benjamin Ilmoni

Sivu 9 (Johanna Virtanen): Eduskunta

Sivu 9 (muut lautakunnan jäsenet): Pertti Nisonen

Sivu 10: Eeva Anundi

Taitto

Outi Helin, Helsingin kaupungin tarkastusvirasto

Paino

Grano Oy

Julkaisunumerot

Helsingin kaupungin tarkastuslautakunta: Arviointikertomus 2025

Helsingin kaupungin keskushallinnon julkaisuja 2026:13

ISBN 978-952-386-719-2 (nidottu)

ISBN 978-952-386-720-8 (verkkajulkaisu)

Sarjan ISSN-tunnukset

ISSN-L 2242-4504

ISSN 2242-4504 (nidottu)

ISSN 2323-8135 (verkkajulkaisu)

Helsinki

Helsingin kaupunki
Tarkastusvirasto

Sörnäistenkatu 1
00580 Helsinki
PL 400
00099 Helsingin kaupunki
Puhelin 09 310 36476
tarkastusvirasto.hel.fi
www.arviointikertomus.fi